

MAKÜ

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

NAZİLLİ İLÇE MERKEZİNDEKİ BİR GRUP TAŞ ESER

EMEL ÇAPACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

PROF. DR. BİLGE AYÇA POLAT BECKS

BURDUR – 2023

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

NAZİLLİ İLÇE MERKEZİNDEKİ BİR GRUP TAŞ ESER

EMEL ÇAPACI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Prof. Dr. Bilge Ayça POLAT BECKS

Üye: Prof. Dr. Bilge Ayça POLAT BECKS

Üye: Doç. Dr. Sedat AKKURNAZ

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Şevket AKTAŞ

BURDUR – 2023

ETİK BEYAN METNİ

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Nazilli İlçe Merkezindeki Bir Grup Taş Eser” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Emel ÇAPACI

ÖNSÖZ

Arkeoloji bizi geçmişle tanıştıran, bize geçmişi anlatan ve zamanla toprak altına gömülen geçmişi gün yüzüne tekrar çıkaran bilim dalıdır. Antik dönemde yapılan yapılar günümüze bir bütün olarak ulaştığı gibi o bütünden koparılarak sonraki dönemlerde devşirme olarak kullanılan parçalarda bulunmaktadır. 2020-2021 yıllarında katıldığım Orthosia Antik Kenti ve Mastaura Antik Kenti Araştırması kapsamında Nazilli İlçesi sınırları içinde bulunan bütünden kopmuş ve bazılarının devşirme olarak kullanıldığı bir grup taş eseri tez çalışması olarak çalışmamı destekleyen, katıldığım konularda hiç bir zaman yardımlarını esirgemeyen tez dönemim boyunca beni anlayış ve hoşgörüsüyle adapte eden danışmanım Prof. Dr. Bilge Ayça Polat Becks'e en içten saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Bana bu ekibin içinde olma şansı tanıyan, eserleri çalışmama izin veren, araştırmada olduğum süreçte desteklerini esirgemeyen Orthosia Antik Kenti ve Mastaura Antik Kenti Araştırmaları başkanı Doç. Dr. Sedat Akkurnaz'a teşekkür ederim.

Lisans ve Yüksek Lisans hayatım boyunca elinden gelen desteği veren ve eserler üzerinde bulunan yazıtları çevirmeme ve tarihlememe yardım eden, Öğretim Görevlisi Mehmet Basalak'a sonsuz teşekkürler.

Orthosia Antik Kenti ve Mastaura Antik Kenti Araştırmaları 2020-2021 döneminde ekipte bulunan bana hem çalışmalarımda yardımcı olan hem de manevi destek olan arkadaşlarıma ve bu süreçte bana her zaman destek olan arkadaşım Merve Ünal'a teşekkürler.

Tüm öğrenim hayatım boyunca hiç bir zaman maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, bana her zaman güç veren canım aileme sonsuz teşekkürler.

Burdur, 2023

ÖZET

Nazilli, Aydın İli'ne bağlı Menderes Nehri kenarına kurulmuş bir ilçedir. İlçe Kalkolitik Dönem'den günümüze kadar farklı uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Menderes Nehri'nin sağladığı su imkanı, verimli ovaları, doğal savunma mimarisi, antik dönemde Ephsos'u Celenai'ye bağlayan önemli bir yol güzergahında günümüzde ise İzmir'i Denizli'ye bağlayan yol güzergahında olması Nazilli'yi hem geçmişte hem günümüzde önemli kılmıştır. Nazilli MÖ. 6. yy'a kadar kuzey Karia Bölgesi'nin bir parçası olmuştur. MÖ. 6. yy'dan sonra ise Nazilli'nin Büyük Menderes Nehri'nin güneyi Karia kuzeyi ise Lydia Bölgesi olarak isimlendirilmiştir. Nazilli'de en erken yerleşim Toygar Höyük ile birlikte Geç Kalkolitik Dönem'de başlamaktadır. Toygar Höyük ile başlayan bu yerleşimi Harpasa Antik Kenti, Anineta Antik Kenti, Mastaura Antik Kenti Ortaçağ'a kadar devam ettirmiştir. Günümüzde ise yerleşim Antik Dönem yerleşimleri ile iç içe geçerek devam etmektedir.

Nazilli'nin ev sahipliği yaptığı bu yerleşimlerde günümüze kadar farklı çalışmalar yürütülsede tam kapsamlı bir kazı çalışması henüz yapılmamıştır. Nazilli tarihine en çok ışık tutacak olan bu kazı çalışmalarının en kısa sürede başlaması Nazilli tarihi için önemli bir gelişme olacaktır. Nazilli tarihini anlamamızı sağlayacak elimizdeki veriler ise Antik yazarlar ve Avrupalı Seyyahların bize aktardığı bilgiler, nümüzmatik veriler, seramikler, yapı kalıntıları ve tezin de ana konusunu oluşturan mimari taş eserlerdir. Nazilli İlçe Merkezinde bulunan bu mimari taş eserler Nazilli'de Yahya Paşa Cami, Ağa Cami, Çarşı Cami, Sümer Rekreasyon alanı ve Dallica Mah. meydanı gibi yerlere taşıma yolu ile getirilmiştir. Bu eserler iki adet lahit, bir adet sunak, sekiz adet postament, iki adet kaide, ondört adet sütun tamburu, bir adet paye başlığı, bir adet sütun başlığı, bir adet arşitrav, iki adet yazıtlı blok olmak üzere toplam otuz iki adettir. Bu alanlara getirilen eserlerin en erkeni Hellenistik Dönem'e en geç Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmiştir. Bu parçalarından Bizans Dönemi'ne tarihlenen parçalar teze dahil edilmemiştir.

Anahtar Kelime: Nazilli, Mimari, Mastaura, Harpasa, Anineta, Orthosia

(ÇAPACI, Emel, “A Group of Stone Artifacts in the Nazilli District Center”, Master Thesis, Burdur, 2023)

ABSTRACT

Nazilli is a town established by the Menderes River in Aydın Province. The district has hosted different civilizations from the Chalcolithic Period to the present day. The water opportunity provided by the Menderes River, fertile plains, natural defense architecture, being on an important road route connecting Ephesos to Celenai in ancient times, and being on the route connecting İzmir to Denizli today made Nazilli important both in the past and today. Nazilli B.C. Until the 6th century, it was a part of the northern Caria Region. B.C. After the 6th century, the south of Nazilli's Büyük Menderes River was named Caria and the north was named Lydia Region. The earliest settlement in Nazilli starts with Toygar Höyük in the Late Chalcolithic Period. This settlement, which started with Toygar Höyük, continued until the Middle Ages with Harpasa Ancient City, Anineta Ancient City, Mastaura Ancient City. Today, the settlement continues by intertwining with the Ancient Period settlements.

Although different studies have been carried out in these settlements hosted by Nazilli, a full-scale excavation has not yet been carried out. The start of these excavations as soon as possible, which will shed light on the history of Nazilli, will be an important development for the history of Nazilli. The data we have that will enable us to understand the history of Nazilli are the information conveyed to us by ancient writers and European Travelers, numismatic data, ceramics, building remains and architectural stone works that constitute the main subject of the thesis. These architectural stone works located in Nazilli District Center are Yahya Paşa Mosque, Ağa Mosque, Çarşı Mosque, Sümer Recreation Area and Dalıca It was brought to places such as the square by transport. These works consist of two sarcophagi, an altar, eight postaments, two pedestals, fourteen column drums, a pier capital, a column capital, an architrave, and two inscribed blocks. The earliest of the artifacts brought to these areas were dated to the Hellenistic Period and the latest to the Byzantine Period. Of these fragments, the fragments dated to the Byzantine Period were not included in the thesis.

Keywords: Nazilli, Architecture, Mastaura, Harpasa, Anineta, Orthosia

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN METNİ	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
HARİTALAR DİZİNİ	vii
ÇİZİMLER DİZİNİ.....	viii
LEVHALAR DİZİNİ.....	x
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

NAZİLLİ İLÇESİNE GENEL BAKIŞ

1.1 Nazilli İlçesinin Coğrafyası ve Sınırları	4
1.2 Yörenin Tarihçesi	6
1.3 Araştırma Tarihçesi	9

İKİNCİ BÖLÜM

NAZİLLİ İLÇESİNDEKİ ANTİK YERLEŞİMLER

2.1 Toygar Höyük.....	11
2.2 Mastaura	11
2.3 Anineta	12
2.4 Harpasa	13
2.5 Nazilliye Yakın Konumlanan Antik Kentler	14

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULUNTULARIN GENEL HATLARI İLE İNCELENMESİ

3.1 Lahit.....	16
3.2 Sunak/Altar	21
3.3 Taşıyıcı Elemanlar	23
3.4 Sütun Tamburları.....	29
3.5 Başlıklar.....	33
3.6 Üst Yapı Elemanları	38
3.6 Yazıtlı Bloklar	40

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	43
KAYNAKÇA	47
MODERN KAYNAKLAR	47
ANTİK KAYNAKLAR	54
KATALOG	55
HARİTALAR	89
ÇİZİMLER	91
LEVHALAR	108
ÖZGEÇMİŞ	130

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1: Aydın ve Nazilli Haritası HGM <https://www.harita.gov.tr/urun/aydin-mulk-idare-il-haritasi/451> 14.04.2023)

Harita 2: Nazilli ve Çevresindeki Antik Kentleri Gösteren Harita (HGM <https://www.harita.gov.tr/urun/aydin-mulk-idare-il-haritasi/451> 14.04.2023)

Harita 3: Nazilli İlçesi ve Çevresindeki Antik Kentleri Gösteren Harita (Akkurnaz, 2022: 59)

ÇİZİMLER DİZİNİ

- Çizim 1** Yahya Paşa Cami Lahit (Özver, 2022: 93)
- Çizim 2** :Sümer Rekreasyon Alanı Lahit
- Çizim 3** :Dallıca Mahallesi Lahit Taban Parçası (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 4** :Merkez Çarşı Cami Sunak/Altar (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 5** :Dallıca Mahallesi Yazıtlı Kaide (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 6** :Sümer Rekreasyon Alanı Kaide
- Çizim 7** :Sümer Rekreasyon Alanı Kaideli Postament
- Çizim 8** :Ağa Cami Postament Üst Parçası (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 9** :Sümer Rekreasyon Alanı Postament Parçası
- Çizim 10** :Sümer Rekreasyon Alanı Kırık Postament
- Çizim 11** :Dallıca Mahallesi Postament (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 12** :Çarşı Cami Postament (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 13** :Yahya Paşa Cami Çokgen Postament 1 (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 14** :Yahya Paşa Cami Çokgen Postament2 (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 15** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 1
- Çizim 16** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 2
- Çizim 17** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 3
- Çizim 18** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 4
- Çizim 19** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 1
- Çizim 20** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 2
- Çizim 21** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 3
- Çizim 22** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 4
- Çizim 23** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 5

- Çizim 24** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 6
- Çizim 25** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 7
- Çizim 26** : Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 8
- Çizim 27** : Türbe Yekpare Sütun Tamburu (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 28** :Böğrüdelik Mahallesi Ion Sütun Başlığı (Akkurnaz, 2021: 247)
- Çizim 29** :Çarşı Cami Korint Sütun Başlığı (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 30** :Çarşı Cami Paye Başlığı (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 31** :Dalıca Mahallesi Arşitrav (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)
- Çizim 32** :Yahya Paşa Cami Yazıtlı Blok
- Çizim 33** :Sümer Rekreasyon Alanı Yazıtlı Blok

LEVHALAR DİZİNİ

Levha I: Yahya Paşa Cami Lahit

Levha I Resim 1: Lahit Ön Yüzü (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha I Resim 1A: Kadın Torso Detay (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha I Resim 1B: Erkek Torso Detay (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha I Resim 1C: Detay (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha I Resim 1D: TabulaAnsata Detay (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha II: Sümer Rekreasyon Alanı Lahit

Levha II Resim 2: Lahit Ön Yüzü

Levha II Resim 2A: Arka Yüzü

Levha II Resim 2B: Yan Yüzü

Levha II Resim 2C: Yan Yüzü

Levha II Resim 2D: Yazıt Detay

Levha III: Dalıca Mahallesi Lahit Taban Parçası

Levha III Resim 3: Lahit (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha IV: Merkez Çarşı Cami Sunak/Altar

Levha IV Resim 4: Sunak (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha V: Dalıca Mahallesi Yazıtlı Kaide

Levha V Resim 5: Kaide (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha V Resim 5A: Yazıt Detay (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha VI: Sümer Rekreasyon Alanı Kaide

Levha VI Resim 6: Kaide

Levha VI Resim 6A:Kaide Yan Yüz

Levha VI Resim 6B: Kaide Üst Yüz

Levha VII: Sümer Rekreasyon Alanı Kaideli Postament

Levha VII Resim 7: Genel Görünüm

Levha VII Resim 7A: Üst Yüzü

Levha VII Resim 7B: Alt Yüzü

Levha VIII: Ağa Cami Postamnet Üst Parçası

Levha VIII Resim 8: Yan yüz (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha VII Resim 8A: Üst Yüz (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XI: Sümer Rekreasyon Alanı Postament Parçası

Levha XI Resim 9: Yan Yüz

Levha XI Resim 9A: Üst Yüz

Levha X: Sümer Rekreasyon Alanı Kırık Postament

Levha X Resim 10: Yan Yüz

Levha X Resim 10A: Üst Yüz

Levha XII Postamentler

Levha XII Resim 11: DalılıcaMahallesiYan Yüz (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XII Resim 11A: DalılıcaMahallesiGenel Görünüm (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XII Resim 12: Çarşı Cami Postament (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XII Resim 12A: Çarşı Cami Postament Yan Yüz (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XIII Yahya Paşa Cami Çokgen Postament 1-2

Levh XIII Resim 13: Çokgen Postament 1 Genel Görünüm (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XIII Resim 13A: Çokgen Postament 1 Üst Yüz (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XIII Resim 14: Çokgen Postament 2 Genel Görünüm (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XII Resim 14A: Çokgen Postament 2 Üst Yüz (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XIV Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 1-2

Levha XIV Resim 15:Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu1 Genel Görünüm

Levha XIV Resim 15A: Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 1 ÜstYüz

Levha XIV Resim 15B: Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 1 Kırık Ayrıntı

Levha XIV Resim 16: Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 2 Genel Görünüm

Levha XIV Resim 16 A: Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 2 Alt Yüz

Levha XIV Resim 16 B: Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 2 Üst Yüz

Levha XV Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 3-4

Levha XV Resim 17:Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 3 Genel Görünüm

Levha XV Resim 17 A:Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 3 Alt Yüz

Levha XV Resim 18:Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu Genel Görünüm

Levha XV Resim 187A:Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 3 Alt Yüz

Levha XV Resim 18 B:Sümer Rekreasyon Alanı Yivli Sütun Tamburu 3 Üst Yüz

XVI Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 1-2

Levha XVI Resim 19:Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 1 Genel Görünüm

Levha XVI Resim 19 A:Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 1 Üst Yüz

Levha XVI Resim 19 B :Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 1 Alt yüz

Levha XVI Resim 20 :Sümer Rekreasyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu Genel Görünüm

Levha XVI Resim 20 A :Sümer Rekreatyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu Alt Yüz

Levha XVII Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 3-4

Levha XVII Resim 21: Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 3 Genel Görünüm

Levha XVII Resim 21 A: Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 3 Alt Yüz

Levha XVII Resim 21 B : Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 3 Üst Yüz

Levha XVII Resim 22: Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 4 Genel Görünüm

Levha XVII Resim 22 A: Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 4 Üst Yüz

Levha XVII Resim 22 B: Sümer Rekreatyon Alanı Sütun Tamburu 4 Alt Yüz

Levha XVIII Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 5-6

Levha XVIII Resim 23: Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 5 Genel Görünüm

Levha XVIII Resim 23 A: Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 5 Üst Yüz

Levha XVIII Resim 23 B : Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 5 Alt Yüz

Levha XVIII Resim 24: Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 6 Genel Görünüm

Levha XVIII Resim 24 A: Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 6 Alt Yüz

Levha XVIII Resim 24 B: Sümer Rekreatyon Alanı YivsizvSütun Tamburu 6 Üst Yüz

XIX Sümer Rekreatyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 7-8

Levha XIX Resim 25: Sümer Rekreatyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 7 Genel Görünüm

Levha XIX Resim 25 A : Sümer Rekreatyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 7 Alt Yüz

Levhha XIX Resim 26: Sümer Rekreatyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 8 Genel Görünüm

Levhha XIX Resim 26 A: Sümer Rekreatyon Alanı Yivsiz Sütun Tamburu 8 Alt Yüz

Levha XX Türbe Yekpare Sütun Tamburu

Levha XX Resim 27: Sütun Tamburu Genel Görünüm (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XXI Başlıklar

Levha XXI Resim 28: Böğrüdelik Mahallesi Ion Sütun Başlığı Cephe Görünümü

Levha XXI Resim 28A: Böğrüdelik Mahallesi Ion Sütun Başlığı Üst Yüz

Levha XXI Resim 29: Çarşı Cami Sütun Başlığı Cephe Görünümü (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XXI Resim 30: Çarşı Cami Paye Başlığı (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XXII Dalıca Mahallesi Arşitrav

Levha XII Resim 31: Genel Görünüm (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XXIV Yazıtlı Bloklar

Levha XXIV Resim 32 : Yahya Paşa Cami Yazıtlı Blok (Mastaura ve Orthosia Araştırmaları Arşivi)

Levha XXIV Resim 33 : Sümer Rekreasyon Alanı Yazıtlı Blok

KISALTMALAR

AKMED: Akdeniz Medeniyetleri Araştma Enstitüsü

cm. : Santimetre

Çev. : Çevirmen

Çiz. : Çizim

Edt. : Editör

ETÇ: Erken Tunç Çağı

Gen. : Genişlik

Kat No.: Katalog Numarası

m. : Metre

Mah.: Mahalle

MÖ. : Milattan Önce

MS. : Milattan Sonra

s. : Sayfa

S. : Sayı

Şek. : Şekil

TTK : Türk Tarih Kurumu

Uz. : Uzunluk

vb. : ve benzeri

Vol. : Volüme

Yük. : Yükseklik

YY. : Yüz Yıl

GİRİŞ

Nazilli İlçesi Geç Kalkolitik Çağ ile başlayarak günümüze kadar yerleşim gören bir ilçe olmuştur. Menderes Nehri kenarında Menderes Ovasına kurulan Nazilli; coğrafyası, doğal savunması, önemli yolların kesişiminde olması, ve etrafında bir çok antik kente sahip olması ile önemli bir konuma ve önemli bir yere sahiptir. Toygar Höyük, Anineta Antik Kenti, Harpasa Antik Kenti, Mastaura Antik Kenti gibi antik dönem yerleşimlere ev sahipliği yapan Nazilli Orthosia Antik Kenti, Nysa Antik Kenti, Antiokheia ad Maeandrum gibi Antik Kentlere de komşudur. Bu bilinen yerleşimler dışında bir çok sit alanı da içinde barındırmaktadır. Nazilli'nin tarihini bize aktaracak bu kentlerde zaman zaman araştırmalar yapılsada ne yazıkki kapsamlı ve detaylı bir çalışma yapılmamıştır. İlçe ve çevresinde bulunan antik kentler hakkında bize bilgi veren veriler ise antik kaynaklar, Avrupalı Seyyahların notları, nümüzmatik veriler, yazıtlar olmuştur fakat kapsamlı bir araştırma ile bunların arttırılması bize daha kapsamlı bilgiler sunacaktır. Günümüzde bu kapsamlı çalışma ise Aydın Müze Müdürlüğü ve Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nden Doç. Dr. Sedat Akkurnaz tarafından 2020 yılında başlatılan ve hala devam eden çalışma olmuştur. Bu çalışma 2020 yılında Mastaura-Orthosia ve Nazilli Çevresi'ni araştırma amacı ile başlamıştır. Bu tezin konusunu ise 2020-2021 yılları arasında yürütülen çalışmalarda Nazilli İlçe merkezinde tespit edilen mimari taş eserler oluşturmaktadır. Bu mimari eserler devşirme olarak kullanılmış veya taşıma yoluyla bir yere toplanmış eserlerdir. Sümer Rekreasyon alanı, Dalıca Mah. meydanı, Ağa Camii, Çarşı Camii, Yahya Paşa Camii'de bulunan bu taş eserler her ne kadar insitu olarak korunmasada bize bölge hakkında bilgiler sunmaktadır. Bu bilgileri en iyi şekilde incelemek, aktarmak bu çalışmanın asıl amacı olmuştur.

Nazilli İlçe Merkezi'ndeki Mimari Taş Eserler ile ilk olarak Orthosia-Mastaura ve Nazilli çevresinde yapılan yüzey araştırmasında tanıştım. Nazilli İlçe merkezinde Çarşı Camii, Yahya Paşa Camii, Dalıca Mahallesi, Sümer Rekreasyon Alanı incelediğimiz bu çalışmalarda Nazilli'ye bağlı Antik Yerleşimler olan Mastaura Antik Kenti, Toygar Höyük ve Orthosia Antik Kenti'nde de araştırmalar yaptık. Bu araştırmalar sırasında Nazilli İlçe Merkezi'nde tespit edip incelediğimiz mimari taş

eserler ise bu çalışmanın ana konusunu oluşturmuştur ve tez üç başlık altında toplanmıştır. İlk bölümde Nazilli'nin coğrafyası, sınırları, araştırma tarihçesi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Nazilli İlçesine bağlı Antik Kentler ve Nazilli çevresindeki Antik Kentler hakkında geniş bir bilgi verilmiştir. Üçüncü bölümde ise bulunan mimari parçaların antik dönemdeki gelişimleri, kullanım alanları, kullanım şekilleri hakkında bilgi verilmiştir. Nazilli İlçesi içinde insitu olarak hiç bir parça bulunmamış bu nedenle parçalar günümüzdeki yerlerinde incelenmiştir. Parçalar taşıma yoluyla mahalle meydanları camiiler ve parklara getirilmiştir. Tezin ana konusunu oluşturan bu parçaları yerlerinde inceleyememek hem tarih için üzücü olmuş hemde tarihleme için bir zorluk oluşturmıştır. Bu eserler iki adet lahit, bir adet lahit taban parçası olduğu düşünülen parça, bir adet sunak, sekiz adet postament, iki adet kaide, ondört adet sütun tamburu, bir adet paye başlığı, bir adet sütun başlığı, bir adet arşitrav, iki adet yazıtlı blok olmak üzere toplam otuz iki adettir. Nazilli de iki adet bulunan lahitler birinin kapağının olmaması ve yazıtının kırık olması sebebi ile diğeri ise bir duvarın içinde bulunması sebebi ile diğeri yüzleri incelenememiş ve yazıtının aşınması sebebi ile bize tam bir bilgi vermemiştir. Lahit taban parçası olduğu düşünülen parça ise değerlendirilememiştir. Sunak ise buluntular arasında tekil buluntudur. Nazilli'de bulunan kaideler ve postamentlerde profillerine göre incelenmiş ve tarihlendirilmiştir Eserlerin en büyük kısmını sütun tamburları oluşturmaktadır. Sütun tamburlarında bir tarihleme yapılmamış stil özellikleri ile incelenmiştir. Bir diğeri grubu oluşturan başlıklar ise yine benzerleri ile karşılaştırılmış stillerine göre tarihleme yapılmıştır. Tez çalışmasının konusuna bu parçalar oluşturulmuş ve toplamda 33 tane parça değerlendirilmiştir. Değerlendirilen parçalarda Roma Dönemi ve Hellenistik Döneme ağırlık verilmiştir.

Çalışma sürecinde Nazilli'de bulunan Antik yerleşimlerin tespitleri, arazi taramaları, belgeleme çalışmaları ve aynı zamanda bulunan mimari parçaların tespitleri, ölçümleri, fotoğraflamaları, çizimleri, raporlamaları gibi çalışmanın bütün bölümünde çalışmanın bir parçası olarak bulundum. Tezimin ilk basamağında eserlerin tespitlerini yapılmıştır. Daha sonrasında bulduğumuz eserlerin ölçümlerini, fotoğraf çekimlerini, Corel Draw çizimlerini yaparak belgeleme çalışmalarını tamamlanmıştır. Tezin yazım aşamasında ise genelden özele doğru bir yol izlenmiştir. İlk bölümde Nazilli'nin coğrafyası, sınırları araştırılmış daha sonrasındalitaratürtarıraması içinde önem arz eden

arştırma tarihçesi incelenmiştir. İkinci bölümde yer alan kentler hakkında bilgiler toplamış oralardan da gelmesi muhtemel parçalar olduğu için oradaki yapılar hakkında da bilgi sahibi olunmuştur. Tezin son bölümünde ise tezin asıl konusu olan mimari parçalar işlenmiştir. Öncelikle mimari parçalar hakkında genel bilgiler verilmiş bu bilgiler dönem dönem ayrılmıştır. Dönem farklılıkları olan stilistik gelişme, yazıt biçimleri de bu bölümde incelenmiştir. Son olarak eserler benzerleri ile karşılaştırılmış, yazıtların literatürleri bulunmuş ve tarihleme önerisi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

NAZILLİ İLÇESİNE GENEL BAKIŞ

1.1 Nazilli İlçesinin Coğrafyası ve Sınırları

Bir kentin veya bir bölgenin tarihini incelerken incelenmesi gereken bir önemli unsurda coğrafyasıdır. Bölgede yapılan evler ve bu evlerde kullanılan malzemeler, mezar yapıları, tarım ürünleri, ve ticaret şekli coğrafya ile şekillenip, insan aklı ve gücü ile harmanlanarak ortaya çıkmaktadır. Bu sebep ile coğrafya ile tarih birbirini tamamlar ve tarih her zaman coğrafya ile birlikte incelenmelidir. Nazilli, Büyük Menderes Ovası'nın kuzeyinde kurulan Aydın İli'ne bağlı bir ilçedir (Harita 1). İlçenin doğusunda Kuyucak, batısında Sultanhisar, güneybatısında Yenipazar, kuzeydoğusunda Manisa iline bağlı bir ilçe olan Alaşehir, güneyinde Bozdoğan, güneydoğusunda ise Karacasu ilçeleri yer almaktadır (Harita 2). Aydın – Denizli karayolu üzerinde bulunan ilçe günümüzde önemli bir yol güzargahına, verimli tarım arazilerine, Maiandros (Büyük Menderes)'in yanında kurulmuş olması ile de önemli bir konuma sahiptir.

Nazilli Antik Dönem'de ise Batı Anadolu'nun büyük bir parçası olan ve Batı Anadolu'nun güneyinde yer alan Karia Bölgesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Karia Bölgesi sınırlarını Kuzeyde Lydia ve Ionia, doğu ve güneydoğuda Phrygia ve Lykai, batı ve güneyde Ege Denizi ile sınırlanan bölge çizmektedir. Karia Bölgesi'nin bu bölgeler ile sınırları ise kuzeyde, doğu-batı yönde uzanan Messogis (Aydın) Dağları ve Latmos Körfezi'nden denize ulaşan Maiandos (Büyük Menderes) Irmağı çizmektedir¹. Lykia Bölgesi için ise tam bir sınır çizilememiş farklı fikirler ortaya atılmıştır. Bu görüşlerden birisi Telmessos (Fethiye) Körfezi'nin bir yanının Karia Bölgesi diğer yanının Lykai Bölgesi olmasıdır. Bu görüşü ise önceleri Lykia'a bağımlılık göstermeyen M.Ö. 4 yy.'da Lykia Bölgesi görünümüne hakim olan Telmessos destekler niteliktedir². 2. yy.'dan itibaren bu sınırı Indos (Dalaman) Çayı'nın çizdiği bilinmektedir. Bölgenin Phrygia ile olan sınırını da Salbakos (Babadağ) çizmektedir³. Kibyrtis yada Kabalis yöresindeki Kabalitis(Söğüt) Gölü'nün bulunduğu yer ile

¹Hüseyin Üreten, “Nazilli ve Çevresinin Eskiçağ Tarihi”, Edt: Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetçioğlu vd., “Geçmişten Geleceğe Nazilli”, Akademisyen Kitapevi, Ankara, 2022, s. 29.

² Üreten, 2022:29.

³Strabon. XII.8.17

komşudur⁴. Karia coğrafi yapı olarak birbirinden farklı olan bölgelerden oluşmaktadır. Bir tarafı çok dağlık olan bölgenin diğer yanını kıyı şeritler oluşturmaktadır. Günümüz coğrafyasında da olduğu gibi kıyı şeritlerdaha çok gelişmiş dağlık yerleşimler ise kıyı kesimlere göre daha az gelişim göstermiştir. Nazilli Bölgesi'ni içine alan Kuzey Karia, kuzeyde Lydia Bölgesi ile sınır çizen Messogis Dağları, kuzeydoğuda Phrygia ile sınır çizen Salbakos Dağı, batıda Çine Çayı Vadisi ve Büyük Menderes ile Milas ovaları arasında yer alan Latmos Dağı ile çevrilidir⁵. Kuzey Karia olarak adlandırılan bu bölge Karia'nın en dağlık ve engebeli arazisi konumundandır. Fakat bu bölgedeki alüvyonlu araziler bölgenin önemini ve bu sebep ile nüfusunuda arttırmıştır. Bölgenin dağlık bölgelerine verim katan en önemli unsurunu ise akarsuları oluşturmaktadır. Bölgenin en büyük akarsuyu olan Maiandrosüç akarsuyun birleşmesi ile oluşmaktadır. Bu akarsular Masynus(Dandalaz), Harpasos(Akçay) ve Marsyas(Çine) çaylarıdır⁶. Maiandros'un yanında Mastaura'da bulunan Khrysaoreas(Sekendere), Tralleis'e yakın konumlanan Eudonlos (Tabakhene) Deresi, Mylasa dolaylarında denize akan Kybersos', Kalbis(Dalyan), İndos(Dalaman) Çayı, Akson(Kırgın) Çayı bölge içindeki akarsulardandır⁷.

Karia Bölgesi Aydın ve Muğla illerinin büyük bir kısmını içine alırken Denizli'nin batı uç kesiminide içine almaktadır. Kıyı şeritleri, verimli ovalar, dağlık alanları ile çok yönlülüğe sahip olan Karia Bölgesi'nin ikliminde de yer yer farklılıklar görülmektedir. Kıyı şeritlerinde Akdeniz İkliminin hakim olduğu bölgede iç kesimlere gidildikçe Karasal İklim hakim olmaya başlamıştır⁸.

Nazilli Messogis Dağları, Salbakos Dağı, Çine Çayı Vadisi ve Büyük Menderes ile Milas ovaları arasında yer alan Latmos Dağı ile çevrilen Kuzey Karia bölgesinde yer almaktadır. Maiandros (Büyük Menderes)'in kenarında alüvyonlu arazide kurulan Nazilli verimli ovaları, uygun iklim koşulları, akarsuları, doğal savunması, bereketli toprakları ile özel ve önemli bir konuma sahiptir. Günümüzde İzmir ve Aydın'ı

⁴ Üreten, 2022: 30.

⁵ Veli Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 2016, s.110.

⁶ Üreten, 2022: 30.

⁷ Üreten, 2022: 30.

⁸ Sevin, 2016: 110.

Denizli'ye bağlayan önemli bir yol güzergahına sahip olduğu gibi antik dönemlerde de Efes'i Celenea'ya bağlayan önemli bir konuma sahiptir⁹.

1.2 Yörenin Tarihçesi

Maiandros Nehri'nin kenarında kurulu olan Nazilli verimli toprakları, iklimi, doğal yolları ile her dönemde önemini kaybetmeden devam ettirmiştir. Kültürel birikimi Prohistorik Dönemlere kadar uzanan bu yerleşim alüvyonlu vadilerden ve ovalardan oluşmuştur¹⁰.

Nazilli İlçesi'nde en erken arkeolojik izler Toygar Höyük'te görülmektedir. Yörenin en erken yerleşimi olan höyük ele geçen seramikler ışında Geç Kalkolitik döneme tarihlenmektedir. Höyük Geç Kalkolitik dönem ile başlayan varlığını Geç Tunç Çağı'na kadar sürdürmüştür. Tunç Çağı sonrasında Protogeometrik dönem ise Toygar Höyük yakınlarındaki Harpasa Antik Kenti'nde görülmektedir. Bir tepe yerleşimi olan Harpasa Arkaik Dönem'e kadar yerleşim görmüştür.

Anadolu'da en eski devletlerden biri Hitit Devleti'dir. Hitit devleti kayıtlarında ise Hititlerin Ahiwaya bölgesine ve Miletos kentine düzenlediği seferde Büyük Menderes Vadisinden geçtiğinden bahsedilmektedir¹¹. Bu Hitit belgelerindeki kayıtlarından da anlaşılacağı üzere o günlerden günümüze kadar gelen Maiandros ve Büyük Menderes Vadisi önemini hiç bir zaman kaybetmemiştir.

MÖ 6.yy'da Lydia Krallığı'nın kontrolü altına girmesi ile Karia'nın bilinen tarihi başlamıştır. Anadoluda ilk sikke basan uygarlık olarak bilinen Lydia Krallığı da Arkaik Dönem'de Batı Anadolu'da egemenlik kurmuştur. Lydia Krallığı'nın yıkılmasına kadar Lydia Krallığı'na bağlı olan Nazilli, Lydia Krallığı'nın yıkılmasından sonra sınır olmuştur. Krallığın yıkılmasından sonra Maiandros(Büyük Menderes)

⁹ Hüseyin Üreten, "Bir Grup Sikkenin Işığında Mastaura Antik Kenti Tanrı ve Kültürleri", *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi*, S.4, 2005, s.130.

¹⁰ Yavuz Selim Kaya, "Prehistorik ve Prohistorik Dönemlerde Nazilli ve Çevresi", Edt: Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetçioğlu ve Arzu Özver, *Kurtuluşunun 100. Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, Genel Dağıtım Akademisyen Yayınevi, Ankara, 2022, s.473.

¹¹ Yusuf Çorbacioğlu, "Kuzey Karia'daki Savunma Yapıları: Beğlerli Kalesi, Teke Kale ve Hasanlar Kulesi", Edt: Yusuf Çorbacioğlu ve Sedat Akkurnaz, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2021, s.53.

nehriinin güneyi Karia Bölgesi kuzeyi ise Lydia Bölgesi olarak isimlendirilmiřtir¹². Nazilli ilçesi sınırları içinde yer alan Mastaura Antik Kenti ve Anineta Antik Kenti kuzeyde olduğu için kaynaklarda Lydia, Nazilli İlçesi sınırları içinde yer alan Harpasa Antik Kenti ve Yenipazar İlçe sınırları içinde yer alan Orthosia Antik Kenti ise Karia Bölgesi kenti olarak geçmiştir.

M  546 yılında Lydia Kralı Kroisos'uyenilgiye uğratan Pers Kralı Kyros Karia Bölgesi'ni Kuzey Karia Bölgesi ile birlikte Pers egemenliğe altına almıştır. M . 4., 5. yy'da Pers Hakimiyeti'ne giren Anadolu'da yönetimde değişmiştir. Geniş bir bölgeyi yönetmek zorunda olan ve bölgelerini en iyi bir şekilde yönetmek isteyen Persler farklı bir strateji ile bölgelere garnizon birlikleri yerleştirmiş ve yerleşimi daha güvenli hale getirmiştir. Bu bölgeler arasında ise Maiandros Vadisi'de bulunmaktadır. Pers hakimiyeti altında olan ve önemli bir konuma sahip olan Maiandros Vadisi etrafında ise vadiye hakim tepeler üzerine kale yapıları inşa edilmiřtir¹³. Bu gözetleme amacı ile yapılan kalelerin günümüzde de kalıntıları görülebilmektedir.

Bölgenin adı Hellenistik Dönemde de Maiandos Ovası'n'da geçen savaşta ge mektedir¹⁴. İşkenderin ölümünden sonra kurulan Hellenistik Krallıklar sınırlarını genişletmek için bir çok savaşa girmişlerdir. Savaşların büyük bir bölümünü Karia kentleri ile Rhodos Krallığı arasında yaşanan mücadeleler oluşurmaktadır. Rhodos Krallığı ile yaşanan savaşların birinin ise Maiandros (Büyük Menderes) Ovası'nda, Nazilli ilçe merkezinin güneyinde yapıldığı bilinmektedir¹⁵. Karia kentlerinin Rodos'a karşı ayaklanması  zerine M. . 168/167 yılında Makedonya Kralı olan Perseus'u Roma mağlup etmiştir ve bunun  zerine Roma senatosu M. . 188 yılında Karia ve Lykia  zg r bırakılarak Roma korumasına alınmıřtır¹⁶. M. . 129 yıllarının başlarındaki bir düzenlemeye göre Harpasos ve Maeandros Vadisi Asia Eyaletine baėlanmıřtır¹⁷.

Roma Dönemi'nde Nazilli Ephesos'dan başlayan ve doğuya uzanan önemli bir yol g zegahı içinde bulunmaktadır. Roma Senatosu tarafından Kilikya Valisi olarak atanan Ciceronun yolculuğu sırasında Mastaura veya Anineta kenti üzerinde

¹²Strabon XII. 8.15.

¹³ orbacıoėlu, 2021: 205-218.

¹⁴ reten, 2022: 54.

¹⁵ reten, 2022: 54.

¹⁶Polybios. XXX 5. 11-13.

¹⁷Appian Mithridates, IV. 23.

konakladığı düşünülmektedir¹⁸. Cicero bu yolculuk sırasında yolun bir bölümünü Caput Viae isimli ana yolu kullanmıştır¹⁹. Nazilli’de Roma Dönemi Mastaura Antik Kenti içinde önemli bir gelişim olmuştur. Kentin bu dönemde sikke bastığı bilinmektedir. Sikke basacak kadar güçlenen kent içindeki yapılara bakıldığında da Roma Döneminde imar faaliyetleri açısından da geliştiği yapılara bakıldığında anlaşılmaktadır. Kent içinde Roma Dönemi’ne tarihlenen en önemli yapı türkiyede sayılı bulunan amphitatro yapısıdır. Harpasos Vadisi kentleri M.S. 3. yy’da Karia-Phrygia Eyaletinin bir parçası olmuştur²⁰. Roma İmparatorluğu 395 yılında Doğu Roma(Bizans) ve Batı Roma ikiye ayrılmıştır ve Başkent İstanbul olmuştur²¹. Bizans İmparatorlu’nun başkentinin İstanbul olması, ticaret yollarının yön değiştirmesi Batı Anadolu’nun eski önemini kaybettirmiştir. Bu dönemde araplar bir güç haline gelmiş ve Anadolu’ya yapılan akınlar Batı Anadolu’da da çoğalmıştır. Akınların çoğalması ile Roma Dönemi’nde tepelerden düzlüklere inen yerleşimler tekrar tepelere çekilmeye başlamıştır²². Bu akınların izleri Nazilli’de ise kaleler ve surlarda izlenmiştir. Orthosia Antik Kenti’nde Geç Roma - Erken Bizans dönemlerine tarihlenen Harpasa Kentinde bulunan sur, Orthosia Kenti’nde bulunan Bizans Kalesi Bizans Dönemi’nde bu bölgenin de iskana tutulduğunu bu dönemin bu bölge için hareketli geçtiğini göstermektedir²³. Harpasa Antik Kenti’nde bulunan Bizans Dönemi suru yalnızca tepe noktasını kapsayacak şekilde biçimlendirilmiş eski dönem surlarında bu dönemde tadilat geçirmiştir. Orthosia Antik Kenti’nde de kuzey tepe yerleşiminin eteklerinde yoğun şekilde Bizans seramikleri ile karşılaşmaktadır. Hristiyanlık ile birlikte kentlerin isimleri konsül listelerinde geçmeye başlamıştır. Anineta Antik Kenti konsül listelerinde adı geçen psikoposluk merkezlerinde biridir²⁴. Kentin adı M.S. 431 yılında Ephesos Konsilinde M.S. 451 yılında ise Khalkedon Konsil’inde geçmiştir²⁵. Harpasa’da M.S. 5. yy’da da

¹⁸ Üreten, 2022: 54.

¹⁹ Marcus Tullius Cicero, *Letters to Friends Volume III*, Çev: David Roy ShackletonBailey, Harvard University Press, Cambridge MA, 2001, 5.1.

²⁰Ufuk Çörtük, “Harpasos (Akçay) Vadisi’nin Tarihsel Süreci Üzerine Notlar”, Edt: Sedat Akkurnaz ve Yusuf Çorbacıoğlu, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2021, s.66.

²¹GeorgOstrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, TTK, Ankara, 1999, s.49-50.

²²ReinhardStewig, *BatıAnadolu Bölgesinde Kültür Gelişmesinin Ana Hatları*, Çev: Ruhi Turfan ve Mehmet Şevki Yazman, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehircilik Enstitüsü, İstanbul, 1970, s.90-91.

²³ Çörtük, 2021: 66.

²⁴Akkurnaz, 2021: 92.

²⁵Akkurnaz, 2021: 92.

Khalkedon konsül listelerinde yerini almıştır²⁶. Nazilli İlçe merkezinde bir çok Bizans Dönemine ait eser bulunmaktadır. Eserler incelendiğinde Nazilli ilçesi Bizans Dönemi'ne ışık tutacaktır.

Ortaçağda Fransa Kralı VII. Lois'in komutasındaki Fransız Haçlı ordusu Büyük Menderes Vadisi'ni kullanarak Anadolu'nun iç bölgelerine ilerlemişlerdir²⁷. Hareketli geçen bu süreçte yeni kaleler inşa edilmiş savunma ve korunma sağlanmıştır.

1.3 Araştırma Tarihçesi

Harpasos Vadisi ile ilgili ilk bilgileri bize aktaran Strabon'dur²⁸. 1739 yılında Pococke Nazilli çevresindeki antik kenterini incelemiştir²⁹. 1842 yılında Hamilton Harpasos ve çevresinde yaptığı araştırmaları kitabında bize aktarmıştır³⁰. 1860 yıllarında ise John Jones Thomas kitabında Harpasos'da yaptığı araştırmaları bize sunmuştur³¹. 1900 yılında W. R. Paton ise Akçay (Harpasos) Vadisi üzerinde bir araştırma yaparak bize önemli bilgiler sunmuş ve bölgedeki birçok mezar, tümülüs, gözetleme kulelerinin tespitini yapmıştır ve bunu makalesinde bizlere aktarmıştır³². Anineta Antik Kenti dolaylarında ise Paton araştırma yapmış ve bilgilerini aktarmıştır³³. D. French 1960-1959 yıllarında Toygar Höyük (Hamidiye) dolaylarında araştırmalar yapmış ve makalesinde bize Toygar Höyük ile ilgili bilgiler vermiştir³⁴. Kent hakkındaki en iyi bilgiler ise Robert tarafından bize verilmiştir³⁵. Büyük Menderes (Maiandros) vadisi ve nehri üzerinde ise 1992 yılında R.T. Marchese araştırmalar yapmıştır ve makalesinde

²⁶ Çörtük, 2021: 66.

²⁷ Üreten, 2022:55.

²⁸ Strabon XIV, 1.47.

²⁹ Pococke, 1745 67-68

³⁰ William John Hamilton, *Researches Asia Minor, Pontus, Armenia; Some Account of Their Antiquities and Geology Vol II*, John Murray, London, 1842, s.553.

³¹ John Jones Thomas, *Britannia Antiquissima, Or, A Key to the Philology of History (Sacred and Profane) Vol I*, Melbourne, 1860, s.37.

³² William Roger Paton, "Sites in E Cariaans S. Lydia", *The Journal of Hellenistik Studies*, C.20,1900 s.57.

³³ Paton, 1900: 65.

³⁴ David Henry French, "Early Pottery Sites From Western Anaolia", *Bulletin of the Institute of Archaeology*, C.5, 1965, 15-24.

³⁵ Louis Robert, *A Travers I Asie Mineure: Poetes et Prosateurs, Monnaies Grecques Voyageurs et Geographie*, Paris, 1980, s. 323-337.

bize bilgiler sunmuştur³⁶. 1995 yılında Engin Akdeniz Büyük Menderes ovası çevresinde araştırmalar yapmış ve Toygar Höyük ile ilgili bilgileri araştırma sonuçları toplantısında sunmuştur³⁷. 1995- 1998 yıllarında Ender Varinlioğlu ve Pierre. Debord Harpasos’a sondaj açarak yaptığı çalışmalar ise bölge için kapsamlı bilgileri bize sunmaktadır³⁸. 2000 yıllarında Oğuz Tanındı ile Mihriban Özbaşaran bu bölgede TAY projesi kapsamında incelemelerde bulunmuştur³⁹. 2001 yılında ise Sevinç Günel aynı bölgede çalışmalar yapmıştır⁴⁰. Yine Harpasos(Akçay) vadisi üzerinde yapılan ve yakın zamana tarihlenen çalışma ise Ufuk Çörtük tarafından yapılan çalışmalardır⁴¹. 2020 yılından itibaren Aydın Müze Müdürlüğü ile Aydın Adnan Menderes Üniversitesi’nden Doç. Dr. Sedat Akkurnaz ve ekibinin birlikte gerçekleştirdiği Mastaura Antik Kenti, Orthosia Antik Kenti ve Nazilli çevresinde yüzey araştırmaları başlamıştır ve günümüzde de çalışmalar devam etmektedir⁴².

³⁶ Ron Marchese, “Ancient Remains in Caria: The Watchtower At Arpas”, *AnatolianStudies*, C.42, 1992, s.47-51.

³⁷ Engin Akdeniz, “1995 Yılı Büyük Menderes Ovası ve Çevresi Yüzey Araştırmaları”, *14. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.2, 1996, s.244.

³⁸ Ender Varinlioğlu, Pierre Debort, “MissionArcheologique et Epigraphique en CarieCampagn 1998”, *XXI Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, 2000, s.133-142.

³⁹ Oğuz Tanındı ve Mihriban Özbaşaran, *Türkiye Arkeolojik Tahriba Raporu 2000*, TASK Vakfı Yayınları, İstanbul, 2001, s. 48.

⁴⁰ Sevinç Günel, “Aydın ve Muğla İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması”, *20. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.2, Ankara, 2002, s.119.

⁴¹ Çörtük, 2021: 55-72.

⁴² Akkurnaz, 2020: 41-62.

İKİNCİ BÖLÜM

NAZİLLİ İLÇESİ'NDEKİ ANTİK YERLEŞİMLER

2.1 Toygar Höyük

Toygar Höyük Hamidiye Mahallesi'nin yaklaşık 2 km kuzeybatısında Toygar mahallesinin 1 km. doğusunda yer almaktadır (Harita 3). Ulaşım Nazilli-Bozdoğan karayolundan mahalleye ayrılan yoldan sağlanmaktadır. Höyük doğu-batı doğrultusunda yaklaşık 70 m. çapında kuzey-güney doğrultusunda 58 m. çapında ve 10 m. yüksekliğindedir⁴³. Höyük üzerinde Jandarma denetiminde yapılan kazı ile 40 m.'den fazla uzunluğa sahip bir yarık açılmıştır⁴⁴. Bunun dışında kaçak kazı tahribine ve tarımdan dolayı oluşan tahribatlarda gözle görülmektedir. Höyük üzerinde yapılan çalışmalarda yüzeydeki seramiklerin azlığı vurgulanarak seramiklerin bir tanesi Geç Kalkolitik Çağ'a (M.Ö. 4000-3200/3000) tarihlendirilmiştir⁴⁵. Son yapılan çalışmalarda ise bulunan bir kulp ve kandil Erken Tunç Çağı'na tarihlendirilmiştir⁴⁶. Höyük dönemsel olarak incelendiğinde ise Erken Tunç Çağı seramikleri eşit bir dağılım gösterirken Geç Kalkolitik dönem buluntuları höyüğün güneydoğusunda görülmektedir. Araştırmaları sınırlı olan höyükte belirtilen tarihlerin başka bir araştırma veya kazı çalışmasında bulunan buluntular ile değişmesi muhtemeldir.

2.2 Mastaura

Mastaura Aydın İli'ne bağlı Nazilli İlçe'sinin merkezine 3 km. uzaklıkta Mesogis(Kestane) Dağlarının güneyinde yer almaktadır⁴⁷(Harita 3). Bozyurt Mahallesi ve Eycelli Mahallesi arasındaki bir vadide kurulu olan kent Maiandros (Büyük Menderes) kolu olan Khrysaoris'un(Mastavra Deresi) yanına kurulmuştur. Kent için antik dönem yazarlarından Strabon Nysa yakınlarında bir kent olarak bahsetmiş ve

⁴³Yavuz Selim Kaya, "Nazillide Erken Bir Yerleşim: Toygar Höyük, Edt: Sedat Akkurnaz ve Yusuf Çorbacioğlu, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2021, s.77.

⁴⁴Kaya, 2021: 77.

⁴⁵Akdeniz, 1996: 240.

⁴⁶Kaya, 2021: 80.

⁴⁷Hüseyin Üreten, "Bir Grup Sikkenin Işığında Mastaura Kenti Tanrı ve Kültleri", *Journal of ArtsandSciences*, S.4, 2005, s.130.

benzer kaynaklarda Mastaura, Nysa kenti ile birlikte anılmıştır⁴⁸. Kent gerek coğrafyası gerek kaynakları ile önemli bir konumdadır. Kentin antik dönemde Efes'i Celenea'ya bağlayan ticaret yolu üzerinde olduğubunu destekler niteliktedir⁴⁹. Kentin kalıntıları kente sınır olan Bozyurt Mahallesi'nden başlamakta ve kentin içine doğru devam etmektedir. Günümüzde kentte henüz hangi yapıya ait olduğu bilinmeyen pek çok tonoz ve bunların yanında Bizans Kalesi, Avrupalı seyyahların Kızıl Kuşak olarak isimlendirdikleri devşirme taşlardan yapılan duvar, Teras duvarı yapısı, Hamam yapısı kalıntıları ve Amphitiyatro yapısı kalıntıları görülmektedir. Kentin tarihi isim kökünden dolayı Hititlere kadar götürülmektedir. Roma İmparatorluk döneminde Plinius'un "Roma İmparatorluk döneminde sikke darp edecek kadar güçlü olan Mastaura Ephesos conventus'una bağlı olduğu bilinmektedir."⁵⁰

2.3 Anineta

Anineta Antik Kenti Kestel Köyü Böğrüdelik Mah. bulunmaktadır (Harita 3). Anineta kenti hakkında antik kaynaklarda Roma İmparatorluk Dönemi'ne kadar bilgilere rastlanmamaktadır. Kent hakkında Roma imparatoruk Dönemi sonrasında bilgiler bulunmakta ve buluntular, epigrafik veriler, sikkeler ile erken dönem hakkında bilgiler edinilmektedir. Hristiyanlık ile birlikte kentin adı konsil listelerinde adı geçmeye başlamıştır⁵¹.

Anineta Antik Kenti Maiandros Vadisi'nin kuzeyinde, Messogis'ingüney yamaçlarında Nazilli İlçe'si Kestel Köyü Böğrüdelik Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yerleşimin doğusu Kara Dağ, güneyinde Maiandros ovası, batısı ve kuzeyi Maiandros'un kolu olan Kestel Deresi'nin aktığı vadiye bakmaktadır⁵². Kent önemli bir yol güzargahı üzerinde yer almakta Lydia Bölgesi'ne geçişi sağlamaktadır⁵³. Kent günümüz yerleşimi ile iç içe geçmiştir. Yaklaşık 10 hane bulunan mahallede antik dönem parçaları modern dönem yapılarında devşirme olarak kullanılmış ve evlerin

⁴⁸Strabon XIV, 1.47.

⁴⁹Üreten, 2005: 130.

⁵⁰Plinius, V. 120.

⁵¹Sedat Akkurnaz, "Anineta Antik Kenti", *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Edt: Sedat Akkurnaz ve Yusuf Çorbacioğlu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2021, s.92.

⁵²Akkurnaz 2021: 96.

⁵³Mehmet Akif Erdoğan, "Kanuni Sultan Süleyman'ın Rodos Seferi Ruznamesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.XIX/I, 2004, s.69.

bahçelerinde yapılarda izlerini sürdürmektedir. Kentte kalıntılar arasında tonozlar, mozaik, tiyatro, duvar kalıntıları, sarnıç bulunmaktadır. Kente bulunan ve Roma İmparatorluk dönemine ait tonozlar dört adettir. İki tanesi bir evin bahçesinde olan tonozlar bitişik bir şekilde yapılmış diğer iki tonoz ise bahçelerin arasında ayrı yerlerde bulunmaktadır. Kentte görülen bi diğer kalıntı olan mozaik ise incir ağaçlarının arasında yağmur sularının akarak aşındırmasıyla ortaya çıkmıştır. Birbirlerine yakın iki parça olan mozaik birbiri ile bağlantılı olduğu düşünülmektedir. Kentin batı tarafında yer alan tiyatro ise Kaletepe'nin yamacında konumlandırılmıştır. Yamaca bakıldığında yarım daire şeklinde tiyatronun yeri belli olsa da toprağın altında olduğu için kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Tiyatronun yamaçlarında bir oturma bloğu, çalılıkların arasında tiyatroya ait olduğu düşünülen parçalar bulunmaktadır⁵⁴. Tiyatronun üstündeki dağlık arazide ise kaleye ait olduğu düşünülen duvarlar bulunmaktadır. Kentin Hellenistik ve Roma Dönemi'nde bastırdığı sikkelerde bize bilgi veren buluntular arasındadır⁵⁵.

2.4 Harpasa

Harpasa Nazilli İlçesi'ne bağlı Arpaz(Esenköy) Mahallesi içinde yer almaktadır (Harita 3). Mahalleye ulaşım Nazilli- Bozdoğan karayolunun 11. km'sinde güneydoğuya ayrılan yoldan sağlanmaktadır. Günümüzde Büyük Menderes'in kolu olan Akçay'ın doğusunda, Karıncalı Dağı'nın eteklerinde Hisar Tepede bulunan yerleşim Antik dönemde Lydia, Karia, Phrgia'nın birleşim noktasında bulunmaktadır⁵⁶. Kent adını batısından akan günümüzde Akçay olarak bilinen Harpasos nehrinden almıştır⁵⁷. Harpasos vadisi ise Büyük Menderes Nehri'nden doğal yollar ile Karia'nın iç kesimlerine bağlanması ile ve aynı zamanda Kuzey Karia ve Güney Karia'yı birbirine bağlaması ile önemli bir yere sahiptir⁵⁸. Kent içindeki gözetleme kuleleride bunu destekler niteliktedir. Bu kuleler ile aynı zamanda Lydia kıyıları, Phrgia kıyıları, İonia kıyıları ve Büyük Menderes nehrine hakimdir. Kent dik bir dağ sırtı ve yamacı üzerinde

⁵⁴Neşe Atik ve Zeynep Koçel Erdem, "Çine ve Nazilli (Aydın) İlçeleri Arkeolojik Kültür Varlıkları Envanteri 2000-2003", *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, S.2, 2004, s.56.

⁵⁵Akkurnaz, 2021: 91.

⁵⁶Ladislav Zgusta, *Kleinasiatische Personennamen*, Verlag Der Tschechoslowakischen Akademie Der Wissenschaften, Prag, 1964, s.99.

⁵⁷Zgusta, 1964: 99.

⁵⁸Marchese, 1992: 49.

kurulmuş ve teraslar halinde yapılmıştır⁵⁹. Kent içindeki tümüslüre bakıldığında ise Lydia etkisinde kaldığı anlaşılmaktadır. 1860 yılında John Jones Tomas'ın yaptığı incelemeler ise yerel halkın Grek sömürgecileri tarafından sürgün edilerek iç bölgelerden Harpasa'ya yerleştiklerini belirtmiştir⁶⁰. Kent içinde yerleşim günümüze kadar devam etmiş üzerinde yapılan tarım sebebi ile de kent son derece hasar görmüştür. Kent içinde surlar, tiyatro yapısı, Bizans Kalesi, nekropol, Arpaz Bey Konağı bulunmaktadır. Harpasa Antik Kenti çok fazla tarihi olaylardan etkilenmemiş ve MÖ. 229/228 yıllarında Harpasos (Akçay) kıyısında yapılan Bergama Kralı Attolos'un Seloukos Devleti'ni yendiği savaş bölgede geçen tek olay olarak bilinmektedir.

2.5 Nazilliye Yakın Konumlanan Antik Kentler

Büyük Menderes Vadisi, tarihteki olaylara tanıklık etmiş, gerek verimli ovaları gerekse önemli bir yol güzergahı ile eski dönemlerden günümüze kadar önemini korumuştur. Vadi içinde Miletos, Myus, Priene, Magnesia, Tralleis, Nysa, Mastaura, Anineta, Brioula, Amyzon, Koskina, Euhippe, Ortosia, Harpasa, Antiokheia gibi kentlere ev sahipliği yapmaktadır⁶¹. Bu kentlerden Orthosia Antik Kenti, Antiokheia Ad Maeandrum, Nysa Antik Kenti Nazilli'ye yakın konumlanan antik kentlerdir (Harita 3).

Orthosia Antik Kenti Aydın İli, Yenipazar İlçesi, Donduran Mah. bulunmaktadır. Kent Donduran Mah. 1 km. uzaklıkta bir tepede konumlandırılmıştır⁶². Kentin ne zaman kurulduğuna dair kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Kentin adını taşıyan ilk sikkeler M.Ö. 3. yy'ın sonu yada 2. yy.'ın başına tarihlenmekte ve M.S. 235-238 yıllarına kadar uzanmaktadır⁶³. Kent içinde günümüze kadar kalıntıları da ulaşan, akropol, tiyatro, agora, nekropol, surlar, roma mozaigi, ve bizans kalesi bulunmaktadır.

⁵⁹Marchese 1992: 48.

⁶⁰Thomas, 1860: 37.

⁶¹Sedat Akkurnaz, "Nazilli'nin Antik Kentleri Ve Bölgenin Kültürel Önemi", Edt: Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetçioğlu ve Arzu Özver, *Kurtuluşunun Yüzüncü Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, Genel Dağıtım Yayınevi, Ankara, 2022, s.47.

⁶²Hüseyin Üreten ve Sedat Akkurnaz, "Orthosai Antik Kenti", Edt. Sedat Akkurnaz ve Yusuf Çorbacıoğlu, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2021, s.146.

⁶³Barclay Vincent Head, *Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos Rhodes, etc*, Printed b Order of the Trustees of the British Museum, London, 1897 s.143

Dandalaz Nehri'nin Maiandros Nehri'ne karıştığı noktada ise bir Karia kenti olan Antiokheia ad Maeandrum kenti bulunmaktadır. Kent Ephesos'tan başlayan Büyük Doğu Ticaret Yolu ve Maiandros Nehri üzerinde Ticaret yolu'nun geçtiği körüyü kontrol altında tutmaktadır⁶⁴. Kent aynı zamanda menderes ovası ile Aphrodisias üzerinden Tabae Ovası'na bağlanan yoluda kontrol etmektedir⁶⁵. Kentte sadece iki yüzey araştırılması gerçekleştirilmiş bu sebep ile kent hakkındaki bilgiler sınırlıdır. Kent içinde stadion kalıntısı ve hangi yapıya ait olduğu bilinmeyen duvar kalıntıları bulunmaktadır ve bu kalıntıların Roma dönemine ait olduğu düşünülmektedir⁶⁶. Kentin en önemli kalıntısı ise MS. 7. yy.'ın erken dönemlerinden 13. yy.'ın sonuna kadar farklı dört inşası olan sur duvarlarıdır⁶⁷.

Nysa Antik Kenti ise Aydın İli, Sultanhisar İlçe merkezinde bulunmaktadır. Kentin adı Nazilli'de bulunan Mastaura Antik Kenti ile birlikte anılmaktadır⁶⁸. Mesogis Dağları'nın güney eteğinde, Aydın İli'nin 30 km. doğusunda yer almaktadır⁶⁹. Kentin kuruluşu ise Hellenistik Dönem'e tarihlendirilmektedir⁷⁰. Kentin imar faaliyetlerinin M.S. 1 ve 2. yy.'da arttığı bilinmektedir⁷¹. Kent içinde uzun süredir yapılan kazı ve restorasyon çalışmaları ile kentin içindeki yapıların büyük bir kısmı bilinmektedir.

⁶⁴ Rıza Haluk Söner, "Antiokheia Ad Maeandrum Antik Kenti, *Humanista*, 2017, s.139.

⁶⁵ Söner, 2017: 139.

⁶⁶ Söner, 2017: 139.

⁶⁷ Söner, 2017: 139.

⁶⁸ Strabon XIV, 1.47.

⁶⁹ Hakan Öztaner, Büyük Menderes Vadisinin Çift Yakalı Kenti: Nysa ad Maeandrum, *Lycus*, S.6, 2022, s.227.

⁷⁰ Öztaner, 2022: 230

⁷¹ Öztaner, 2022: 230.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULUNTULARIN GENEL HATLARI İLE İNCELENMESİ

3.1 Lahit

İlk Çağlardan günümüze kadar ölüm, doğumla paralel ilerleyen hayatımızın bir parçası olan kimi toplumlara göre hayatın bitişi kimi toplumlara göre yeniden doğuş olarak nitelendirilen bir algıdır. Toplumlarda her ne kadar farklılık olsada ölüye hiç bir zaman saygı yitirilmemiş ve o dönem şartları ve inançları doğrultusunda ritüel ve gömüleri yapılmıştır. Günümüze kadar yapılmış pek çok mezar tipi karşımıza çıkmaktadır. Bu mezar tipleri benzer olsada toplumlara göre şekillenmiş ve farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi ise toplumların kendi kültür ve coğrafyalarına uygun olarak bu mezarları yeniden tasarlamasıdır. Lahitlerde bu değişim ve gelişme örnek olarak gösterilebilecek en iyi örneklerdendir. Lahitler genel hatlarıyla bir adet tekne ve bir adet kapaktan oluşmaktadır. Tekne ölünün ve mezar hediyelerinin koyulduğu yer kapak ise içeriye giren hava akışını engelleyen ve mezarın üstünü kapatmaya yarayan üst yapı elemanıdır.

Mezar tiplerinin en yaygın örneği olan lahitler bir diğer adıyla mezar evler içineskiyunancada et yiyen anlamına gelen sarkophagos kelimesi kullanılmıştır⁷². Sarkophagos kelimesi ise Fransızcada sarcophage, İngilizcede sarcophagus, Almandada ise sarkophag olarak bilinmektedir⁷³. Et yiyen anlamını ise Plinius, “Asos’ta Lamine dokulu bir taş bulunmuştur bu taşa gömülen cesetlerin dişler hariç 40 gün içinde tükendiği bir gerçektir” sözüyle açıklamaktadır⁷⁴.

Lahitlerin ilk kullanımları Mezopotamya’da ve Mısır’da 2686-2613 tarihlerinde görülmeye başlanmış daha sonra Mısırdaki altın ve gümüş insan şeklindeki sandukalar görülmüştür⁷⁵. Ege dünyasında ise en erken lahit kullanımına Minos kültüründe rastlanmış M.Ö. 2200’den sonra yapılan lahitler M.Ö. 14-15. yy.’da yayılmaya ve

⁷²Guntram Koch, *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, Çev: Zühre İlkgen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2001, s. 25.

⁷³Koch, 2001: 25.

⁷⁴Plinius XXXIV, 27.17.

⁷⁵Tuna Akçay, “Lahitlerin Tarihsel Gelişimi, *Arkeoidea*, S.5, 1997, s.22.

kullanım görmeye başlamıştır⁷⁶. Anadolu'da ise en erken M.Ö. 7. yy. sonu M.Ö. 6. yy. başlarında Klotomenai lahitleri olarak da bilinen pişmiş toprak sandukalar kullanılmıştır⁷⁷.

Nazilli İlçe merkezinde ise iki tip lahit karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan biri girlandlı lahittir. Girlandlı lahitler anadoluda pek çok yerde karşımıza çıkmaktadır. Mısır, defne yaprağı, buğday başağı, üzüm salkımı, incir gibi öğelerle süslenen girlandlar uçlarından taenia adını verdiğimiz kurdeleler ile bağlanmıştır. Girlandların içi ise medusa başları, çiçek rozetleri, aslan başı, büst gibi öğelerle doldurulmuştur. Ephesos, Prokonnesos, Ephesos, Aphrodisias, Karia'da en çok üretim gören girlandlı lahitler biçimleri bakımından birbirlerinden ayrılmaktadır⁷⁸. Buluntular arasındaki lahit ise Aphrodisias lahitleri grubu içine girmektedir.

Aphrodisias bir çok lahitin yapıldığı üretim merkezlerinden biridir. Aphrodisias lahitleri zengin biçimleriyle diğerlerinden ayrılmaktadır. Aphrodisias lahitlerini diğerlerinden ayıran önemli özelliklerinden birisi ön yüzünde iki girland kavsi işlenip ortadaki girland kavsi yerine büyük bir tabulaansata yapılmasıdır⁷⁹. Aphrodisias lahitlerinin girlandları dolu dolu işlenmiş ve girland sarkıtı olarak üzüm salkımı işlenmiştir. Bu girland kavislerinin içine Dionysos mitiyle alakalı kişiler, gorgo başları, ölen kişilerin büstleri, Ganymedes'in kaçırılışı başta olmak üzere mitolojik sahneler işlenen unsurlar arasındadır. Aphrodisias lahitlerini diğerlerinden ayıran bir önemli unsurda girland taşıyıcı olarak sütunların işlenmesidir⁸⁰.

Yahya Paşa Cami bahçesinde bulunan lahit duvarın içinde gömülü olarak durmaktadır (Kat. No. 1)⁸¹. Lahit modern dönemlerde çeşme yapısı olarak devşirilmiştir. Günümüzde ise musluğu sökülerek bu işlevinde kaybetmiştir. Lahit teknesini sadece bir yüzü açıkta diğer yüzleri ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır (Lev. I Res. 1). Lahit teknesinin diğer yüzlerinin duvarın içinde olması ihtimali gibi sadece bu yüzünün buraya yerleştirilmiş olması da muhtemeldir. Lahit teknesini görünen yüzeyi 56 cm yüksekliğinde 118 cm. genişliğindedir. Lahit girlandlı lahitler grubuna girmektedir

⁷⁶ Akçay, 1997: 22.

⁷⁷ Akçay, 1997: 22.

⁷⁸ Koch, 2001: 229.

⁷⁹ Koch, 2001: 249.

⁸⁰ Koch, 2001: 250.

⁸¹ Detaylı bilgi için bkz. Sedat Akkurnaz, "Mastaura Antik Kenti", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, S.165, 2020, s.41-62.

ve bu grup içinde incelenmiştir. Lahit kaliteli sarımsı renkte mermerden yapılmıştır. Lahitin en altında 15 cm. yüksekliğinde bir profil yapılmış ve bezeme alanına geçiş sağlanmıştır. Lahit üzerindeki bezemeler üzerindeki yazıt hariç güzel korunmuştur. Lahitin iki tarafında sütun işlenmiştir. Bu sütunlar girland taşıyıcıları olarak kullanılmıştır. Sütunların üzerinde ise kurdeleler işlenmiştir. Bu kurdeleler girlandlara bağlanmıştır. Sütunların taşıdığı kurdeleler ile bağlı olan girlandlar lahit yüzünün en sağ ve en solu olmak iki adet yapılmıştır. Girland nar ve incir ile bezenmiştir. İki tarafından nar ile başlayan incir ile devam eden bezemeler ortada asma yaprağı ile son bulmuştur. Asma yaprağından sarkan üzüm saklımı ise girland sarkıtı olarak kullanılmıştır. Girland üzerinde yer alan bezemeler yüksek kabartma ile yapılmış ve vurgulanmıştır. Girland yaylarının içinde yüzleri birbirine bakan gövdeleri cepheden verilmiş peplos giyimli kadın ve strophium giyimli erkek torsosu bulunmaktadır (Lev. I Res. 1A, 1B). Roma döneminde lahitlerde sıkça rastlanan portreler mezar sahibi ve eşi- mezar sahibesi ve eşine aittir. Mezar sahiplerinin lahitleri üzerinde eşlerinininde işlenmesi sıkça karşılaşılan bir durumdur. Mezar sahibinin eşinin işlenmesi mezar içinde çoklu gömü olduğunda bir göstergesi olabilmektedir. Fakat lahit teknesi insitu halde bulunmadığı için içindeki ceset, gömü geleneği hakkında kesin bilgi verilemez. Girlandların diğer yanındada yine aynı şekilde girland taşıyıcısı olarak sütunlar işlenmiş ve girlandlar kurdele ile bu sütunlara bağlanmıştır (Lev. I Res. 1C). Sütunların yanında lahit teknesinin tam ortasına gelen alanda tabula ansata içine yazıt işlenmiştir (Lev. I. Res. 1D). Tabula ansata işlenen alan aslında üçüncü girlandın işlenmesi gereken alandır. Girland kavsinin olması gereken alana işlenen bu tabulaansata Aphrodisias lahitlerinde görülen bir özelliktir. Tabula ansata içinde ise bir yazıt bulunmaktadır. Yazıt üzerindeki harfler devşirme kullanımında üzerine takılan musluktan akan su ile aşınmıştır.

ή σπορόξέστιν

Αὐρ(ηλίου) Μελτινια-

νοῦτρις τοῦ Χρή-

στου? καὶ τέ-

κνων αὐ-
τῶν ζῶσιν⁸².

Şeklinde okunabilen yazıt “beden Aurelius Meltinianos’a, Tristos ve çocuklardan üçüne ait onlar yaşıyor⁸³” şeklinde Türkçe’ye çevrilmiştir.

Yazıtın üzerinde okunabilen harflerin biçimlerine bakıldığında ise Roma Dönemi’nde kullanılan yazı tipinin kullanıldığı görülmektedir. Lahit teknesinin tabula ansatalı⁸⁴, sütunların taşıyıcı olarak kullanıldığı⁸⁵ benzer örnekleri bulunmaktadır. Lahit genel olarak değerlendirildiğinde ise üzerinde yer alan girland sayısı ortadaki girlandın yerine işlenen tabulaansata Aphrodisias lahitleri ile benzerlik göstermektedir. Girland kavsi içine işlenen portre ise Roma Dönemi’nin stili olması yanında Aphrodisias lahitlerinde karşılaşılan önemli bir stilistik özelliktir. Lahitin Aphrodisias lahitleri grubuna giren Roma Dönemi bir lahittir⁸⁶.

Nazilli İlçe merkezinde bulunan diğer tip lahit ise yarı işçilikli lahit grubuna giren lahit tipidir. Nazilli Sümer Rekreasyon alanında bulunan yarı işçilikli lahit Küçük Asya özelliği olarak bilinmektedir. Bu lahitler teknelerine, kapaklarına, bezeme özelliklerine göre gruplara ayrılmaktadır.

Yarı işçilikli girlandlı lahitler kendi içinde 6 gruba ayrılmaktadır. Bunlar Prokonnesos, Ephesos, Aphrodisias ve Karia lahitleri olarak isimlendirilmektedir⁸⁷. Prokonnesos lahitlerde tekneler tabulaansatalı, alt ve üst profilli, çerçeveli ve tabulaansatalı, Ravenna ve Yukarı İtalya için özel form ve girlandlı olarak, kapaklar ise erken dönem basık çatı formulu kapak, geç dönem yüksek çatı formulu kapak, çatı formulu tabulalı kapak, klineli kapak, karışık formda kapak olarak sınıflandırılmıştır⁸⁸.

Prokonnesos lahitlerinin dört tarafı altından ve üstünden bir profil ile çelenklerle çevrilidir ve çelenklerin arasında içbükey çelenk taşıyıcıları, çelenklerin üzerinde

⁸² CIG 2951.

⁸³ CIG 2951.

⁸⁴ Fahri Işık, “Die Sarkophage von Aphrodisias”, *Marburger Winckelmann-Programm*, 1984, s.257.

⁸⁵ Işık, 1984: 266.

⁸⁶ Detaylı bilgi için bkz. Arzu Özver, “Mastaura Nekropollerine Üzerine Ön Değerlendirmeler”, Edt. Sedat Akkurnaz, Arzu Özver, Aytekin Kalkan, *Mastaura Antik Kenti*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2022, s.79-81.

⁸⁷ Guntram Koch, *Türkiye’deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri - Sarkophage der römischen Kaiserzeit in der Türkei*, Suna İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya, 2010, s.107.

⁸⁸ Koch, 2010: 108

yuvarlak diskler bulunmaktadır⁸⁹. Lahit teknesi altından ve üstünden bir panel ile sınırlandırılmıştır. Teknenin kısa taraflarında girlandın işlenmesi için bir adet girland yayı, girland yayının içine rozet işlenmesi yuvarlak, girland yayının yanlarında girland taşıyıcılarının işlenmesi için ortadan bastırılmış dörtgen ve girland sarkıtının işlenmesi için ortadan bastırılmış üçgenler işlenmiştir. Teknenin uzun yüzlerinde ise üç adet girlandın işlenmesi için girland yayı, girland yaylarının yanlarına taşıyıcıların yapılması için ortadan bastırılmış dörtgenler, girland sarkıtı için ortadan bastırılmış üçgenler işlenmiştir. Sadece bir yüzünde çelenk içinde bulunan tabulaansatada bu lahitlerin özelliklerindendir⁹⁰. Lahitlerin üretime ne zaman başlandığı hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. 1. yy. sonlarına tarihlenen örnekler bulunsada 2. yy. ortalarına tarihlendirmek daha doğru olur⁹¹. Küçük Asya dağılımına bakıldığında ise fazla sayıda satın alındığı görünmektedir⁹².

Sümer Rekreasyon alanında bulunan lahit teknesi taşıma yolu ile buraya getirilmiştir (Kat. No. 2). Lahit teknesinin nereden geldiği ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Lahit sarı tonlarındaki mermerden yapılmıştır. Teknesi korunagelen lahitin kapağı yoktur ve kapağı ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Lahit teknesinin iki yüzü profil hakkında bilgi verebilirken diğer iki yüzündeki kırıklar sebebi ile tam profil vermemektedir (Lev. II Res. 2A, 2B). Lahit teknesinin bir kısa yüzü ile tabulaansatanın bulunduğu yüzde traşlama yapılmış diğer uzun ve kısa yüzler ise kaba bırakılmıştır (Lev. II Res. 2, 2C). Lahit teknesinin dört tarafında girland yayı, girland taşıyıcılarının işlenmesi için ortadan bastırılmış dörtgenler, girlandların ortasında rozetlerin işlenmesi için yuvarlak kabartmalar, girland yaylarının ucunda ortadan bastırılmış üçgenler işlenmiştir. Lahit teknesinin uzun yüzündeki ortadaki girland yayının içinde tabulaansata üzerinde bulunan yazıt ve iki yüzünün ince bir şekilde traşlanması dışında lahit teknesine bir işleme yapılmamıştır. Lahit teknesi geldiği kaba işçilikle kullanım görmüştür. Lahit teknesinin traşlanan uzun yüzünde, ortadaki girland çemberinin içinde bulunan tabulaansata üzerindeki yazıt bu yüzün kırık olması sebebi ile bilinmemektedir. Tabula ansatanın sağlam kalan kısmında sadece “A-N” harfleri okunabilmektedir (Lev. II Res 2D). Tabulaansatanın yanında girland taşıyıcılarının işlenmesi için yapılan alanda

⁸⁹Nurşin Asgari, “Die Halbfabrikate Kleinasiatischer Girlanden sarkophage und ihrer Herkunft”, *Zweites Symposium Über die Antiken Sarkophagreliefs*, Deutsches Archäologisches Institut, 1977, s.300.

⁹⁰ Asgari, 1977: 330.

⁹¹Koch, 2001: 233.

⁹² Asgari, 1977: 331.

da yunanca “T-O-Y-K” harfleri yazılmıştır (Lev. II Res. 2D). Lahit teknesinin içi en kalın yerinden ölçüldüğünde 2 cm’lik bir harç ile sıvanmıştır. Lahit teknesinin benzerlerine anadolunun pek çok yerinde karşılaşmak mümkündür. Lahit teknesinin profili incelendiğinde yarı işçilikli lahitler gruba girmektedir. Yarı mamül lahit grubunda bulunan Prokonnesos lahitleri ile de birebir benzer özellik göstermektedir. Prokonnesos lahitlerinin örneklerine 1. yy. sonunda rastlandığı ve 3. yy.’ın yarısından itibaren görülmediği bilinmektedir. Lahit inelenmiş lahit teknesi teknesi üzerinde XRF analizleri yapılmış ve M.S. 2. yy.’a tarihlendirilmiştir⁹³.

Prokonnesos lahitleri anadolunun bir çok yerinde görülen bir lahit grubudur. Bazen Bursa Baraklı’da⁹⁴ kaba işçilikle kullanılan bu lahitler bazen Tarsus Müzesi⁹⁵ bezeme yapılarak bazende Adana Müzesi’nde⁹⁶ sonraki dönemlerde kullanım görmüştür.

Dalıca Mah. meydanında bulunan lahit parçası olduğu düşünülen parça oldukça hasar görmüştür (Lev. III Res 3). Lahit tabanı olduğu düşünülen parçanın ortasına 138 cm uzunluğunda 50 cm. genişliğinde oyulmuştur. Parça hakkında başka bir bilgiye ulaşılamamıştır.

3.2 Sunak/Altar

Türkçe’de sunak olarak geçen kelime, Latince’de “Monumentum” veya “Ara” Hellençe’de ise “Bomos” olarak geçmektedir⁹⁷. Sunak tapınaklarda, üzerinde kurban kesilen, günlük vb. yakılan, başında dinsel tören yapılan masa biçimli taş olarak açıklanmaktadır⁹⁸. Sunak veya altar olarak isimlendirilen mimari elemanlar basit bir anlatımla antik dönem insanının kendilerinden daha üstün güce sahip olduklarına inandıkları yöneticilere veya tanrılara isteklerinin olması için adaklarını sundukları, dinsel törenlerini yaptıkları dualar ettikleri yerdir.

⁹³ Detaylı bilg için bkz. Özver 2022: 81-84.

⁹⁴ Haluk Çetinkaya, “Roma ve Bizans İmparatorluklarında Ölüm Algısı ve Mezar Türleri”, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.3, s.24, Res.5.

⁹⁵ Deniz Kaplan, “VII. Tarsus Müzesi’ndeki Roma Dönemi Lahitleri”, Edt: Serra Durugönül, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltıraşlık ve Mimari Plastik Eserler*, KAAM Yayınları, Mersin, 2016, s.144.

⁹⁶ Hasan Buyruk, “Adana Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Hristiyanlarca Kullanılmış İki Antik Lahit”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.27, s.173-174, Res.2-4.

⁹⁷ Dietrich Berges, *Hellenistische Rundaltäre Kleinasien*, Freiburg, 1986, s.20.

⁹⁸ Türk Dil Kurumu Sözlüğü, *Sunak*, <https://sozluk.gov.tr/>, (25.10.2022)

Dörtgen veya yuvarlak taş veya tahtadan yapılan sunaklar bunların dışında dışı sıvanmış tuğla⁹⁹, kurban edilen kurbanların külü¹⁰⁰, toprak¹⁰¹, şekilsiz taşlar¹⁰², kesme taşlar'dan¹⁰³ yapılmıştır. Antik dönemde sunaklar geniş bir kullanım alanına sahiptir ve sadece tapınaklarda değil agorada, tiyatronun orkestrasında veya evlerin atriumlarında bouleuterionlardakullanılmaktadır¹⁰⁴. Sunakların yükseklikleri ise sunu yapılan tanrıya göre değişmekte gökyüzü tanrıları için yüksekte, toprak ve yeraltı tanrıları için daha yere yakın yapılmaktadır¹⁰⁵.

Sunaklar en basit hali ile taşınabilir ve sabit olarak iki guruba ayrılmaktadır¹⁰⁶. Yuvarlak veya dörtgen olarak yapılan taşınabilir sunaklar Anadolu'da Klasik dönemden itibaren kullanım görmeye başlamıştır¹⁰⁷. Anı sunağı, mezar sunağı, adak sunağı gibi türlerle karşımıza çıkan sunaklar hakkındaki en kesin bilgileri bize üzerindeki yazıtlar verirken sunak üzerinde bulunan girland, rozet, büst işlemleri bize dönem hakkında bilgi sağlamaktadır.

Nazilli'de yapılan araştırmalar dahilinde yalnızca bir adet sunak bulunmuştur. Yerinde korunagelmeyen sunak günümüzdeki yerinde incelenmiştir.

Aşağı Çarşı Cami bahçesinde bulunan sunak ters bir şekilde açıkta durmaktadır (Lev. IV Res. 4). Altar kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Silindir gövde formuna sahip altının altı gövdeye oranla daha geniş olan 9 cm. yüksekliğinde dış bükey bir panel bulunmaktadır. Panelin bir kısmı kırılmış ve kırık yeri modern dönem sıvası ile sıvanmıştır. Bu panel ile gövdeye geçiş sağlanmıştır. Altarın gövdesinde 29 cm. yüksekliğinde bir yazıt alanı bulunmaktadır. Panelin kırık yerini kapatmak için yapılan modern dönem sıvası yazıtın bir kısmını kapatmıştır. Yazıtın harfleri 2 cm. satır aralarındaki boşluklar 1 cm. genişliğinde yapılmıştır. Yazıt üzerindeki harf karakterleri incelenebilmiş fakat yazıttaki harfler tam olarak okunamamaktadır. Yazıtın iki kenarını girland taşıyıcısı olarak kullanılan kurdelelerin uçları sınırlandırmıştır. Kurdelelerin

⁹⁹Pausanias VI, 20.11.

¹⁰⁰ Pausanias V, 13.8.

¹⁰¹Constantine George Yavis, "Greek Altars", *The Classical Review*, Vol. 72, S.1, 2022, s.56.

¹⁰² Pausanias VII, 22.5.

¹⁰³Yavis, 2022 :112.

¹⁰⁴Secda Saltuk, *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 1989, s.20.

¹⁰⁵Virtivius, *Mimarlık Üzerine On Kitap*, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara, 2005, s.92.

¹⁰⁶Savaş Altun, "Kayseri Arkeoloji Müzesi'nde Sergilenen İki Silindir Sunak", *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, S.14/2, 2019, s.817.

¹⁰⁷Yavis, 1949: 141.

sadece uçları günümüze kadar koruna gelmiştir. Kurdelelerin taşıdığı girlandlar yüksek kabartma ile 8-12 cm. genişliğinde yapılmıştır. Girland üzerindeki işlemler aşındığı için belirlenememiş fakat girland kavislerinin iç tarafına doğru matkap izleri görülmektedir. Girland kavis sunak üzerine 3 adet işlenmiştir ve içleri boş bırakılmıştır. Sunak üzerinde Yazıtı tam olarak okunamayan sunakta harf karakterleri incelendiğinde Roma dönemi özellikleri görülmekte, Roma döneminde kullanılan matkap izleride bunları destekler niteliktedir. Sunak Roma Dönemi'ne tarihlendirilebilir.

W. Kubitschek – W. Reichel Mastaura'da buldukları, küçük, üzerinde “ΔΙΙ Σπαλώξωϝ’Αμμιονεὺχῆν” cümlesi yazan ve bir çift taraflı balta bezemesi işlenen sunaktan bahsetmektedir¹⁰⁸. YazıtıTürkçe'ye “Euche'nin Zeus Spaloxos'a ithafı” şeklinde çevrilmiştir¹⁰⁹.Nazilli Çarşı Camii bahçesinde bulunan sunağın bu sunak olduğu varsayılabilir fakat Çarşı Camii bahçesindeki sunak üzerinde korunagelen sadece girland yayı ve kurdelelerin uçlarıdır. Herhangi bir çift taraflı balta işlemesi bulunmamaktadır.

3.3 Taşıyıcı Elemanlar

Antik dönemde plinte, postamenet, sütun kaidesi, heykel kaidesi, gibi mimari parçalar taşıyıcı elemanlar olarak kullanılmışlardır. Özellikle sütunların altında ve heykellerde karşımıza çıkan bu yardımcı elemanlar üzerindeki parçayı yükseltmek , yer ile bağlayıcılığını sağlamak amacı ile kullanılmıştır.

Plinte/plinthos,stylobat ile sütun arasında yer alan ion sütunlarında kullanılan işlemez kare parçadır.

Postament, antik roma mimarlığında sütun kaidesinin altında bulunan çokgen tabanlı prizma veya kare şeklinde yapılan altlık olarak tanımlanmaktadır¹¹⁰. Kare tabanlı bu bloklar genel olarak yapıların anıtsallaştırması(yükseltilmesi) için kullanılmıştır¹¹¹. Sütunların altına destek olan postamnetler sütunların sağlam olmasına ve kısa yapılan

¹⁰⁸WilhelmKubitschek – W. Reichel, “InscriptionesGraecae”, *Anzeiger der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften* , 1893, s.92-105.

¹⁰⁹Artur Bernard Cook, *Zeus AStudy in Ancient Religion*, Vol.2, Franklin ClassicsTrade Press, 2018, s.587.

¹¹⁰Saltuk, 1998: 144.

¹¹¹Ünal Demirer ve İsmail Baytak, *An IncisedTemplate Of An ArchitecturalPostamnet From Cibyra, Cedrus*, S.VII, 2019, s.493.

sütunları yükselterek anıtsallaştırılmasınayardımcı olmaktadır. Stylobat ile arşitrav arasındaki mesafeyi arttıran ve yapısında yükselmesini sağlayan bu mimari elemanlar cephe görünümünde daha güzel görünmesine olanak sağlamaktadır¹¹². Klasik ve Hellenistik dönemde görülmeyen postamentlerin kullanımına Erken İmparaorluk döneminde başlanmıştır¹¹³.

Kaide, taşıyıcının, heykelin, anıtın üzerine koyulduğu mimari eleman olarak tanımlanmaktadır¹¹⁴. Kaideler ikiye ayrılır. Bunlardan ilki heykel kaideleridir. Heykel kaideleri heykelin altında bulunan bazen işlemeli, bazen yazıtlı yapılan parçalardır. Kaide üzerindeki yazıtta ise heykeldeki kişinin heykelinin dikilme sebebi ve yapılan bu iyi iş sebebi ile heykeldeki kişinin onurlandırılması için kurulan cümleler yer almaktadır. İkincisi ise sütunların altında bulunan sütun gövdesinin bindiği geniş kısımdır¹¹⁵. Kaideler Attik sütun kaidesi, attik-ion tipi sütun kaidesi, efes-ion tipi sütun kaidesi, samos tipi sütun kaidesi, toskana tipi sütun kaidesi olarak 5 gruba ayırmaktadır. Attik sütun kaidesi en altta ve en üste birer torus ve ortasında altı ve üstü bant ile sınırlandırılmış bir trokhilostan oluşmaktadır. Attik-ion sütun kaidesi ise attik kaideye plinthos eklenmesi ile oluşturulmuştur. Toskana tipi kaideler ise altta bir plinthos ve onun üzerinde torus şeklinde yapılmıştır. Ephesos tipi kaideler ise altta bir plinthos onun üzerinde bir çift bant, trokhilos, çift bant trokhilos, çift bant şeklinde sıralanmış ve bunun üzerine yivli torus yapılmıştır.

Nazilli ve çevresinde toplam 8 adet postament ve 2 adet kaide bulunmuştur. yerinde korunagelmeyen postament ve kaideler günümüzdeki yerlerinde incelenmiştir. Kaidelerin bir tanesi Sümer Rekreasyon Alanı içinde, diğeri ise Dallıca Mah. bulunmaktadır. Postamentler ise Dallıca Mah., Çarşı Cami bahçesinde, Sümer Rekreasyon alanında ve Yahya Paşa Camide durmaktadır.

Dalıca Mah. Meydanında bulunan kaide ters bir şekilde durmaktadır (Kat. No. 5). Kaide ortadan ikiye kırık fakat parçalar yan yana birleştirilmiş gibi durmaktadır (Lev. V Res. 5). Kaidenin üzerinden gövdeye geçiş bir taç ile sağlanmıştır. 8 cm., 3 cm., 1 cm., 2 cm., 5 cm., 5 cm., 2 cm., 1 cm., kalınlığındaki profillerin birleşmesi ile 27 cm. yüksekliğinde yukarıdan gövdeye doğru daralan alt genişliği 43 cm. üst genişliği 105

¹¹² Demirer, 2019: 493.

¹¹³ Demirer, 2019: 493.

¹¹⁴ Saltuk, 1989: 89.

¹¹⁵ Saltuk, 1989: 169.

cm. olan bir panel yapılmıştır ve gövdeye geçiş sağlanmıştır. Kaidenin yalnızca yazıtlı yüzü ve bir yan yüzünde taç kısmı profillerden oluşturulmuştur. Kaidenin yazıtlı yüzünde bulunan taç profilinin bir kısmı kırılmıştır. Kaidenin gövdesi 82 cm. genişliğinde 40 cm., yüksekliğinde yapılmış ve ince bir şekilde traşlanmıştır. Kaidenin üç yüzeyi traşlanıp boş bırakılmış bir yüzeyine ise 40 cm., yüksekliğinde bir yazıt işlenmiştir. Yazıttaki haflerin boyutları en üsteki 8 cm. diğerleri 6 cm olarak yazılmış ve satırlar arasında 2 cm. boşluk bırakılmıştır. Kaidenin yan cephelerinin birinde sonradan devşirme kullanımı sırasında açıldığı düşünülen bir delik bulunmaktadır (Lev. V Res. 5A). Yazıt;

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΚΑΙΣΑ

ΠΑΤΡΙΑΝΟΝΑΔΡΙΑΝΟΝ

ΣΕΒΑΣΤΟΝΑΛΚΙΒΙΑΔΙΗΣ

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣΚΑΙΕΠΙ

ΤΟΥΚΟΙΤΟΝΟΣ

şeklinde okunmaktadır. “Yazıt Azatlı köle ve İmparatorun hizmetçisi Alkibiades, İmparator Caesar kutsal Traianus Hadrianus’u onurlandırdı” şeklinde Türkçe’ye çevrilmiştir¹¹⁶. Kaidenin üzerindeki yazıt ile kaide üzerindeki heykelin Alkibiades tarafından Hadrianus’a atfedildiği bilinmektedir¹¹⁷.

Kaideyi tarihlendirmek için bir öneri M.S. 127’dir. M.S. 127 yılında Hadrianus’un Tralleis’in 60 bin mısır hububatını ithal etmesine izin vermesi üzerine Tralleis, Nysa gibi kentlerde onu onurlandırmak için heykeller dikilmiştir¹¹⁸. Nysa’daki heykeli yaptıran kişi ise Nysalı Publius Aelius Alkibiades’tir¹¹⁹.

Sümer Rekreasyon alanında bulunan kaide ise Plinthosu ile korunagelen Attik-Ion bir kaidedir (Kat No. 6, Lev. VI Res. 6). Plinthosunun bir kısmı kırık olan kaidenin diğer kısımlarında aşınmalar dışında kırık yoktur (Lev. VI Res. 6A). Kaide altta 10 cm.

¹¹⁶Yazıt Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretim Görevlisi Mehmet Basalak yardımı ile okunmuş ve Türkçe’ye çevrilmiştir.

¹¹⁷Konstantinos Kourouniotis, “Μάσταυρα”, *Ελληνικαὶ ἀνασκαφαὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Αρχαιολογικοῦ Δελτίου*, 1922, s. 247-257.

¹¹⁸Mary Taliaferro Boatwright, *Hadrian and the Cities of the Roman Empire*, Princeton University Press, 2000.

yüksekliğinde düz bir plinte ile başlamaktadır. Plintenin üzerinde 9,5 cm. yüksekliğinde dış bükey torus kısmı yapılmıştır. Torusun üzerinde, 5 cm. yüksekliğinde iç bükey trokhilos yapılmıştır. Trokhilosu alttaki 1 cm. üstteki 2 cm. olan iki silme sınırlandırmıştır. Üstteki silmenin üzerinde ise torusu başlıktan bölen iç bükey silme yapılmıştır. Bu silmenin üzerine yapılan 4 cm.'lik torus ile kaide sona ermiştir. Üstteki torusun kenarları biraz erken dönemlere göre daha düz yapılmıştır. Kaidenin üzerinde 7x7 ölçülerinde bir dübel yuvası ve akıtma kanalı bulunmaktadır (Lev. VI Res. 6B). Kaide Milet'de¹²⁰, Yalvaç Müzesi'nde¹²¹, İzmir Arkeoloji Müzesi'nde¹²², Hadrianopolis'te¹²³, Tekirdağ'da¹²⁴, Tarsus Müzesi'ndeki¹²⁵ benzerleri ile karşılaştırıldığında Attika A tipi sütun kaidesi grubuna dahil edilmiştir. 5.-6. yy.'a tarihlendirilen benzer buluntular ışığında Sümer Rekreasyon Alanı'nda bulunan kaide de 5.-6. yy.'a tarihlendirilebilir.

Rekreasyon alanında en iyi korunagelen postament ise kaidesi ile birlikte korunmuştur (Kat. No. 7, Lev. VII Res. 7). Postamentin yüzeyi altta dış bükey bir silme ile başlamış sonrasında iç bükey silme ile gövdeye geçiş sağlanmıştır. Silmelerden oluşan panel 19 cm. olarak yapılmış ve gövdeye geçiş sağlanmıştır. Traşlanarak boş bırakılan gövde ise yine iç bükey bir silme ve sonrasında dış bükey silme ile oluşturan 19 cm. olan panelle taç kısmı oluşturulmuştur. Postament kaidesinden gövdeye, gövdede taç bölmüne geçişte yapılan kymarevessa profili yer almaktadır. Kymarevessa profilinin Erken Roma İmparatorluk döneminde yaygın kullanılan bir işleme olduğu bilinmektedir. Postament üzerinde bir kaide ile birleşik korunagelmıştır. Kaide plintosu olan toskania biçimli bir kaidedir. Kaidenin altında postamnetten biraz daha küçük plinte yapılmıştır. Plintenin üzerinde dış bükey bir torus onun üzerinde dış

¹²⁰Philipp Niewöhner, "Byzantinischesteinmetzarbeiten aus dem Umland von Milet", *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ*, S:1, s.9, Res. 1-3.

¹²¹Tülay Yeşiltaş, *Yalvaç Müzesi'ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri*, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2012, s.52-53, Kat. No: 29-31, Res. 29-31.

¹²²Ayşegül Andıç, *İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale, 2012, s.17-23, Kat. No.1,3,7,9, Res.1,3,7,9.

¹²³Sema Doğan, "Alanya Müzesi'ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri", *Araştırma Sonuçları Toplantısı* C.2, 2005, Fig. 6.

¹²⁴Zeynep Koçel Erdem, "Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması 2012 Yılı Çalışmaları", *31. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.1, 2013, s.325, Res. 3.

¹²⁵Ayşe Aydın, IX. Tarsus Müzesi'ndeki Erken Hristiyanlık- Bizans Dönemi Mimari Elemanları", *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserleri*, Edt: Serra Durugöl, KAAM, Mersin, 2016 s.222, Kat No:148.

bükey bir silme yapılmış ve trokhilos bölümü ile kaide tamamlanmıştır. Kaidenin trokhilos kısmının kenarları çok hasar görmüştür. Kaidenin üzerinde 5x5 ölçülerinde dübel açıklığı bulunmaktadır. (Lev. VII Res. 7A). Kaideli postamentin benzerleri ile Sebaste Antik Kenti¹²⁶, Balıkesir ilinde¹²⁷ bulunmaktadır.

Ağa Cami’de bulunan postament üst parçası cami bahçesinde çeşmenin yanında durmaktadır (Kat. No. 8, Lev. VIII Res. 8). Postament kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Postamentin gövdesinden 21 cm.’lik kısmı korunagelmıştır. Gövdenin geri kalanı kırık ve kayıptır. Postamentin geri kalan kısmında açıkta durduğu için aşınmalar oluşmuştur. Postamentin gövdesi dörtgen forma sahiptir ve gövdesinden yukarı doğru genişlemektedir. Postamentin gövdesi ince şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Gövdeden üst profile geçiş silmelerden oluşan bir panel ile sağlanmıştır. Bu silmelerin hepsi dış bükey işlenmiştir. Postamentin üst profili dörtgendir ve her kenarının ölçüleri birbirine eşittir. Üst profilin ortasında bir delik bulunmaktadır (Lev. VII Res. 8A).

Sümer Rekreasyon alanındaki postamentlerin bir diğeri mermerden yapılmış ve yüzeyleri traşlanarak boş bırakılmıştır (Kat. No. 9, Lev. XI Res. 9). Postamentin yarısına yakını kırık ve kırık parçası bulunamamıştır. Postamentin altında gövdeye doğru daralan dış bükey bir profil işlenmiş ve gövdeye geçiş sağlamıştır. Postamentin üstü tamamen kırıktır (Lev. XI Res. 9A).

Sümer rekreasyon alanındaki kırık postament ise sadece üst profilinin bir kısmı günümüze ulamıştır (Kat. No. 10, Lev. X Res. 10A). 30 cm yüksekliğe sahip parçanın yan profili korunagelmıştır. Dış bükey bir ağız kısmı ile başlayan profil iç bükey bir silme ile devam etmiş ve gövdeye geçiş sağlanmıştır (Lev. X. Res. 10). Gövdenin görünen kısmı ve parçanın diğer kısımları traşlanmıştır.

Dallica Mah. bulunan postament meydana durmaktadır. Postament dörtgendir ve kenar ölçüleri simetrik olarak birbirine eşittir (Kat. No. 11, Lev. XII Res. 11A). Postament iyi bir şekilde korunmuş fakat yüzeyinde aşınmalar oluşmuştur. Postamentin altındaki dış bükey silme ile gövdeye geçiş sağlanmıştır (Lev. XII Res. 11). Postamentin

¹²⁶Emre Taştür ve Münteha Dinç, 2017 Yılı Sebaste Antik Kenti Ve Çevresi Yüzey Araştırması, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.1, 2018, s.496 Res:1.

¹²⁷Oktay Dumankaya Evren Acar vd., “Balıkesir İli Marmara Kıyıları Anık Liman Yerleşim ve Batık Potansiyelinin Tespiti Yüzey Araştırması 2017”, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.3, 2018, s.220, Res.14.

gövdesi ince bir şekilde rastlanmış ve boş bırakılmıştır. Gövdenin üstünde dış bükey profil yapılmıştır.

Çarşı Cami’de bulunan postament bahçede durmaktadır (Kat. No. 12, Lev. XII Res. 12). Postament kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Postamentin üst kısmındaki torusun kenarları ve kaidenin tabanında köşeler kırıktır. Gövde sağlam olmakla birlikte açıkta olduğu için aşınmalar oluşmuştur. Postament dörtgen bir yapıdadır ve dört tarafı da eşit ölçülere sahiptir (Lev. XII Res. 12A). Postamentin taç kısmı gövdeye göre dışa çıkıntılı bir profildedir, bu çıkıntı profilleri kenarlarda görülmektedir. Taç kısmında iki dış bükey profil hattı işlenmiş, altındaki iç bükey hat ile gövdeye geçiş sağlanmıştır. Postamentin gövdesindeki ana yüzey dört tarafta da ince şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Gövden tabana geçiş silmelerle sağlamış, bu silmelerden ana panel dış bükey profillidir. Kaideli postamentin benzerleri ile Sebaste Antik Kenti¹²⁸, Balıkesir ilinde¹²⁹ bulunmaktadır.

Yahya Paşa camisinde bulunan postamentler ise bahçede durmaktadır (Kat No. 13, Lev. XII Res. 13, 14). İki Postament birbirleri ile aynı formda yapılmış ve kaideleri ile birlikte korunmuştur. Çokgen olarak yapılan postamentin gövdesine geçiş yatay silmeler ile sağlanmıştır. Gövdesi traşlanarak boş bırakılan postamentin kaide kısmına geçiş ise silmeler ve üzerindeki iki profil ile sağlanmıştır. Kaide ion kaidesi olup torustrokhilostorus işlenerek tamamlanmıştır. Kaidenin üzerinde bir dübel yuvası ve akıtma kanalı bulunmaktadır (Lev. XII Res. 13A, 14A).

Postamentler grubuna genel olarak bakıldığında postamentler ve kaideli postamentler olarak iki gruba ayrılmıştır. Üzerinde herhangi bir bezeme veya yazıt bulunamayan postamentler işleniş biçimine göre incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Kaideli postament grubuna giren postamentler Çarşı Cami ve Sümer Rekreasyon alanındaki postament olmak üzere iki adet, sadece postament grubuna girenler ise Yahya Paşa Cami, Dalıca Mah. meydanı ve Sümer Rekreasyon alanı postament parçaları ile dört adettir. Postament üst parçasının benzerleri Sebaste Antik Kenti yakınlarında¹³⁰ karşılaşılmaktadır. Postamentler stillerine göre incelenip benzerleri ile karşılaştırıldığında Roma İmparatorluk Dönem’ine tarihlendirilebilir. Erken Roma

¹²⁸Taştemür ve Dinç, 2017: 496, Res.1.

¹²⁹Dumankaya, Acar vd.: 220, Res.14.

¹³⁰Taştemür ve Dinç 2018: 496, Res.1.

İmparatorluk döneminde sıkça kullanılan üst bölümü dış alt bölümü iç bükey biçimde yapılan kymarevessa profili bu tarihlere destekler niteliktedir¹³¹.

3.4 Sütun Tamburları

Sütun kare, çokgen veya daire şeklinde yekpare veya parçalı olan, taş mermer gibi malzemeden yapılan düşey taşıyıcı öğelere verilen isimdir¹³². Sütunlar üslûplarına göre isimlendirilmiştir. Bilinen ilk sütun ise dor düzeninin parçası olan dor sütunudur.

Dor düzeni antik dönemdeki ilk düzen olarak bilinmektedir ve öncülleri ahşap olan bu düzenin bir süre öncüllerinin etkisinde kaldığı görülmektedir¹³³. Dorik sütunlar bir ağaç gövdesi gibi üstten alta doğru genişlemiş, üst çapları alt çaplara oranla daha küçük yapılmıştır¹³⁴. Altan üste daralan bu sütunların ortasında oluşan şişliğe ise ethasis adı verilmiştir¹³⁵. Bir kaide üzerinde yükselmeyen sütunlar krepis üzerine oturtulmuştur. Erken dönemlerde yekpare olarak yapılan sütunlar geç dönemlerde sütun kasnağı yada sütun tamburu adı verilen parçalardan yapılmış ve sonrasında üst üste koyularak birleştirilmiştir. Tambur olarak yapılan sütunların hem yerleştirilmesinde hem de yapılmasında kolaylık sağlamıştır.

Kullanılan ilk düzen olan dor düzeninin hem etkin bir taşıyıcı hemde gösterişli olma açısından bir oran arayışına girilmiştir. Bu oran ise insan vücudunda bulunmuş insanın boy ölçüsü ile ayağının ölçüsünün oranları hesaplanmış ve sütunlarda bu ölçüler baz alınmıştır. Ayak ölçüsü boy ölçüsünün altıda biri olan insan gibi sütunlarda başlığı ile birlikte alt çapının 6 katı olarak yapılmıştır¹³⁶. Sütunların üzerinde yiv adı verilen dikey yarım daire şeklinde oyuklar yer almaktadır. Bu oyukların günümüzde sütunların tarihlenmesinde yol göstermektedir. Yivler dönem dönem farklı sayılarla işlenmiş fakat genel olarak çift sayılar kadar yapılmıştır¹³⁷. 16 ile 24 arasında farklı sayılarda işlenen bu yivler henüz bir kuralın belirlenmediğinin göstergesi niteliğindedir¹³⁸. Arkaik

¹³¹Bilal Söğüt, “Attouda (Hisar) Antik Kenti”, CEDRUS S.V, 2017, 249.

¹³² Saltuk, 1989: 168.

¹³³Vitruvius IV. I. 3

¹³⁴Arnold Walter Lawrence, *Greeke Architecture*, Yale University Press New Haven, 1983 s.102.

¹³⁵ Saltuk, 1989: 56.

¹³⁶Vitruvius IV. I. 3.

¹³⁷ Saltuk, 1989: 192.

¹³⁸Donald Struan. Robertson, *Grek and Roman Architecture*, Cambridge University Press, Cambridge 1969, s.41.

dönemde derin ve çok sayıda işlenen yivler Klasik ve Hellenistik dönemde daha düz işlenmiştir¹³⁹.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Korinth düzenin yaygınlaşması ve kompozit düzenin kullanım görmeye başlaması ile daha gösterişli olan diğer düzenler kullanılmaya başlanmıştır. Korinth düzeni ion düzeni oranları ile benzerlik göstersede daha uzun ve daha ince yapılmıştır¹⁴⁰. Dor sütunları ise toskana biçimli sütun kaideleri ile kullanım görmeye başlamıştır.

Antik Çağ'da kullanılan bir diğer sütun ise ion düzenine bağlı ion sütunudur. Batı Anadolu'da M.Ö. 7 yy. – M.Ö. 6 yy.'da görülmeye başlayann düzen zamanla yaygınlaşmıştır¹⁴¹. Ion sütunları Dor sütunlarının aksine daha ince yapılmıştır. Bir erkek vücudunun oranlarının kullanarak dor düzeninden sonra bir kadın vücudunun oranları hesaplanarak ion düzeni yapılmıştır. Ion düzeninde bu oran taban kalınlığının 8 katı olarak planlanmıştır¹⁴². Ion sütunları ise kaidelerin üzerinde yükselmeye başlamıştır. Bu oranlar daha sonra dokuz katı olarak değişmiştir¹⁴³.

Nazillide araştırmalar dahilinde toplam on üç adet sütun tamburu bir adet sütun bulunmuştur. Bu sütun tamburlarından beş tanesi yivli geri kalan sekiz tanesi yivsiz olarak yapılmıştır. Tamburların on iki tanesi Sümer Rekreasyon Alanında biri ise Muhammed Zühdü Efendi Türbesi'nin önünde dikili bir şekilde durmaktadır.

Yivli sütun tamburu 1 olarak isimlendirilen dorik yivli tambur kireç taşından yapılmıştır (Kat. No. 15, Lev. XIV Res. 15). Tambur toprak zemin üzerinde dik bir şekilde durmakta bu nedenle altı ile ilgi bulunmamaktadır. Tamburun yüzeyine 9 cm. genişliğinde dorik sığ yivler 3 cm. genişliğindeki arrisler ile birleşmiştir. Tamburun bir parçası kırıktır (Lev. XIV Res. 15B). Tambur paçasının uzunluğu 58 cm, üst çapı 58 cm., alt çapı ise dik durduğu için ölçülememiştir (Lev. XIV Res. 15A). Tamburun üstü kaba bir şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır.

Yivli sütun tamburu 2 olarak isimlendirilen ilk tambur ionik yivli mermerden yapılmış bir tamburdur (Kat. No. 16, Lev. XIV Res 16). Tambur yatay bir şekilde

¹³⁹Saltuk, 1989: 192.

¹⁴⁰Vitruvius, I.1

¹⁴¹Metin Ahunbay, "Düzen", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.1, YEM Yayınları, İstanbul, 2008, s.437.

¹⁴²Vitruvius, IV. I. 7.

¹⁴³Vitruvius, IV. I. 8.

durmaktadır. Tamburun arrislerinde aşınmalar alt ve üst kısmında ise kırılmalar vardır. Tamburun yüzeyinde 4 cm. genişliğindeki yivler derin açılmış ve aralara 1 cm. genişliğinde arrisler yapılmıştır. Tambur 137 cm uzunluğundadır. Tamburun alt çapı 44 cm., üst çapı 37 cm. olarak ölçülmüştür. Tamburun altı traşlanmış ve tam merkezinde 3 cm. genişliğinde bir zıvana yuvası ve akıtma kanalı yapılmıştır (Lev. XIV Res. 16A). Tamburun üstü de traşlanarak iki kenarı 3 cm. büyüklüğünde zıvana yuvası yapılmıştır (Lev. XIV Res. 16B).

Yivli sütun tamburu 3 olarak isimlendirilen ionik yivli tambur mermerden yapılmıştır (Kat. No. 17, Lev. XV Res. 17). Tambur yatay bir şekilde durmaktadır. Tamburun yüzeyi aşınmış altı ve üstünde ise kırıklar bulunmaktadır. Tamburun yüzeyinde 3 cm genişliğinde yivler 4 cm. genişliğindeki arrisler ile birleştirilmiştir. Tamburun uzunluğu 98 cm. üst çapı 50 cm. alt çapı 48 cm. olarak ölçülmüştür. Tamburun altında 3 cm'lik iki adet dübel yuvası bulunmaktadır (Lev. XV Res. 17).

Yivli sütun tamburu 4 olarak isimlendirilen tambur ionik yivli mermerden yapılmış bir tamburdur (Kat. No. 18) Tambur yatay bir şekilde durmaktadır (Lev. XV Res. 18). Tambur alttan ve üstten kırılmış çok az bir parçası ele geçmiştir. Tamburun yüzeyindeki arrislerin bazı kısımları ise kırılmış ve hasar görmüştür. Tamburun üzerinde 3 cm. genişliğinde derin işlenmiş ionik yivler 1 cm genişliğindeki arisler ile birleştirilmiştir. Tamburun ele geçen parçasındaki uzunluğu 90 cm.'dir. Tamburun alt çapı 52 cm. üst çapı 50 cm. olarak ölçülmüştür. Tamburun altı ve üstü kırık olduğu için herhangi bir birleştirme veya taşımaya yarayan izler görülmemektedir (Lev. XV Res. 18A, 18B).

Yivsiz sütun tamburu 1 olarak isimlendirilen yivsiz tambur mermerden yapılmıştır (Kat. No. 19). Tambur yatay bir şekilde durmaktadır. (Lev. XVI Res. 19). Altında ve üstünde kırıklar bulunmaktadır. Tamburun yüzeyi ince bir şekilde traşlanmış fakat aşınma izleri vardır. Tamburun uzunluğu 176 cm. alt çapı 45cm., üst çapı 30 cm.'dir. Tamburun altında 3 cm.büyüklüğünde zıvana yuvası yapılmıştır (Lev. XVI Res. 19B). Üstünde ise 6 cm. büyüklüğünde zıvana yuvası ve akıtma kanalı bulunmaktadır (Lev. XVI Res. 19A).

Yivsiz sütun tamburu 2 olarak isimlendirilen yivsiz tambur mermerden yapılmıştır (Kat. No. 20). Tambur yerde yatay şekilde durmaktadır. (Lev. XVI Res. 20).

Tamburun yüzeyinde 38x23 cm genişliğinde kırık bulunmakadır. Tamburun yüzeyi ince bir şekilde traşlanmıştır. Tamburun yüzeyinde 5x5 cm. ve 5x3 cm. ölçülerinde iki adet dübel veya kaldırma deliği olduğu düşünülen açıklıklar bulunmaktadır. Tamburun uzunluğu 127 cm. çapı alt 46 cm. üst çapı 46 cm.'dir. Tamburun altında 5 cm. büyüklüğünde bir zıvana yuvası bulunmaktadır (Lev. XVI Res. 20A).

Yivsiz sütun tamburu 3 olarak isimlendirilen yivsiz sütun tamburu kireç taşından yapılmıştır (Kat. No. 21) Tambur yerde yatar şekilde durmaktadır (Lev. XVII Res. 21). Tamburun yüzeyinde derin ve büyük bir kırık bulunmakadır. Tamburun yüzeyi kaba bir şekilde bırakılmıştır. Tamburun yüksekliği 124 cm., alt çapı kırık hali ile 4 cm., üst çapı 51 cm.'dir. Tamburun altında 10 cm.'lik bir zıvana yuvası bulunmaktadır üstünden ise kırıktır (Lev. XVII Res. 21A, 21B).

Yivsiz sütun tamburu 4 olarak isimlendirilen yivsiz sütun tamburu mermerden yapılmıştır (Kat. No. 22). Tambur yatı şekilde yerde durmaktadır (Lev. XVII Res. 22). Tambur iyi bi şekilde kırılmış sadece başlığa geçen kısmının kenarlarında biraz kırılmalar vardır. Tamburun yüzeyi ince bir şekilde traşlanmıştır. Tamburun yüksekliği 148 cm., alt çapı 45 cm., üst çapı 42 cm.'dir. Tamburun üstünde 7 cm. büyüklüğünde bir zıvana yuvası ve yanında akıtma kanalı altında ise 4 cm. büyüklüğünde bir zıvana yuvası bulunmaktadır (Lev. XVII Res. 22A, 22B).

Yivsiz sütun tamburu 5 olarak isimlendirilen yivsiz sütun tamburu mermerden yapılmıştır (Kat. No. 23). Tambur yerde yatay şekilde durmaktadır (Lev. XVIII Res. 23). Tambur altından ve üstünden kırık bir tambur parçasıdır (Lev. XVIII Res. 23A, 23B). Tamburun yüzeyi ince bi şekilde traşlanmış tamburun yüzeyinde 4x4 ve 5x5 cm ölçülerinde kaldırma deliği olduğu düşünülen iki adet kaldırma deliği vardır. Tamburun uzunluğu günümüzdeki kırık hali ile 66 cm. al ve üst çapı ise 35 cm.'dir.

Yivsiz sütun tamburu 6 olarak isimlendirilen yivsiz sütun tamburu kireç taşından yapılmıştır (Kat. No. 24). Tambur yerde yatay şekilde durmaktadır. (Lev. XVIII Res. 24). Tambur altından ve üstünden kırık bir tambur parçasıdır (Lev. XVIII Res. 24A, 24B). Tamburun yüzeyi kaba bırakılmıştır. Tamburun uzunluğu günümüzdeki kırık hali ile 108 cm., alt ve üst çapı ise 40 cm.'dir.

Yivsiz sütun tamburu 7 olarak isimlendirilen yivsiz sütun tamburu mermerden yapılmıştır (Kat. No. 25). Tambur yerde yatay şekilde durmakadır (Lev. XIX Res. 25).

Tambur altından ve üstünden kırık bir tambur parçasıdır (Lev. XIX Res. 25A). Tamburun yüzeyi ince bir şekildedetraşlanmıştır. Tambur parçasının uzunluğu 110 cm. alt çapı 45 cm. üst çapı 40 cm.'dir.

Yivsiz sütun tamburu 8 olarak isimlendirilen yivsiz sütun tamburu mermerden yapılmıştır (Kat. No. 26) Tambur yerde yatay şekilde durmaktadır (Lev. XIX Res. 26). Tambur altından ve üstünden kırık bi tambur parçasıdır (Lev. XIX Res. 26A). Tamburun yüzeti ince bir şekilde traşlanmıştır. Tambur parçasının uzunluğu 145 cm., alt ve üst çapı 45 cm.'dir.

Yekpare yivli sütun tamburu olarak isimlendirilen tambur mermerden yapılmıştır (Kat. No. 27). Tambur Muhammed Zühdü Efendi Türbesi önünde dik bir şekilde durmaktadır (Lev. XX Res. 27). Tamburun altındaki 71 cm.'lik kısım yivsiz bırakılmış 127 cm'si ise ionik tarzda yivlenmiştir. 5 cm. genişliğindeki yivler 3 cm. genişliğindeki arrisler ile birleştirilmiştir. Tamburun yivli alanında iki adet yivsiz yerinde ise bir adet kaldırma deliği olduğu düşünülen açıklıklar bulunmaktadır. Tamburun toplam uzunluğu 198 cm. Tamburun alt çapı 40 cm., üst çapı 35 cm.'dir.

3.5 Başlıklar

Başlık sütunların taşıdığı yapı öğelerinin yükünü sütuna aktarmak için yapılan sütunun üzerine yerleştirilen mimari elemanla olarak tanımlanmaktadır¹⁴⁴. Anadoluda karşımıza birden fazla başlık çıkmaktadır. Bunlardan en çok bilinen ve kullanılanlar ise ion, dor, korint başlıklarıdır. Toskania, aiol, kompozit ise kullanılan diğer başıl türleridir. Dor başlığı ekinus ve abakustan oluşmaktadır bilezik ile sütunla birleşmektedir. Ion başlığı volüt, volüt gözü, abakustan oluşmaktadır. Korint başlık ise akantus yaprakları ile bezenmiş, abakus, abakus çiçeği, köşe volütü, heliks, kaulisen oluşmaktadır.

Korint başlığının ortaya çıkmasıyla ilgili bir öykü anlatılır ki oda şöyledir. Korint'in özgür kızı evlenme çağında bir hastalığa yakalanır ve ölür, bunun üzerine kızın yaşamına zevk veren bazı eşyalar toplanarak bir sebet içinde mezarının üzerine koyulur ve sepein zarar görmemesi için üzerine bir tuğla kapatılır, bahar mevsiminde ise

¹⁴⁴ Saltuk, 1989: 169.

bu sebeti kenger otu(akantos) sarar ve kiremitten dolayı kıvrılan dallar ise uçlarda volütleri oluşturur¹⁴⁵. Korint başlığı M.Ö. 5.yy.' da meydana gelmeye başlamış 4. yy.'da diğer düzenlerle kullanım görmeye başlamış Roma dönemine kadar kullanımına devam edilmiştir¹⁴⁶. Klasik dönemde kullanılmaya başlayan başlık Hellenistik dönemden itibaren estetik bir görünüş sağladığı için bir mimari elemana dönüşmüştür. Hellenistik dönemde başlıklar daha uzun, geniş ve sert üslubla yapılmıştır. Başlığın üzerine işlenen öğeler ise ne yapışık ne de çok ayrı işlenmiştir. Yapraklar kalathos gövdesine yapışiktır ve yaprakların üzeri derin yuvarlak kıvrımlı dolgun damarlı işlenmiştir. Akantus yapraklarının biçimleri tam oluşmadığı için yaprak dilimleri arasında ovalimsi, yuvarlak, kalp biçiminde gözler ve sivri uçlu yaprak dişleri işlenmiştir¹⁴⁷. Heliks ve volüt sapları kalın, kaulisler uzun kanallı ve kalındır. Akantus yaprakları M.Ö. 1. yy.'ın ortalarında belirgin bir şekilde kıvrılmaya başlamıştır¹⁴⁸. Geç Augustus ve Tiberius'un erken dönemlerinde kalathosu saran yapraklar derinlik kazandırmaya başlamış yaprakların arasındaki gözlerin etrafı kabaca çerçevelenmiş ve yüzeyleri yarıklı çatallı olarak işlenmiştir¹⁴⁹. Cladiuslar döneminde heliks uzun bir form almış, alttaki akantus yaprakları birbirinden ayrılmış, ince dişli hafif katlanmış üstakantus yaprakları dışarı sarkmış ve yeni bir özellik olarak yaprak ucu kıvrımları ters kalp şeklini oluşturmuştur¹⁵⁰. Flaviuslar döneminde ise başlık serbets yapılmış, akantus yapraklarının arasındaki yaprak dilimleri damla şekline dönüşmüştür ve kaulisler artık yoktur. Hadrianus dönemi ile Antonius Pius dönemini birbirinden kesin olarak ayıran bir özellik yoktur. Hadrianus dönemi ile Antonius Pius dönemi başlarında alt sıradaki akantus yaprakları on iki adettir, kalathos yüzeyinden öne çıkmış gibi bir görünüme sahiptir¹⁵¹. Geç Antonius Pius – Erken Severuslar döneminde geniş bir şekilde başlayan yapraklar yukarıya doğru daralmış orta damarın iki yanında ikişer yaprak dilimi ve taç kısmı işlenmiştir. Yaprak dilimleri kısa, dar, sivri dört parmağa sahip olup yaprakların kökünden ucuna kadar derin kanallar işlenmiştir. Alt yaprakların bir tanesi üst yaprak ile birleştirilmiş ve ortada üçgenimsi bir boşluk oluşturmuştur. Kaulis kökleri yuvarlak,

¹⁴⁵Vitruvius, 1989: 76.

¹⁴⁶ Saltuk, 1989: 103.

¹⁴⁷ Akın Temür ve Merve Çelik, "Bolu Müzesi'nden Bir Grup Roma Dönemi Korint Başlığı", *Karadeniz Uluslararası Bilim Dergisi*, Vol.41, 2019, s.122.

¹⁴⁸ Temür ve Çelik 2019: 122.

¹⁴⁹ Temür ve Çelik 2019: 123.

¹⁵⁰ Vedat İdil, "Anadoluda Roma İmparatorluk Çağı Korint Başlıkları", *Anadolu XX*, 1984, s.9-10.

¹⁵¹ Barış Yener, "The Corinthian Capitals Of Laodikeia", 2014, s.132.

yüksek işlenmiş ve köklere bezemesiz yüzük formu düğümler işlenmiş olup bir yüzdeki kök matrap ile ince ve derin yivlenmiştir aynı şekilde yine bir yüzde kaulis düğümünde üç bölümlü yaprak dizisi ile süslenmiştir¹⁵². Kaplama yapraklar büyük ve sert bir şekilde çıkmış içinde derin oyuklar uçlara kadar uzanmıştır. Kalathosun taban bileziği üzerindeki akantus yapraklar sıkça dizilmiş, yaprak dişleriyle bağlanmış ve boşluklar kalathos yüzeyini sarmıştır¹⁵³. Bu dönemin önemli sil özelliklerinden biride yaprak uçlarının birbirlerine ince bağlarla bağlanması ve aralarında gözlerin oluşmasıdır. Severuslar dönemi basit işçilik ve yüzeyselliğin tamamen kendini belli ettiği dönem olmuştur. Alt sıradaki akantusların yapraklarının birleştikleri gözler dörtgen şeklini almıştır. Kaulis ve heliksler yalınlaşmıştır. M.S. 3. yy.'da başlarında aşırı matkap kullanımı ve bezemelerde kırılmalara yol açmış ve bu yüzden durgun ve kaba hatların olduğu stil evresine geçilmiştir¹⁵⁴. Biçimini kaybeden akantuslar tabanda geniş işlenip uca doğru incelmıştır. Kalathos taban bileziği üzerine ionikkyma yerleştirilmiştir ve bu özellik 3. yy. ortalarında geç antik dönemin yerleşik stiline dönüşmüştür¹⁵⁵. Yüzeyselliğin tamamen hakim olduğu dönemde ayrıntılar ortadan kalkmış, yaprak dişleri arasında içi bombeli dörtgen alanlar oluşmuştur ve bu başlıklar M.S. 3. yy. sonuna tarihlenmiştir.

Dor başlığı sütunla bilezik veya anulet olarak adlandırılan genelde 4 adet olan yatay çizgiler ile bağlanmıştır. Anuletin üzerinde ise arkaik dönemde yayvan daha sonraki dönemlerde dikleşmeye başlayan dış bükey profil şeklinde olan ekinus bulunmaktadır. Ekinusun üzerinde ise taşıyıcı görevi gören ve üzerine gelecek olan arşitravı taşıyan bir dörtgen taşıyıcı olan abakus bulunur. Bazı örneklerde ise abakusun üzerinde kymation işlenen abakustacıda yapılmaktadır.

Ion başlığı antik dönem mimarlığında kullanılan üç temel başlıktan biridir. Aioli başlıklarında bulunan spiral biçimdeki palmye yaprakları ile ion başlıklarındaki volütler arasındaki benzerlik sebebi ile aioli başlıkların ion sütun başlığının bir öncülü olduğu düşünülmektedir¹⁵⁶. Ion sütun başlıkları M.Ö. 7. yy. – 6 yy.'da Batı Anadolu'da İonia Bölgesi'nde M.Ö. 6. yy.'ın başlarında ise Yunanistan'da kullanım görmeye

¹⁵²Temür ve Çelik, 2019: 123.

¹⁵³Temür ve Çelik, 2019: 123.

¹⁵⁴Temür ve Çelik, 2019:124.

¹⁵⁵Cevat Başaran, Anadolu Kompozit Başlıkları, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 1999, s. 49.

¹⁵⁶Charles Gates, *Antik Kentler Antik Yakınoğu, Mısır, Yunan ve Roma'da Kentsel Yaşamın Arkeolojisi*, Çev: Barış Cezar, 2019, s.299.

başlamıştır¹⁵⁷. Arkeolojik veri olarak gösterilebilecek ilk ion başlığı ise mantar biçimli sütun başlığı olarak ifade edilen Athena Tapınağı kazılarında bulunan başlığın olduğu düşünülmektedir¹⁵⁸. İki yanında völütbulunanion sütun başlıklarının üzerindeki bölümler abakus, kanalis ve ekinus olarak isimlendirilmektedir. Başlık üzerinde yer alankanalisler Arkaik dönemde dışbükey, M.Ö. 6. yy.'dan itibaren içbükey yapılmaya başlanmıştır¹⁵⁹. Sütun başlığı üzerindeabakus kısmında görülen mimari bezemeler dönemlere göre farklılık göstermektedir. Bu bezeme farklılıkları ile başlıkların tarihlendirmesi yapılmaktadır. Arkaik dönem başlıkları basit formda yapılmış başlıkların abakusundaki bezemeler yayvan olarak işlenmiştir. Klasik ve Hellenistik dönemde ise başlıklarda yoğun olarak lesbos kymationu ve ion kymationuda Hellenistik Dönem sonuna kadar yayvan olarak işlenmiştir¹⁶⁰.Yayvan işlenen bezemeler Roma İmparatorluk döneminde daha sıkı bir form almıştır¹⁶¹. İon sütun başlıkları Hellenistik Dönem'de son halini almıştır¹⁶². MS. 2. yy. ve 3. yy.'da ise ion başlıklarında sadeleşme hakim olmuştur. Ionkymatinunu oluşturan yumurtalar Roma Dönemi öncesinde bazı örnekler dışında beş adet olarak işlenirken, Roma Dönemi'nde ise üç yumurtalı olarak işlenmiştir. Severuslar Dönemi'nde ise iki yumurtalı ion kymaionununışlendiğide görülmektedir. Bu dönemin bazı örneklerinde ise tam bir yumata ve yanlarda iki yumurta işlendiğide bilinmektedir¹⁶³. Yumurtalar erken dönemlerde oval olarak işlenmiş Roma Dönemi'nde yumurtaların uçları sivrileşmiştir ve daha da uzamıştır. Erken İmparatorluk Dönemi'nde bir bütün gibi işlenen yumurta çanakları M.S. 2 yy.'dan sonra çanaklardan ayrılmıştır.¹⁶⁴

Nazillide yapılan araştırmalar dahilinde toplam bir adet başlık ve bir adet yarım bırakılmış bir başlık bulunmuştur. İnsitu halde bulunmayan parçaların nereden geldiği bilinmemektedir. Başlıklar günümüzde; bir tanesi Çarşı Cami bahçesinde ve bir tanesi Böğrüdelik Mah. bulunmakadır.

¹⁵⁷ Ahunbay, 2008: 437.

¹⁵⁸ Ekrem Akurgal, *Eski İzmir I Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, TTK, Ankara, 2020, s.73.

¹⁵⁹ Orhan Bingöl, "DasIonischeNormalkapitell in Hellenistischer und RömischerZeit in Kleinasie", *DeutschesArchäologischesInstiutAbteilung İstanbul İstanbulerMitteilungenBeiheft 20*, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen, 1980, s.19.

¹⁶⁰ Bilal Söğüt, "Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi'nde ve Güney Roma Hamamı'nda Bulunan Ionik Mimari Elemanlar İle İlgili Bir Değerlendirme", *Anadolu Dergisi*,S.28, 2005, s. 97.

¹⁶¹ Söğüt, 2005: 97.

¹⁶² Walter,1983: 160.

¹⁶³ Bingöl, 1980: 39-40.

¹⁶⁴ Mehmet Karaosmanoğlu, *Anadolu Mimari Bezemeleri: Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 1996, s.23-47.

Böğrüdilik mahallesinde bulunan başlık mahallede bir eski evin önünde tespit edilmiştir (Kat. No. 28). İon başlığı olduğu kazıma çizgi olarak belli olan volüt çizgisinden ve ortadaki yumurta bezemelerinden anlaşılmaktadır (Lev. XXI Res. 28). Başlık dörtgen formludur. Yanlarında volüt ile ilgili bir biçimlenme bulunmamaktadır. Başlığın ön yüzünden bakılığında ince bir volüt çizgisi ve ki volütün ortasında olması gereken yumurta bezemeleri bulunmaktadır. Yumurta bezemeleri üç tam şekilde işlenmiştir. Başlıkta tarihlemeye yardımcı olacak tek unsur başlığın önüne işlenen yumurta bezemeleri olmuştur. Üç tane ve tam şekilde işlenen yumurtalar çanaklarından ayrılarak sivrilemiştir ve aynı sivrilme yumurta çanaklarında da görülmektedir. MS. 4. yy'daanadoluda görülmeye başlayan ion başlıklarının M.S. 2 yy.'da başlıkların önündeki yumurtalar ön plana çıkmıştır. Başlıkta işlenen yumurta bezemesinin benzerleri Aksaray¹⁶⁵ ve Milas Müzesi'nde¹⁶⁶ bulunan İyon başlıklar ile de karşılaştırdığında stilistik olarak benzerlik gözlenmektedir. Başlık genel olarak değerlendirildiğinde yarım bırakılmış bir başlığın kesin olarak tarihlemesi pek mümkün olmamakla birlikte doğru da değildir. Başlık yarım bırakılmış bir başlık olduğu için önündeki bezemenin belkide yanlış yapıldığı için bu şekilde bırakılmış olması da varsayılabilir. Başlık önündeki yumurta bezemelerinin benzerleri M.S. 2. yy.'a tarihlendirilmiştir. Bu başlığında M.S. 2. yy. dolaylarına tarihlendirilmesi bir öneri olabilir.

Çarşı camii bahçesinde, köşede duran başlık kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmış bir korinth başlıktır (Kat. No. 29, Lev. XXI. Res. 29). Başlığın üst kısmında köşeler kırıktır, gövde ve alt kısmı ise sağlam olmakla birlikte, açıkta durduğu için aşınmalar oluşmuştur. Gövdedeki bitkisel bezeklerin, akantusların yaprak uçları kırılmıştır. Başlık silindir/yuvarlak gövde formuna sahiptir, alttan üste doğru genişlemektedir. Başlığın üst kısmındaki volütlerin çıktığı abakus ise gövdeye oranla daha geniş bir yapıdadır. Bu panelin köşelerinde olması gereken volüt sarmallar kırıktır. Alt akantus yaprakları aralıklı bir şekilde işlenmiştir. Yapraklar taban bileziğinden çıkmaktadır ve alttan üste doğru genişlemiştir. Yaprak üzerindeki damarlar bazen derin bazende yüzeysel işlenmiştir. Alt yaprak dizisi arasındaki boşluklardan üst yapraklar

¹⁶⁵ Mehmet Tekocak, *Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaçören ve Eski İlçeleri Yüzey Araştırmaları*:2010, 29. Araştırma Sonuçları Toplantısı, C.2, 2011, s.116, Res. 13.

¹⁶⁶ Akın Temür ve Mustafa Sarıgül, "Milas Müzesi'nde İyon Tipi Sütun Başlıkları", Edt: Ayça Gerçek, Fatih Erhan vd., *Amanosların Gölesinde Hayriye Akıl Anı Kitabı*, Ege Yayınları, 2020, s.476.

çıkılmaktadır. Başlığın benzerleri ile Lagina'da¹⁶⁷, Bolu'da¹⁶⁸, Stratonikeia'da¹⁶⁹, Milas Müzesi'nde¹⁷⁰ karşılaşılmaktadır. Başlık M.S. 2. yy.'a tarihlendirilebilir.

Çarşı cami bahçesinde, köşede duran başlık mermerden yapılmıştır (Kat. No. 30, Lev. XXI Res. 30). Başlık genel formu ile günümüze sağlam ulaşmış fakat başlık üzerindeki akantus yaprakları çok zarar görmüş ve stilini kaybetmiştir. Başlığın diğer yüzündeki bezekler tamamen aşınmış sadece bir yüzü bize biraz bilgi vermektedir. Başlık silindir/yuvarlak gövde formuna sahiptir ve alttan üste doğru genişlemektedir. Başlığın üst kısmındaki düz panel gövdeye oranla daha geniş yapıdadır. Başlık üzerinde kaba bir işçilik ve matkap darbe izleri görünmektedir. Kalathos üzerinde iki sıra yaprak dizisi vardır. Alttaki yaprak dizisi taban bileziğinden çıkmaktadır. Alttaki yaprak dizisi birbirinden çok ayrı işlenmiştir. Alt yaprak dizisi arasındaki oluşan boşluklardan ise üst yaprak dizisi yükselmiştir. Üst yaprak dizisinde yine aynı şekilde taban bileziğinden çıkmaktadır. Alt yaprak dizisi üzerinden kaulis sapları çıkmaktadır. Kaulis sapları üzerinde yiv gibi kanallar bulunmaktadır. Kaulis sapları üzerinden ise yaprak bezekleri çıkmaktadır. Başlık üzerindeki yapraklar stilistik özellik gösterecek kadar iyi korunmadığı için başlık diğer işleme stillerine göre tarihlendirilmiştir. Kaulis saplarında görülen yiv gibi yapılan kanallar Hellenistik Dönem'in tipik bir özelliğidir. Başlık üzerinde yaprak içlerinde yapılan ince uzun kanallar yine Hellenistik Dönem özelliği taşımaktadır. Başlık örnekleri ile karşılaştırıldığında M.Ö. 1. yy.'a tarihlendirilebilir.

3.6 Üst Yapı Elemanları

Antik Yunan ve Roma mimarisinde kullanılan arşitrav sütunların taşıdığı üst yapının ağırlığını sütunlara dağıtmaya yararmaktadır. Dor düzeninde düz, ion düzeninde fascialardan oluşmuştur. Nazillideki araştırmalar dahilinde toplam 1 adet arşitrav bulunmuştur (Kat. No. 31). Arşitrav günümüzde Dalıca Mah. meydanında durmaktadır.

Mahallenin meydanında, etrafı çevrili alanda duran arşitravın bir kısmı kırık ve kayıptır. Arşitravın üzerindeki bezemelerde aşınmalar mevcuttur. Arşitrav üzerindeki

¹⁶⁷Murat Taşkiran, *Stratonikeia Korinth Başlıkları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s.174 Res. 32.

¹⁶⁸Temür ve Çelik, 2019: 132 Res.1.

¹⁶⁹Taşkıran, 2011: 147-148.

¹⁷⁰Akın Temür, ve Mustafa Sarıgül, "Milas Müzesi'ndeki Roma Dönemi Korinth Başlıkları", Edt: Mehmet Ali Yılmaz ve Mehmet Işıklı, *Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu'na Armağan*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2021, s.771, Fig.1.

bezemeler şu şekildedir (Lev. XXII Res. 331) Arşitrav iki inci bir boncuktan oluşan inci boncuk dizisi ile bölünen üç fasciaya sahiptir. Arşitravın en üstünde açık kapalı palmet dizisi bulunmaktadır. Bu bezemenin altında ise ion kymationu bezemesi yer almaktadır. Bezemede yer alan yumurtalar kabuklarından tamamen ayrılmış yanları şiş ucuna doğru incelmıştır ve altta kabuk ile arasında ince bir ipçik bulunmaktadır. Yumurtanın dışında yer alan kabuk incelmış, kabuk içindeki yumurtalar serbest kalmış ve yumurta ucunda alttaki bezeme ile bütünleşmiş ve kaybolmuştur. Yumurtaların arasındaki okların gövdeleri kısa ve hacimli işlenmiş oklar uçlara doğru incelmış ve ok kanatları yumurtaların üst kısmı ile birleşmiştir. Yumurtalarda görülen incelerek kaybolma Geç Traianus Dönemi'nden itibaren görülmeye başlayan bir özelliktir¹⁷¹. Ion Kymationu bezemesinin altına ise hem diğer inci boncuklardan farklı yapıya sahip hem de farklı dizilime sahip inci boncuk dizisi işlenmiştir. İnci boncuk üstündeki yumurta ok silmeleri ile bir düzen içinde yapılmıştır. Dizinin ikili incilerinin ortasından okların uçları, teklilerinin üstünde ise yumurta kabukları birleşmektedir. Bezeme İnci boncuk inci inci boncuk şeklinde yapılmıştır. Bu sıralama Hadrianus Dönemi'nden sonra kullanılmaya başlanmış, Antoninler Dönemin'nden itibaren kullanımı daha sık görülmeye başlanmış bir dizilimdir¹⁷². Bezeme üzerindeki inciler disk boncuklar ise yuvarlak olarak işlenmiş ve ince ipçiklerle birbirine sık bir şekilde bağlanmıştır. Arşitrav üzerindeki ion kymationu ve inci boncuk dizisi bezemeleri Attaleia¹⁷³, Laodikeia'da Tapınak A'da bulunan arşitrav¹⁷⁴, Kremna'da Büyük Hadrianus Tapınağı'nda bulunan büyük arşitrav¹⁷⁵ örnekleri stil bakımından Dalıca Mahallesi'nde bulunan arşitrav ile benzerdir. İnci boncuk dizisinin altında ise “Δ-A-A-N-E-Θ-H-K-E-K-A-I-Λ-I-Θ-O-Y-Σ-K-A” harflerinden oluşan yazıt yer almaktadır. Yazıt ΔA-ANEΘHKE-KAI-ΛIΘOYΣ-KA şeklinde kelimelere ayrılmaktadır¹⁷⁶. Yazıtın başındaki ve sonundaki harfler arşitravın kırık olması ve kırık parçasının olmaması sebebi ile bilinmemektedir. Yazıt Türkçe'ye

¹⁷¹Volker Michael Stroocka, “Zur Datierung der Celsusbibliothek”, *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, Edt:Ekrem Akurgal, 1973, s.895 Res.3.

¹⁷²Karaosmanoğlu, 1996: 47 Lev.32a.

¹⁷³Burhan Varkıvanç ve Hülya Kökmen Seyirci, “Cumanın Camii'ndeki Erken Bizans Dönemi Paye Başlıkları”, *OLBA*, S.XXIX, 2021, s.390 Fig. 11.

¹⁷⁴Barış Yener, *Laodikeia Roma Dönemi Mimari Bezemeleri*, Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli, 2019, s.463 Lev.73

¹⁷⁵Hüseyin Metin ve Mustafa Çidem, “Kremna'dan Bezemeli Arşitrav-Lento Friz Örneği”, *Journal of International Social Research*, C.13, S.70, Nisan 2020, s.420, F.11.

¹⁷⁶Yazıt Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretim Görevlisi Mehmet Basalak yardımları ile kelimelerine ayrılmıştır.

ise “...da hem taşları?(anıtları) hem adadı” şeklinde çevrilmektedir¹⁷⁷. Yazıtın altında ise iki sıra inci boncuk dizisi işlenmiştir. Dizi inci-inci-boncuk-inci-inci şeklinde sıralanan dizide inciler çözülmüş boncuklar yassılaştırmış ve birbirlerine ipçikler ile bağlanmışlardır. Bezeme stil açısından incelendiğinde Milet Faustina Hamamı¹⁷⁸, Sagalassos Yukarı Agora Nymphaeum¹⁷⁹, Laodikeia Kuzey Agorada¹⁸⁰ benzerleri ile karşılaşılmaktadır. Arşitravın üzerindeki bezemeler incelendiğinde ve benzerleri ile karşılaştırıldığında Antoninler Dönemi’ne tarihlendirilen bezemeler ile birebir özellik göstermektedir. Dallica Mah. arşitravıda Antoninler Dönemi’ne tarihlendirilmesi uygun olacaktır.

3.6 Yazıtlı Bloklar

Nazillideki araştırmalar dahilinde toplam iki adet yazıtlı blok bulunmaktadır. Bu blokların bir tanesi Yahya Paşa Cami’de (Kat. No 32) bir diğeri ise Sümer Rekreasyon alanında (Kat. No. 33) bulunmaktadır.

Yahya Paşa Cami’sinde bulunan yazıtlı blok devşirme malzeme olarak kullanılmıştır (Lev. XXIV Res. 32). Tam olarak okunamayan yazıtın okunamayan kısmı caminin ön kısmındaki çatıyı taşıyan sütunların altında kalmış ve modern sıvadan dolayı zarar görmüştür. Yazıtlı bloğun nereden getirildiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Yazıt üzerindeki harfler

...ΣΩ(Π-N?)O

...NON

...ΙΣΤΙ

...ΕΥΘΝ

...

¹⁷⁷Yazıt Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretim Görevlisi Mehmet Basalak yardımları ile çevrilmiştir

¹⁷⁸Reinhard Köster, *Die Bauornamentik von Milet*, De Gruyter, Berlin, 2004, s.134.

¹⁷⁹Lutgarde Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor: Sagalassos: a Case Study* *Studies in Eastern Mediterranean Archaeology*, Brepols Publishers, 1997, s.101, pl.44.1-2.

¹⁸⁰Yener, 2019: 448 Lev.58.

şeklinde okunmaktadır. Yazıt üzerinde kalan harflerden okunabilen bir kelime bulunmamaktadır. Bu sebep ile yazıtlı blok tarihlendirilememektedir.

Sümer Rekreasyon alanında bulunan yazıtlı blok diğer parçaların yanında durmaktadır (Lev. XXIV Res. 33). Yazıtlı blok gnays taşından yapılmıştır. Yazıtlı bloğun nereden geldiğine dair bir bilgi bulunmamaktadır. Yazıtlı bloğun kırık kısmı kayıptır ve ne kadar büyüklükte olduğu ve nerde kullanıldığı hakkında bilgiye ulaşılamamıştır. Bloğun 44 cm. yüksekliğinde, 40 cm. genişliğindeki hali günümüze ulaşmıştır. Yazıt üzerindeki harfler 4 cm. satır aralarındaki boşluklarda 4 cm. olarak yapılmıştır. Blok üzerindeki harfler

...AI Λ IO...

...B I A Δ H N...

...T E P O N...

...O Y I O Σ...

...M I Δ Ω P...

şeklinde okunmaktadır¹⁸¹.

Yazıt:

[Τίτο]ν? Αἴλιον

[Ἀλκ]ιβιάδην

[νε]ώτερον

vacat ó υἱός

[Ἀρτε]μίδωρος

şeklinde de tamamlanmıştır¹⁸².

Yazıt “oğlu Artemidoros genç Aelius Alkibiades’i onurlandırdı¹⁸³” şeklinde Türkçe’ye çevrilmektedir. Yazıt oğlu [Arte]midoros tarafından [Titu]s (?) Aelius [Alk]ibiades

¹⁸¹ Yazıt Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretim Görevlisi Mehmet Basalak yardımı ile okunmuştur.

¹⁸² <https://inscriptions.packhum.org/text/261542?bookid=515&location=1682>. (08.04.2023)

¹⁸³ Yazıt Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Öğretim Görevlisi Mehmet Basalak yardımı ile Türkçe’ye çevrilmiştir.

[ne]oteros için onur yazıtıdır¹⁸⁴. Yazıtta adı geçen ve onurlandıran kişi Artemidoros'dur. Artemidoros Batı Anadolu'da M.Ö. 100'de yaşamış bir coğrafyacısıdır. Yazıtta onurlandırılan kişi olan Titus Aelius Alkibiades ise M.Ö. 100 ile 200 yılları arasında yaşamıştır. Yazıtlı blok onurlandıran kişi Artemidoros'un yaşadığı yıllara M.Ö. 1 yy.'a tarihlendirilebilir.

¹⁸⁴ <https://inscriptions.packhum.org/text/261542?bookid=515&location=1682>. (08.04.2023)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Nazilli Aydın İli'ne bağlı bir ilçedir. İlçe Büyük Menderes Ovası'nın kuzeyinde verimli bir arazi üzerine kurulmuştur. İlçe'nin etrafında Sultanhisar, Kuyucak, Bozdoğan ilçeleri yer almaktadır. İlçe Antik Dönem'de ise Messogis Dağları, Salbakos Dağı, Çine Çayı Vadisi ve Büyük Menderes ile Milas ovalarının çevirdiği Kuzey Karia Bölgesi'nde yer almaktadır.

Alüvyonlu vadiler ve ovalardan oluşan Nazilli bu verimli ovalar yanında Büyük Menderes Nehri gibi önemli bir akarsuya, doğal savunma mimrisine, önemli bir yol güzergahına sahip olması ile Protohistorik Dönem'den günümüze kadar kesintisiz bir yerleşime ev sahipliği yapmıştır. Bölgede en erken yerleşim izleri Geç Kalkolitik Dönem ile Toygar Höyük de görülmüştür. Toygar Höyük yakınlarında Harpasa Antik Kenti'nde de Protogeometrik Dönem izlerine rastlanmıştır. Hitit metinleri'de Nazilli ile ilgili en eski kaynaklar arasında yer almıştır. Kent Lydia Krallığı sonrasında Büyük Menderes Nehri ile bölünerek Lydia ve Karia Bölgesi olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Nehrin güneyi Karia, Kuzeyi ise Lydia Bölgesi adını almıştır. Kent o çağlardan günümüze kadar ise gerek savaşlarda, gerekse günümüzde ayakta kalan mimarisi ve buluntularıyla bize geçmişini aktarmaktadır.

Nazilli ilçesini içine alan Büyük Menderes Vadisi Miletos, Myus, Priene, Magnesia, Tralleis, Nysa, Mastaura, Anineta, Brioula, Amyzon, Koskina, Euhippe, Ortosia, Harpasa, Antiokheia gibi bir çok kenti içinde barındırmaktadır. Bu kentlerden Mastaura, Anineta, Harpasa Nazilli ilçesi içinde bulunmaktadır. Bu kentler yanında ise Nazilli Orthosia, Antiokheia, Nysa gibi kenlere de komşuluk yapmaktadır.

Tez dahilinde incelenen parçalar ise şu şekildedir.

Lahitlerden ilki Yahya Paşa Camii'de tespit edilmiştir. Lahit buraya taşıma yolu ile getirilmiştir. Lahit taşınma sonrası duvarın içine gömülüp üzerine musluk ttakılarak çeşme yapısı olarak kullanılmıştır. Lahit ortasında bulunan tabulaansatadan ikiye bölündüğünde tam simetrik işlenmiş bir lahittir. İki tarafından sütunlarla başlayan lahitler, sütunlardan sonra girland ile devam etmiş tekrar sütun yapılarak tabulaansata ile ortada bitmiştir. Dolgun bezemelere sahip girland yayının içinde ise bir tarafta erkek

bir tarafta ise kadın portresi işlenmiştir. Lahit incelendiğinde Roma Dönemi Aphrodisias Lahitleri grubuna dahil edilmiştir. Diğer lahit ise Sümer Rekreasyon alanında bulunan lahittir. Lahit taşıma yolu ile buraya getirilmiştir. Kapağı kayıp teknesi ile durmaktadır. Teknenin bir uzun yüzü ve bir kısa yüzü traşlanmış diğer yüzler ise kaba bırakılmıştır. Lahit teknesinin uzun yüzlerine üç kısa yüzlerine bir adet girland işlenmiştir. Traşlanan uzun yüzün ortasındaki girland yayının içine tabula ansata yerleştirilmiştir. Lahit teknesinin her yüzünde kırıklar bulunmaktadır. Tabulaansata üzerindeki yazıtta bu kırık sebebi ile okunamamaktadır. Lahit incelendiğinde Yarı Mamül lahit grubunda Prokonnesos lahitlerine dahil edilmiştir. Tam bir tarihlendirilemeyen Prokonnesos lahitlerinin kullanıldığı M.S. 1.-3. yy.'a tarihlendirilmiştir.

Buluntular arasında tekil olan sunak ise Nazilli Çarşı Camii bahçesinde yer almaktadır. Sunak üç gırlanlı bir sunaktır. Sunağın üzerinde işlenen girlandlar yüksek işlenmiştir. Girland bağlayıcı olan kurdelelerin uçları ise öndeki yazıtı iki taraftan sınırlandırmıştır.

Dalıca Mah. meydanında tespit edilen kaide yazıtlı bir kaidedir. Kaide iki parçaya kırılmış fakat yan yana koyulduğu için birleşik gibi görünmektedir. Kaide ters bir şekilde durmaktadır. Kaidenin üstünde bir taç kısmı yapılmış gövdeye geçiş sağlanmıştır. Gövdenin üç tarafı traşlanmış ve boş bırakılmış bir tarafına ise 5 satırlık yazıt işlenmiştir. Kaidenin terihlemesi üzerindeki yazıt yardımı ile yapılmış ve M.S. 127 yılına tarihlendirilmiştir. Kaidenin birisi ise Sümer Rekreasyon alanında tespit edilmiştir. Kaide bir sütun kaidesidir. Plintosu kırık olan kaidenin diğer bölümlerinde de aşınmalar mevcuttur. Kaide taşıma yolu ile buraya getirilmiştir. Kaide altta bir plinthos üzerinde torus, trokhilos ve torus şeklinde yapılmıştır. Sütun kaidesi benzerleriyle karşılaştırıldığında attika A tipi sütun kaidesi grubuna dahil edilip M.S. 5.-6. yy. tarihlendirilmiştir. Kaideli postamentsümer rekreasyon alanında tespit edilmiştir. Postament buraya taşıma yolu ile getirilmiş ve günümüze yan bir şekilde durmaktadır. Postament altından bir panel ile başlamakta ve gövdeye geçiş sağlanmaktadır. Gövdenin 3 tarafı traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Diğer yüzü kaide yan yatık olduğu için bilinmemektedir. Gövdeden kaideye geçiş bir panel ile sağlanmıştır. Panelin üstünde kaidenin plinthosuna işlenmiştir ve toskania biçimli kaide yapılmıştır.

Ağa Camii'nde bulunan portamentin üst parçası taşıma yoluyla buraya getirilmiştir. Parça yan bir şekilde durmaktadır. Postament gövdesinin bir kısmı kırık ve kayıptır. Gövdeden üst profile geçiş silmelerden oluşan taç kısmı ile sağlanmıştır. Sümer Rekreasyon alanındaki postament gövdesi taşıma yoluyla buraya getirilmiştir. Postament parçasının yüzeyleri traşlanarak boş bırakılmıştır. Sümer Rekreasyon alanındaki kırık potament sadece üst profilinin bir kısmı günümüze ulaşmıştır. Postamentte taç kısmı dış bükey bir ağız kısmıyla başlayarak iç bükey silmelerle gövdeye geçiş sağlanmıştır. Diğer postament Dalıca Mah. meydanında tespit edilen postament taşıma yolu ile buraya getirilmiştir. Postamentin üstünde dış bükey ve iç bükey bir taç kısmı yapılmış gövdeye geçiş sağlanmıştır. Gövdenin altına aynı şekilde bir profil işlenmiştir. Postamentler genel olarak değerlendirildiğinde üzerinde bir yazıt bulunamamıştır. Postamentlerin bütün hepsinde kullanılan kymarevessa profili kullanıldığı görülmektedir. Bu profil ise erken roma imparatorluk döneminde sıkça kullanılan bir profildir. Bu sebep ile postamentlerin erken roma imparatorluk dönemine tarihlendirilmesi bir tarihleme önerisi olarak sunulabilir. Nazilli ilçe merkezinde beş tanesi yivli sekiz tanesi yivsiz toplam onüç adet sütun tamburu bulunmaktadır. Tamburların oniki tanesi Sümer Rekreasyon alında biri ise Muhammed Zühdü Efendi Türbesi'nin önünde durmaktadır. Sütun tamburlarının iki tanesi dik diğerleri yatık şekilde durmaktadır. Sütun tamburları için bir tarihleme yapılamamış stilistik olarak değerlendirilmiştir.

Çarşı Camii bahçesindekorinth sütun başlığı tespit edilmiştir. Başlığın alt yaprakları taban bileziğinden çıkmaktadır ve altan üste doğru genişlemiştir. Yaprak üzerindeki damarlar bazen derin bazen yüzeysel işlenmiştir. Alt yaprak dizisi arasındaki boşluklardan üst yapraklar çıkmaktadır. Başlık benzerleri ile karşılaştırıldığında M.S. 2. yy. tarihlendirilebilir. Çarşı Camii bahçesinde paye başlığı tespit edilmiştir. Başlık genel formu ile günümüze sağlam ulaşmış fakat üzerinde bezemeler tahrip olmuştur. Başlığın bir yüzündeki bezemeler kısmen bize bilgi vermektedir. Kaulis saplarında görülen yivler tipik bir helenistik dönem özelliğidir. Başlık bu sebep ile M.Ö. 1 yy. tarihlendirilebilir.

Dalıca Mah. meydanında bir ade arşitrav tespit edilmiştir. Arşitrav stilistik olarak benzerleriyle karşılaştırılmıştır. Üzerindeki yazıt okunmuştur. Arşitrav Antoninler dönemine tarihlendirilmiştir.

Yahya Paşa Camii'nde modern dönem sütunun altında yazıtlı blok tespit edilmiştir. Yazı üzerinde okunabilen harfler incelenmiş tarihlemeye yardımcı olacak bir bilgi bulunmadığı için tarihlendirilememiştir. Sümer Rekreasyon alanında yazıtlı blok tespit edilmiştir. Yazıtlı bloğun diğer kısımları kırık ve kayıptır. Bloğun üzerindeki yazıta göre artemidorosun yaptırdığı anlaşılmaktadır.yazıtlı blok M.S. 100 yılına tarihlendirilmiştir.

Sonuç olarak Nazilli ilçe merkezinde toplam otuzüç parçanın değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme sonucunda Nazilli ilçesinde Helenistik ve Roma dönemi eserlerinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Nazillide yapılacak olan yeni ve daha kapsamlı araştırmalar ile Nazilli tarihine ışık tutan yeni bilgiler ortaya çıkacaktır.

Yahya Paşa Camii'nde bulunan postamentler taşıma yolu ile buraya getirilmiştir. Birbiri ile aynı profilde yapılan postamentlerin üzerine kaide işlenmiştir. Kaide ion kaidesi olup torus trokhilos torus şeklinde işlenerek tamamlanmıştır. Postamentler için bir tarihleme yapılamamış Bizans Dönemi ve sonrasına tarihlendirildiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

MODERN KAYNAKLAR

Ahunbay M., (2008). “Düzen”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C.1: Yem Yayın, İstanbul.

Akarca A., Akarca T., (1954), *Milas Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi*, İstanbul Matbaası, İstanbul.

Akçay, T., (2007), “Lahitlerin Tarihsel Gelişimi”, *ARKEOİDEA Eski Çağ Bilimleri Dergisi*, S.5, (22-26).

Akdeniz, E., (1996), “1995 Yılı Büyük Menderes Ovası ve Çevresi Yüzey Araştırmaları”, *14. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.2, (233-254).

Akın, T. Ve Çelik, M., (2019), “Bolu Müzesi’nden Bir Grup Roma Dönemi Korint Başlığı”, *Karadeniz Uluslararası Bilim Dergisi*, Vol. 41 (120-135).

Akkurnaz S., (2022), “Nazilli’nin Antik Kentleri Ve Bölgenin Kültürel Önemi”, *Kurtuluşunun Yüzüncü Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, Genel Dağıtım Yayınevi, Ankara.

Akkurnaz, S., (2021), “Anineta Antik Kenti”, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, (91-120).

Akkurnaz, S., (2020), “Mastaura Antik Kenti”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, S.165, (41-62).

Akurgal E., (1997), *Eski İzmir I, Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.

Altun S.,(2019), “Kayseri Arkeoloji Müzesi’nde Sergilenen İki Silindir Sunak”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, S.14/2.

Andıç, A., (2012), *İzmir Arkeoloji Müzesi’ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale

Asgari, Nuşin. (1977), “DieHalbfabrikatekleinasiatischerGirlandensarkophage und IhrerHerkunft”,*ZweitesSymposion Über dieAntikenSarkophagreliefs*, DeutschesArchäologischesInstitut, ss. (329-370).

Atik, N. ve Koçel Erdem, Z., (2004), “Çine ve Nazilli (Aydın) İlçeleri Arkeolojik Kültür Varlıkları Envanteri 2000-2003”, *TÜBA Kültür Envanteri Dergisi*, S.2, (41-66).

Aydın A., (2016), , IX. Tarsus Müzesi’ndeki Erken Hristiyanlık- Bizans Dönemi Mimari Elemanları”, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserleri*, Edt. Serra Durugöl, KAAM, Mersin. (185-240)

Başaran, C. (1999), *Anadolu Kompozit Başlıkları*, Arkeoloji Ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Berges, D., (1986), *HellenistischeRundaltareKleinasiens*.

Bingöl, O., (1980) “DasIonische Normalkapitell in Hellenistischer und Römischer Zeit in Kleinasie”, *Deutsches ArchaologischesI nstiut Abteilung İstanbul İstanbuler Mitteilungen Beiheft 20*, Verlag Ernst Wasmuth, Tübingen.

Boatwright M. T., (2000), *Hadrian and the Cities of the Roman Empire*, Princeton University Press.

Bolu İl Yıllığı (1973), Kemal Matbaası, Bolu.

Buyruk H., (2013), “Adana Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Hristiyanlarca Kullanılmış İki Antik Lahit”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.27. (167-177)

Cook A.B., (2018), *Zeus: A Study in Ancient Religion*, Vol.2, Franklin ClassicsTrade Press.

Çetinkaya, H., (2011), , “Roma ve Bizans İmparatorluklarında Ölüm Algısı ve Mezar Türleri”, *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.3, İstanbul (18-38).

Çiğdem M., Metin H., (2020), , “Kremna’dan Bezemeli Arşitrav-Lento Friz Örneği”, *Journal of International Social Research*, C.13, S.70 (401-422).

Çorbacıoğlu Y., (2021), Kuzey Karia’daki Savunma Yapıları: Beğerli Kalesi, Teke Kale ve Hasanlar Kulesi, Edt.:Yusuf Çorbacıoğlu, Sedat Akkurnaz, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul (205-218).

- Çörtük U., (2021), Harpasos(Akçay) Vadisi'nin Tarihsel Süreci Üzerine Notlar, Edt. Sedat Akkurnaz, Yusuf Çorbacioğlu, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat, İstanbul, (55-72).
- Debort, P. ve Varinlioğlu, E., (2010), "Harpasa- Introduction", Cites De CariaHarpasa, Bargasa, Orthosia, Dans L'antiquite, Edt. P. Debord- E. Varinlioğlu, Press Universitaires de Rennes, Rennes. (23-27).
- Demirer, Ü. ve Baytak, İ., (2019), "An IncisedTemplate Of An ArchitecturalPostamnet From Cibyra", *Cedrus*, S.VII, (487-496).
- Doğan S., (2005), , "Alanya Müzesi'ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri", *22.Araştırma Sonuçları Toplantısı*, S22, C.2, Ankara.
- Dumankaya, O. – Acar, E. – Gündüz, S. – Bilir, A. – Akdağ, Ç.,(2018), "Balıkesir İli Marmara Kıyıları Anık Liman Yerleşim ve Batık Potansiyelinin Tespiti Yüzey Araştırması 2017", *36. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.3, (207-220).
- Erdem Koçel, Z.,(2013), "Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması 2012 Yılı Çalışmaları", *31. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.1, (133-146).
- Erdoğan M. A., (2004) "Kanuni Sultan Süleyman'ın Rodos Seferi Ruznamesi", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, S.XIX/I, (55-71).
- French D.H., (1965), "EarlyPotterySites From Western Anaolia", *Bulletin of the Institute of Archaeology* 5. (15-24)
- Gates, C., (2015), *Antik Kentler Antik Yakındoğu, Mısır, Yunan ve Roma'da Kentsel Yaşamın Arkeolojisi*, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Günel S., (2002), "Aydın ve Muğla İlleri 2001 Yılı Yüzey Araştırması", *20. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.2, (113-126).
- Hamilton, W. J., (1842), *ResearchesAsiaMinor, Pntus, Armenia; SomeAccount of TheirAntiquities and Geology*, Vol II, London: John Murray, Albemarle Street, London.
- Head, B. V., (1897), *Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos Rhodes, etc*, Printed b Order of the Trustees of the British Museum, London.
- Işık F. (1984), "DieSarkophagevon Aphrodisias", Edt:B. Andreae, *Symposium über die Antiken Sarkophage Marburger Winckelmann-Programm*, (243–281).

İdil V., (1984), “Anadoluda Roma İmparatorluk Çağı Korint Başlıkları”, *Anadolu*, S.20. (1-49)

Joukowsky, M.S., (1986), *Prehistoric Aphrodisias II. An Account of the Excavations and Artifact Studies*, Brown Üniversitesi - Université Catholique de Louvain, Louvain – La Neuve.

Kaplan, D., (2016), “VII. Tarsus Müzesi’ndeki Roma Dönemi Lahitleri”, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler*, Edt: Serra Durugönül, KAAM Yayınları, Mersin.

Karaosmanoğlu M.,(1996), *Roma Çağı Yumurta Dizisi*, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Basımevi, Erzurum.

Kaya Y. S., (2021) “Nazillide Erken Bir Yerleşim: Toygar Höyük”, Edt. Sedat Akkurnaz, Yusuf Çorbacıoğlu, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul,(73-90).

Kaya Y. S., (2022), “Prehistorik ve Protohistorik Dönemlerde Nazilli ve Çevresi”, Edt. Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetçioğlu, Arzu Özver, *Kurtuluşunun 100. Yılında Geçmişten Geleceğe Nazilli*, Genel Dağıtım Akademisyen Yayınevi, Ankara, (473-488).

Koch, G., (2001), *Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri*, Çev. Zühre İlkelen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Koch, G., (2010), “Türkiye'deki Roma İmparatorluk Dönemi Lahitleri - Sarkophage der römischen Kaiserzeit in der Türkei”, Suna İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, Antalya.

Koçel Erdem Z., (2013), “Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması 2012 Yılı Çalışmaları”, *31. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C. 1.

Kourouniotis K., (1922), “Μάσταυρα”, *Ελληνικαὶ ἀνασκαφαὶ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, Αρχαιολογικοῦ Δελτίου*, (247-257).

Köster, R., (2004), *Die Bauornamentik von Milet*, Berlin; New York.

Kubitschek, W. ve Reichel W., (1992), “Inscriptiones Graecae”, *Anzeiger der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu, Viyana*, (92-105).

- Lawrence, A.W., (1983), *Greek Architecture*, Yale University Press New Haven Londra.
- Lordoğlu N., (2019), “Byzantion ve Kalkhedon’un Şehircilik Açısından İncelenmesi: Kuruluşlarından Roma İmparatorluk Dönemi’ne Kadar”, *CEDRUS*, S.VVI, (169-194).
- Magie, D., (1950), *Roman Rule in AsiaMinor to the End of the Third Century afterChristVol. I–II*, Princeton.
- Marchese R.T., (1992), “Ancient Remains in Caria: The Watchtower At Arpas”, *AnatolianStudies* 42, (47-51).
- Marchese, R. T., (1989), *The Historical Archaeology Of NorthernCaria, A Study In CulturalAdaptations*, British ArchaeologicalReports, International Series, Oxford.
- Metin, H. ve Çidem, M., (2020), “Kremna’dan Bezemeli Arşitrav-Lento Friz Örnekleri”, *Journal of International Social Research*, C.13, S.70, (402-422).
- Niewöhner, P., (2007), “Byzantinischesteinmetzarbeitenaus dem Umlandvon Milet”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ*, AKVAD, Ankara.
- Ostrogorsky, G., (1999), *Bizans Devleti Tarihi*, TTK, Ankara.
- Öztaner H., (2022), “Büyük Menderes Vadisinin Çift Yakalı Kenti: Nysa ad Maendrum”, *Lycus*, S.6, (225-250).
- Özver A., (2022), “Mastaura Nekropollerini Üzerine Ön Değerlendirmeler”, Edt. Sedat Akkurnaz, Arzu Özver, Aytekin Kalkan, *Mastaura Antik Kenti*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, (73-96).
- Paton W.R., (1900), “Sites in E Cariaans S. Lydia”, *The Journal of Hellenistik Studies* 20.
- Robert L., (1980), *A Travers I AsieMineure: Poetes et Prosateurs, MonnaiesGrecquesVoyageurs et Geographie*, Paris, (323-337).
- Robertson, D. S., (1929), *A Handbook of Greek & Roman Architecture*, Cambridge At the University Press, Cambridge.
- Robertson, D. S., (1969), *Grek and Roman Architecture*, Cambridge University Press.
- Saltuk, S., (1989), *Arkeoloji Sözlüğü*, İnkılap Yayınevi, İstanbul.

- Sevin, V., (2016), *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Türk Tarih Kurumu, Ankara.
- Söğüt B., (2005), “Hierapolis Arkeoloji Müzesi Bahçesi’nde ve Güney Roma Hamamı’nda Bulunan Ionik Mimari Elemanlar İle İlgili Bir Değerlendirme”, *Anadolu Dergisi*, S.28, (91-106).
- Söner R. H., (2017), “Antiocheia Ad Maeandrum Antik Kenti”, *Humanista*, (193-153).
- Stewig R., (1970), *Batı Anadolu Bölgesinde Kültür Gelişmesinin Ana Hatları*, Çev. Ruhi Turfan ve M. Şevki Yazman, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehircilik Ens., İstanbul.
- Strocka V. M., (1973), “Zur Datierung der Celsusbibliothek”, Edt. Ekrem Akurgal, *The Proceedings of the Xth International Congress of Classical Archaeology*, Ankara,
- Tanırdı, O. ve Özbaşaran, M., (2001), *Türkiye Arkeolojik Tahriba Raporu 2000*, TASK Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Taşkıran M., (2011), *Stratonikeia Korinth Başlıkları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Taştemür, E. ve Dinç, M., (2018), “2017 Yılı Sebaste Antik Kenti Ve Çevresi Yüzey Araştırması”, *36. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.1.
- Tekocak M., (2010), “Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaören ve Eski İlçeleri Yüzey Araştırmaları: 2010”, *29. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, C.2, (83-116).
- Temür, A. ve Sarıgül M. (2021), “Milas Müzesi’ndeki Roma Dönemi Korinth Başlıkları”, Edt: Mehmet Ali Yılmaz ve Mehmet Işıklı, *Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu’na Armağan*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara. (747-772)
- Temür, A. ve Sarıgül, M., (2020), “Milas Müzesi’nde İyon Tipi Sütun Başlıkları, Amanosların Gölesinde Hayriye Akıl Anı Kitabı, Ege Yayınları, İstanbul, (465-480).
- Temür, A. ve Çelik, M., (2019), “Bolu Müzesi’nden Bir Grup Roma Dönemi Korint Başlığı”, *Karadeniz Uluslararası Bilim Dergisi*, Vol. 41, (120-135).
- Thomas J. J., (1860), *BritanniaAntiquissima, Or, A Key to the Philology of History, Sacred and Profane; Vol I*, Melbourne.
- Üreten H., (2005), “Bir Grup Sikkenin Işığında Mastaura Antik Kenti Tanrı ve Kültleri”, *Journal of Artsand Sciences*, S.4, Ankara, (129-142)

Üreten H.,(2022), “Nazilli ve Çevresinin Eskiçağ Tarihi”, Edt.: Sedat Akkurnaz, Tuncay Ercan Sepetçioğlu, Arzu Özver, “Geçmişten Geleceğe Nazilli”, Akademisyen Kitapevi, Ankara, (29-46).

Üreten, H. ve Akkurnaz, S., (2021), “ Orthosai Antik Kenti”, Edt. Sedat Akkurnaz, Yusuf Çorbacıoğlu, *Nazilli ve Çevresinin Arkeolojik Zenginlikleri*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, (145-170).

Vandeput L., (1997), *The Architectural Decoration in Roman AsiaMinor: Sagalassos: a Case Study (Studies in Eastern Mediterranean Archaeology)*, Brepols Publishers.

Varinlioğlu, E. ve Debort P., (2000), “MissionArcheologique et Epigraphique en Carie Campagn 1998”, *XXI Kazı Sonuçları Toplantısı*, Ankara, (133-142).

Varkıvanç, B., ve Kökmen, Seyirci H., (2021), “Cumanın Camii’ndeki Erken Bizans Dönemi Paye Başlıkları”, *OLBA*, S.XXIX, (363-390).

W. Kubitschek ve W. Reichel, (1893), “Inscriptiones Graecae”, *Anzeiger der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften zu Wien*, Wien, (92-105).

Yavis C. G., (1949), *Greek Altars, Origins and Typology, including the Minoan-Mycenaeanoffertory*, St. Louis University Press, St. Louis.

Yavis C. G., (2022), “Greek Altars”, *The Classical Review*, Vol. 72, S.1.

Yener B., (1999), *Leodikeia Roma Dönemi Mimari Bezemeleri*, Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli.

Yener B., (2014), “The CorinthianCapitals Of Laodikeia”, *Fra il Meandro e il Lico. Archeologiastoria in un paesaggioanatolico*, EdizioniQuasardiSeverinoTognonsrlAjaccio, Roma, (125-141).

Yeşiltaş T., (2012), *Yalvaç Müzesi ’ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri*, Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Zgusta, L., (1964), *Kleinasiatische Personennamen*, Verlag der Tschechoslowakischen Akademie der Wissenschaften, Prag.

ANTİK KAYNAKLAR

Virtivius, (2005), “*Mimarlık Üzerine On Kitap*”, Çev. Suna Güven, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, Ankara.

Strabon, (2000), *Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika: XII-XIII-XIV)*, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.

Plinius, (1942), *Natural History*, Translatedby H. Rackham, LoebClasical Library, Harvard University Press, Cambridge MA.

Pausanias, Description of Grecee, Translatedby W. H. S. Jones, LoebClasical Library, Harvard University Press, Cambridge MA.

Cicero, (2001), *Letters to Friends*, Volume III, Edt. D.R.S. Bailey, Harvard University Press, Cambridge MA.

Paton, (1900), , “Sites in E Cariaans S. Lydia”, *The Journal of Hellenistik Studies*, 20.

KATALOG

Kat. No 1

Bulunduğu Yer: Yahya Paşa Cami

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Y: 56 cm. G:188 cm.

Fotoğraf: Levha I: Resim 1,1A, 1B, 1C, 1D

Çizim: Çiz. 1

Tanım:Lahitin bir yüzü açıktadır. Roma Dönemi özelliği olarak lahit üzerine işlenen bezemeler simetrik bir şekilde verilmiştir. Lahitin iki tarafında kenarlarda sütunlar işlenmiştir. Sütunların hemen yanında girlandlar yer almaktadır. Girlandlar yüksek kabartma ile yapılmıştır. İki tarafından nar kabartması ile başlayan girland incir bezemesi ile devam etmiş üzüm salkımı ile sonlanmıştır. Girlandlar kurdeleler ile taşınmaktadır. Girlandların içine sağ tarafta bir erkek torsosu, sol tarafta bir kadın torsosu işlenmiştir. Erkek torsosu peplos giyimli, kadın torsosu strophium giyimlidir. Erkek ve kadın betimlerinin yüzleri birbirlerine bakar şekilde vücutları cepheden işlenmiştir. Girlandların diğer yanlarında da sütunlar işlenmiştir. Sütunların üstlerinde kurdelelerin bir kısmı görünmektedir. İki sütunun arasında tabula ansata içinde yazıt bulunmaktadır. Yazıt modern dönemde akan su ile aşınmıştır. Lahit bir duvar içine yerleştirilmiş ve modern dönemde çeşme yapısı olarak kullanılmıştır. Günümüzde üzerinde yer olan musluk çıkartılmış ve çeşme işlevinde kaybetmiştir.

Yazıt: ἡ σορός ἐστὶν

Αὐτοῦ (ἡλίου) Μελτινίου-

νοῦ τριτοῦ Χρή-

στου? καὶ τέ-

κνων αὐ-

τῶν ζῶσιν.

Tarihleme: Roma Dönemi

Litaratür: Corpus Inscriptionum Graecarum (Berlin, 1845-1853).

Kat. No 2**Bulunduğu Yer:**Nazilli Sümerpark Rekreasyon Alanı**Malzeme:**Mermer** l  leri:**Yük.: 94 cm.,  st Gen.: 222 cm., Alt Gen.: 218 cm**Fotoğraf:** Levha II: Resim 2, 2A, 2B, 2C, 2D** zim:**  iz.2

Tanım: Lahit kapağı olmayan bir tekne olarak bulunmuştur. Lahit teknesinin yüzeylerinde aşınmalar ve teknede kırık parçalar bulunmaktadır. Lahitin  n yüzü olduğu düşünülen yüzü diğ r iki cephesine göre daha ince traşlanmıştır. Lahit teknesinin bu yüzü altta 18 cm. yüksekliğinde bir panel ile başlamıştır. Panelin üzerinde 7 cm yüksekliğinde i e eğimli bir panel yapmış ve bu panel ile lahitin işleme alanına geçiş yapılmıştır. Bu panel üzerinde sonraki devşirme döneminde yapıldığı düşünülen 8 cm.  apında yuvarlak açıklıklar bulunmaktadır. Bu açılan delikler sebebi ile ortadaki üzüm salkımı i lemesinin ucu hasar görmüştür. Teknenin ana bezeme alanında 3 girland bulunmaktadır. Girlandlar işlenmemiş yarı mamül lahit özellikleri ile kullanım görmüştür. Ortadaki girland içine tabula ansata yerleştireilmiş fakat bu cephenin üstünün kırık olması sebebi ile tabulaansata içindeki yazıt tam olarak okunamamıştır. Cephe yüzdeki girland taşıyıcılarının işlenmesi için bırakılan alana bir yazıt daha işlenmiş fakat bu yazıtta diğ r yazıt gibi üzerinin kırık olması sebebi ile tam olarak okunamamaktadır. Girlandların altında ise yine işlenmemiş olan ve muhtemelen üzüm salkımı bezemesi yapılacak olan sarkıtlar bulunmaktadır. Bu yüzde cephenin en üstünün kırık olması sebebi ile tam formu bilinmemektedir. Lahitin diğ r yüzeylerine göre daha ince traşlanan cepheerinden biride yan cephesidir. Bu cephede yine altta bir panel ile başlamış panel ile işleme alanına geçiş sağlanmıştır. Bu panel üzerinde de yine modern dönemde yapıldığı düşünülen bir açıklık sıva ile kapatılmıştır. B cephededegirland, girland taşıyıcısı ve girlandın ucundaki sarkıt yarı mamül lahit özellikleri ile i lenmeden kalmıştır. Lahitin üzerinden işleme alanına geçiş 8 cm. panel ve altında 7 cm. iç bükey panel ile sağlanmıştır. Lahitin uzun yüzü kısa yüzdeki gibi alttan ve üstten paneller ile sınırlandırılmıştır. Bu panellerin ortasında 3 adet girland içlerinde rozet yuvarlakları ve uçlarında girlandsarkıttı 4 adet girland taşıyıcısının yapılacağı alan işlenmiş ve bu yüz daha kaba traşlanmıştır. Lahitin daha az traşlanan kısa yüzü diğ r kısa yüz ile aynı

özellikleri taşımaktadır. Bu yüzde girland sarkıtı için yapılan alanın ucu kırılmış ve girland rozetinin yanında kırık bulunmaktadır.

Benzerleri: Haluk Çetinkaya, *Roma ve Bizans İmparatorluklarında Ölüm Algısı ve Mezar Türleri*”, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, S.3, s.24Res. 5.

Deniz Kaplan, “VII. Tarsus Müzesi’ndeki Roma Dönemi Lahitleri”, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserler*, Edt. Serra Durugönül, KAAM Yayınları, Mersin, 2016, s.144.

Hasan Buyruk, “Adana Arkeoloji Müzesi’nde Bulunan Hristiyanlarca Kullanılmış İki Antik Lahit”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.6, S.27, s.173,174 Res.2-4.

Tarihleme: Roma Dönemi

Kat. No 3

Bulunduğu Yer: Dalıca Mahallesi

Malzeme: Yerel Taş

Ölçüleri: Yök. 20 cm., Uz. 196 cm., Gen., 78 cm.,

Fotoğraf: Levha III: Resim 3

Çizim: Çizim 3

Tanım: : Dalıca Mahallesinde, meydanda, etrafı çevrili alanda bulunan parça taştan yapılmıştır. Parçanın kenarlarında deforme izleri yoğun olarak görölmektedir. 20 cm yüksekliğe 196 cm. uzunluğa 78 cm. genişliğe sahip parçanın içi oyuktur. Oyuk 10 cm, yükseklikte yapılmıştır. 138x50 cm. ölçülerindeki bu oyuğun devşirme kullanımında tekrardan şekillendirildiği düşünölmekte. Devşirme kullanımının ezme kuyusu olarak kullanıldığı düşünölmektedir.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 4

Bulunduğu Yer:Nazilli Merkezdeki Aşağı Çarşı Cami.

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:69 cm.Alt Gen.:70 cm. Üst Gen.: 65 cm.

Fotoğraf: Levha IV: Resim 4

Çizim: Çizim 4

Tanım: Altar kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Altar silindir gövde formuna sahiptir. Altarın altı gövdeye oranla daha geniş yapılmış 9 cm yüksekliğinde dış bükey bir panel bulunmaktadır. Panelin bir kısmı kırılmış ve kırık yeri modern dönem sıvası ile sıvanmıştır. Bu panel ile gövdeye geçiş sağlanmıştır. Altarın gövdesinde 29 cm. yüksekliğinde bir yazıt alanı bulunmaktadır. Panelin kırık yerini kapatmak için yapılan modern dönem sıvası yazıtın bir kısmını kapatmıştır. Yazıtın harfleri 2 cm. satır aralarındaki boşluklar 1 cm. genişliğinde yapılmıştır. Yazıtın iki kenarını girland taşıyıcısı olarak kullanılan kurdelelerin uçları sınırlandırmıştır. Kurdelelerin sadece uçları günümüze kadar korunagelmıştır. Kurdelelerin taşıdığı girlandlar yüksek kabartma ile 8-12 cm genişliğinde 3 adet yapılmış ve içleri boş bırakılmıştır.

Karşılaştırma Örnekleri:NisanLordoğlu, “Byzantion ve Kalkhedon’un Şehircilik Açısından İncelenmesi: Kuruluşlarından Rmaİmparatorluk Dönemi’ne Kadar”, *CEDRUS*, S.VVI,s.177,Fig. 13.

Tarihleme: Geç Roma Erken Bizans

Kat. No 5

Bulunduğu Yer:Nazilli İli Dalıca Mahallesi Meydanı

Malzeme:Mermer

Ölçüleri: Yükl.:65 cm.Gen.:80 cm.

Fotoğraf: Levha V: Resim 5, 5A

Çizim: Çizim 5

Tanım:Mahallenin meydanında ters bir şekilde duran heykel kaidesi kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Kaide ortadan ikiye kırık fakat yan yana birleşik durmaktadır. Kaidenin üzerinden gövdeye geçiş bir taç ile sağlanmıştır. 8 cm., 3 cm., 1 cm., 2 cm., 5 cm., 5 cm., 2 cm., 1 cm., kalınlığındaki profillerin oluşması ile 27 cm. yüksekliğinde yukarıdan gövdeye doğru daralan alt genişliği 43 cm. üst genişliği 105 cm. olan bir panel yapılmıştır ve gövdeye geçiş sağlanmıştır. Kaidenin yazıtlı yüzünde bulunan taç profilinin bir kısmı kırılmıştır. Kaidenin gövdesi 82 cm. genişliğinde 40 cm., yüksekliğinde yapılmış ve ince bir şekilde traşlanmıştır. Kaidenin üç yüzeyi traşlanıp boş bırakılmış bir yüzeyine ise 40 cm., yüksekliğinde bir yazıt işlenmiştir. Yazıt ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΚΑΙΣΑ

PATPAIANONΑΔΡΙΑΝΟΝ

ΣΕΒΑΣΤΟΝΑΛΚΙΒΙΑΔΙ~ΙΣ

ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣΚΑΙΕΠΙ

ΤΟΥΚΟΙΤΟΝΟΣ şeklinde okunmaktadır.

Yazıttaki haflerin boyutları en üsteki 8 cm. diğerleri 6 cm olarak yazılmış ve satırlar arasında 2 cm. boşluk bırakılmıştır. Kaidenin yan cephelerinin birinde sonradan devşirme kullanımı sırasında açılan bir delik bulunmaktadır.

Tarihleme: MS. 127

Kat. No 6

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.: 34 cm. Gen.: 72 cm. Çap: 40 cm.

Fotoğraf: Resim 6, 6A, 6B

Çizim: Levha VI: Çizim 6

Tanım: Kaide rekreasyon alanındadır. İnce gözenekli mermerden yapılmıştır. Kaidenin plinthosunun yarısı ve kırık olan parça kayıptır. Kaidenin torus ve spira kısmında da küçük kırıklar mevcuttur kırık parçalar kayıptır. Kaidenin yüzeyinde aşınmalarda meydana gelmiştir. Kaidenin altında 72 cm. genişliğinde 10 cm. yüksekliğinde bir apophyge kısmı bulunmaktadır. Bunu üzerinde 9,5 cm, yüksekliğinde trokhilos, torus ve plinthos bölümlerinden oluşmaktadır. Kaidenin üstünde 7x7 ölçülerinde bir dübel yuvası bulunmaktadır

Benzerleri: PhilippNiewöhner, “Byzantinischesteinmetzarbeitenaus dem Umlandvon Milet”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ*, S:1, s. 9, Res. 1-3.

Tülay Yeşiltaş, Yalvaç Müzesi’ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri, Onsekiz Mart Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2012, ss. 52-53, Kat. No: 29-31, Res. 29-31

Ayşegül Andıç, İzmir Arkeoloji Müzesi’ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale 2012, ss. 17-23, Kat. No: 1,3,7-9. Res. 1,3,7- 9.

Sema Doğan, “Alanya Müzesi’ndeki Bizans Dönemi Taş Eserleri”, *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, cilt 2., 2005, Fig. 6.

Zeynep Koçel Erdem, “Tekirdağ Ganos Dağı Arkeolojik Yüzey Araştırması 2012 Yılı Çalışmaları”, 31. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2013, Cilt 1, s. 325, Resim 3.

Ayşe Aydın, IX. Tarsus Müzesi’ndeki Erken Hristiyanlık- Bizans Dönemi Mimari Elemanları”, *Tarsus Müzesi Taş Eserleri Heykeltraşlık ve Mimari Plastik Eserleri*, Edt. Serra Durugöl, KAAM, Mersin, 2016 s.222, Kat N:148.

Tarihleme: MS. 5.-6. YY.

Kat. No 7

Bulunduğu Yer:NazilliSümerpark Rekreasyon Alanı

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:99 cm.Alt Gen.:65 cm. Üst Gen.: 72 cm.

Fotoğraf: Levha VII Resim 7, 7A, 7B

Çizim: Çizim 7

Tanım:Postament rekreasyon alanında yan yatık bir şekilde durmaktadır. Postament sütun kaidesi ile korunmuştur ve mermerden yapılmıştır. Postamentin altına 19 cm. genişliğinde 65 cm. uzunluğunda, profillerden oluşan bir panel yapılmıştır. Panelden gövdeye geçiş 19 cm. genişliğinde bir profil ile sağlanmıştır. Postamentin gövdesi ince bir şekilde traşlanmış ve tüm yüzeyleri boş bırakılmıştır. Gövdenin üzerinde yine altında yapıldığı gibi 29 cm. genişliğinde 72 cm. uzunluğunda, profillerden bir panel oluşturulmuş ve panelin üzerine bir plinthos yerleştirilmiştir. Plinthos postamnetin geneline göre biraz daha küçük yapılmıştır. Plintosun üzerinde trokhilos, silme ve torusdan oluşan kaide yapılmıştır. Kaidenin torus kısmının kenarları çok fazla hasar görmüştür. Kaidenin üzerinde 5x5 cm. ölçülerinde dübel açıklığı ve akıtma kanalı bulunmaktadır.

Benzerleri: Emre Taştemür, Münteha Dinç, 2017 Yılı Sebaste Antik Kenti Ve Çevresi Yüzey Araştırması, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2018, C.1 s.496 Resim:1.

Oktay Dumankaya Evren Acar vd., “Balıkesir İli Marmara Kıyıları Anık Liman Yerleşim ve Batık Potansiyelinin Tespiti Yüzey Araştırması-2017”, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt. 3, 2018, s.220, Resim:14.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi

Kat. No 8

Bulunduğu Yer:Nazilli İli Ağa Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:**Yük.:**34 cm**Gen.:**64 cm.

Fotoğraf: Levha VIII: Resim 8, 8A

Çizim: Çizim 8

Tanım:Caminin bahçesindeki çeşmenin duran postament kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Toplam yüksekliğı 34 cm. taban genişliğı 64 cm., üst genişliğı 80 cm.'dir. Diğer kenarın ölçüsü kırık olması sebebi ile alınamamıştır. Postament 21 cm. olarak koruna gelen gövdeden gövdenin üzerinde silmelerin oluşturduğu panelden oluşmaktadır. Bu silmeler aşağıdan yukarıya sıralandığında ilk silme alt uzunluğu 64 cm., üst uzunluğu 66 cm., yüksekliğı 1 cm.'dir, ikinci silme alt uzunluğu 66 cm., üst uzunluğu 76 cm., yüksekliğı 4cm.'dir, üçüncü silmenin alt uzunluğu 76 cm., üst uzunluğu 80 cm., yüksekliğı 2 cm.'dir, dördüncü silmenin alt uzunluğu 80 cm., üst uzunluğu 80 cm., yüksekliğı 6 cm.'dir. Silmelerle toplam 13 cm. kalınlığında bir taç kısmı oluşturulmuştur. Postamentin üstünde 9 cm. genişliğinde bir açıklık bulunmaktadır.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat. No 9

Bulunduğu Yer:Nazilli Sümerpark Rekreasyon Alanı

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:42 cm.Alt Gen.:65 cm. Üst Gen.: 59 cm.

Fotoğraf: Levha XI: Resim 9, 9A

Çizim: Çizim 9

Tanım:Rekreasyon alanında duran postament mermerden yapılmıştır. Postamentin altındaki dış bükey silme ile postamentin gövdesine geçiş sağlanmıştır. Postamentin gövdesinin bir kısmı ve üstü kırıktır ve kırık parça kayıptır. Postamentin üst yüzeyinde orta kısım biraz daha oyuktur. Postamentin yüzeyleri traşlanmış ve boş bırakılmıştır.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat. No 10

Bulunduğu Yer:Nazilli Sümerpark Rekreasyon Alanı

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:30 cm. Gen.: 84 cm

Fotoğraf: Levha X: Resim 10, 10A

Çizim: Çizim 10

Tanım:Postament rekreasyon alanında yan yatık şekilde durmaktadır. Büyük bir kısmı kırık olan parçanın ölçüleri kırık hali ile alınmıştır. Postament mermerden yapılmıştır ve tüm yüzeyi traşlanmıştır. Postamentin gövdeye geçen toplam 30 cm. olan pervazların işlendiğı kısmı ve çok az gövde kısmı günümüzü ulaşmıştır.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi

Kat. No.: 11

Bulunduğu Yer: Dallica Mahallesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yüksek: 31 cm. Gen.: 65 cm.

Fotoğraf: Levha XII Resim 11, 11A

Çizim: Çizim 11

Tanımı: Dallica Mahallesi meydanında diğerlerinden ayrı bir şekilde durağın yanında duran postament ince gözenekli, kaliteli mermerden yapılmıştır. Postament dörtgendir ve kenar ölçüleri simetrik olarak birbirine eşittir. Postament iyi bir şekilde korunmuş, açıkta olduğu için aşınmalar oluşmuştur. Postamentin altındaki dış bükey silme ile gövdeye geçiş sağlanmıştır. Postamentin gövdesi ince bir şekilde rastlanmış ve boş bırakılmıştır. Gövdenin üstünde dış bükey profil yapılmıştır.

Tarihleme : Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat. No 12

Bulunduğu Yer:Nazilli Çarşı Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:90 cm.Üst Gen.:73 cm. Alt Gen.: 70 cm.

Fotoğraf: Levha XII: Resim 12, 12A

Çizim: Çizim 12

Tanım:Cami bahçesinde duran postament kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Postament üst kısmındaki torusun kenarları ve kaidenin tabanında köşeler kırıktır. Gövde sağlam olmakla birlikte açıkta olduğu için aşınmalar oluşmuştur. Postament dörtgen bir yapıdadır ve dört tarafı da eşit ölçülere sahiptir. Kaidenin taç kısmı gövdeye göre dışa çıkıntılı bir profildedir, bu çıkıntı profilleri kenarlarda görülmektedir. Taç kısmında iki dış bükey profil hattı işlenmiş, altındaki iç bükey hat ile gövdeye geçiş sağlanmıştır. Postamentin gövdesindeki ana yüzey dört tarafta da ince şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Gövden tabana geçiş silmelerle sağlamış, bu silmelerden ana panel dış bükey profillidir. Çıkıntı profilleri kenarlarda görülmektedir.

Benzerleri: Emre Taştemür, Münteha Dinç, 2017 Yılı Sebaste Antik Kenti Ve Çevresi Yüzey Araştırması, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, 2018, C.1 s.496 Resim:1.

Oktay Dumankaya Evren Acar vd., “Balıkesir İli Marmara Kıyıları Anık Liman Yerleşim ve Batık Potansiyelinin Tespiti Yüzey Araştırması-2017”, 36. *Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Cilt. 3, 2018, s.220, Resim:14.

Tarihleme: Roma İmparatorluk Dönemi.

Kat. No 13

Bulunduğu Yer:Nazilli Yahya Paşa Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:**Yük.:**109 cm.**Alt Gen.:**50 cm. **Üst Gen.:** 30 cm.

Fotoğraf: Levha XII: Resim 13, 13A

Çizim: Çizim 13

Tanım:Postament kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Postamentintorusunun bir kısmı kırıktır ve kırık olan parça kayıptır. Postament çokgen gövde formuna sahiptir. Alt kenar ve üst kenar genişlikleri birbiri ile aynıdır. Postamentin gövdesinin altında ve üstünde silmeler bulunmaktadır. Bu silmeleri de belli aralıklarla keser şekilde dikey silmeler işlenmiştir. Postament attik-ion kaide ile birlikte korunmuştur. Kaidenin üzerinde sütunun koyulması için zıvana deliğı bulunmaktadır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 14

Bulunduğu Yer:Nazilli Yahya Paşa Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:109 cm.Alt Gen.:50 cm. Üst Gen.: 30 cm.

Fotoğraf: Levha XIII: Resim 14, 14A

Çizim: Çizim 14

Tanım: Postament kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Postamentin torusunun bir kısmı kırıktır ve üstündeki silmelerin olduğu yerin bir kısmı kırık olan parça kayıptır. Postament çokgen gövde formuna sahiptir. Alt kenar ve üst kenar genişlikleri birbiri ile aynıdır. Postamentin gövdesinin altında ve üstünde silmeler bulunmaktadır. Bu silmeleri de belli aralıklarla keser şekilde dikey silmeler işlenmiştir. Postament attik-ion kaide ile birlikte korunmuştur. Kaidenin üzerinde sütunun koyulması için bir zıvana deliğı bulunmaktadır.

Tarihleme:Roma İmparatorluk Dönemi

Kat. No 15

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.:58 cm. Üst Çap.: 58 cm.

Fotoğraf: Levha XIV: Resim 15, 15A, 15B

Çizim: Çizim 15

Tanım: Tambur rekreasyon alanında dik bir şekilde durmaktadır. Tambur kireçtaşından yapılmıştır. Tamburun yüzeyindeki yivler 9 cm. genişliğinde sığ, arrisler 3 cm. genişliğinde alçak kabartma ile işlenmiştir.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 16**Bulunduğu Yer:** Sümer Rekreasyon Alanı**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri:** Yük.:137 Üst Çap.:44 Alt Çap: 37 cm.**Fotoğraf:** Levha XIV: Resim 16, 16A, 16B**Çizim:** Çizim 16

Tanım: Tambur rekreasyon alanında yan yatık şekilde durmaktadır. 137 cm. yüksekliğindeki tambur büyük gözenekli mermerden yapılmıştır. Kenarında ve yüzeyinde aşınma ve kırılmalar vardır. Tamburun yüzeyinde 4 cm. genişliğinde yivler ve 1 cm. genişliğinde arrisler işlenmiştir. Tamburun alt çapı 37 cm. olarak ölçülmüştür. Bu yüzey ince bir şekilde traşlanmış ve ortaya bir adet 6 cm. genişliğinde zıvana yuvası ve akıtma kanalı yapılmıştır. Tamburun üst ise 44 cm. olarak ölçülmüştür. Bu yüzeyide ince bir şekilde traşlanmıştır ve iki adet 3 cm. genişliğinde dübel yuvası yapılmıştır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 17

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.:98 cm.Üst Çap.: 48 cm.

Fotoğraf: Levha XV: Resim 17, 17A

Çizim: Çizim 17

Tanım: Tambur Rekreasyon alanında yan yatmış şekilde durmaktadır. 98 cm. yüksekliğindeki tambur mermerden yapılmıştır. Tamburun bir kısmı toprağa gömülü şekilde durmaktadır ve bu yüzden tek çap ölçüsü alınabilmiştir. Tambur yivli bir tamburdur. Yivlerin genişliği 3 cm., arrislerin genişliği 4 cm. yapılmıştır. Tamburun üstünde iki adet dübel yuvası bulunmaktadır. Tamburun üst kısmında yüzeyde derin bir aşınma ve kırılma vardır. Dübel yuvasının bir kısmı bu aşınma ve kırılmadan zarar görmüştür.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 18

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 92 cm.Üst Çap.: 50 cm. Alt Çap: 52 cm.

Fotoğraf: Levha XV: Resim 18, 18A, 18B

Çizim: Çizim 18

Tanım: Tambur rekreasyon alanında yan yatık şekilde durmaktadır. Tambur 90 cm. yüksekliğinde mermerden yapılmıştır. Yüzeyine 3 cm. genişliğinde yiv ve 1 cm. genişliğinde arrisler işlenmiştir. Tamburun kenarlarında ve yüzeyinde aşınmalar ve kırılmalar vardır. Tamburun alt çapı 52 cm. üst çapı 50 cm.'dir ve iki yüzüde yoğun bir şekilde tahrip görmüştür.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 19**Bulunduğu Yer:** Sümer Rekreasyon Alanı**Malzeme:** Mermer**Ölçüleri:** Yük.: 176 cm. Üst Çap.: 30. Alt Çap. 45 cm.**Fotoğraf:** Levha XVI: Resim 19, 19 A, 19B**Çizim:** Çizim 19

Tanım: Tambur rekreasyon alanında yan yatık şekilde durmaktadır. 176 cm. yüksekliğindeki tambur mermerden yapılmıştır. Tamburun yüzeyi ince bir şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Tamburun yüzeyinde aşınmalar ve çapında kırıklar bulunmaktadır. Tamburun alt çapının kırıklı hali 39 cm. tam hali 45 cm. olarak ölçülmüştür. Tamburun bu yüzeyinde 7x7 cm. genişliğinde bir dübel yuvası bulunmaktadır. Tamburun üst çapı ise 30 cm. olarak ölçülmüştür. Bu yönde 6x6 cm. boyutlarında bir dübel yuvası ve akıtma kanalı bulunmaktadır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 20

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 127 cm Üst Çap.: 46 cm.

Fotoğraf: Levha XVI: Resim Resim 20, 20 A

Çizim: Çizim 20

Tanım:Tambur Rekreasyon alanında yan yatmış şekilde durmaktadır. 127 cm. yüksekliğindeki tambur mermerden yapılmıştır. Tamburun yüzeyinde 38x23 cm ölçülerinde bir kırılma bulunmaktadır ve kırık parça kayıptır. Tamburun yüzeyinde 5x5 cm. ve 5x3 cm. ölçülerinde iki adet dübel veya kaldırma deliğı olduğu düşünölen açıklıklar bulunmaktadır. Tambur üst çapından kırık bir şekilde bulunmuştur. Alt çapında ise zıvana yuvası bulunmaktadır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 21

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Kireç Taşı

Ölçüleri: Yük.: 124 cm.Üst Çap.: 51 cm. Alt Çap: 45 cm.

Fotoğraf: Levha XVII: Resim 21, 21 A, 21 B

Çizim: Çizim 21

Tanım: Tambur rekreasyon alanında yan yatık şekilde durmaktadır. 124 cm. yüksekliğindeki tambur kireç taşından yapılmıştır. Tamburun yüzeyi kaba ve boş bırakılmıştır. Tamburun üst kısmında 20 cm.. yüksekliğinde bir kırık bulunmaktadır ve kırık parça kayıptır. Yüzeyinde ise açık alanda olduğu için aşınmalar oluşmuştur. Tamburun altına bakıldığında parçasından kırıldığı görölmektedir ve diğ er parçası kayıptır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 22

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 148 cm.Üst Çap.: 45 cm. Alt Çap.: 45 cm

Fotoğraf: Levha XVII : Resim 22, 22A, 22B

Çizim: Çizim 22

Tanım:Sütun tamburu Nazilli Sümerpark Rekreasyon alanında yatık bir şekilde durmaktadır. Tambur 148 cm. yüksekliğindedir ve mermerden yapılmıştır. Tamburun altında ilki 1 cm., ikincisi 3 cm. olmak üzere toplam 4 cm. genişliğinde pervaz bulunmaktadır. Tamburun yüzeyi ince traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Tamburun alt çapı 42 cm., üst çapı 45 cm.'dir. Tamburun altında 7x7 cm. ölçülerinde bir zıvana yuvası ve yanında akıtma kanalı bulunmaktadır. Üsünde ise 4x4 cm. ölçülerinde bir dübel yuvası bulunmaktadır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 23

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 66 cm. Üst Çap.: 35 cm.

Fotoğraf: Levha XVIII: Resim 23, 23A, 23B

Çizim: Çizim 23

Tanım: Tambur Rekreasyon alanında yan yatmış şekilde durmaktadır. Yüksekliğı 66 cm. olarak ölçülen tambur renkli mermerden yapılmış ve yüzeyi ince traşlanmış, boş bırakılmıştır. Tamburun yüzeyinde 4x4 ve 5x3 cm ölçülerinde iki adet kaldırma deliğı bulunmaktadır. Tambur altından ve üstünden kırıktır ve kırık parçaları kayıptır. Tamburun ölçülebilen çapı 35 cm.'dir.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 24

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 108 cm. Üst Çap.: 40 cm.

Fotoğraf: Levha XVIII: Resim 24, 24A, 24B

Çizim: Çizim 24

Tanım: Tambur Rekreasyon alanında yan yatmış şekilde durmaktadır. 108 cm. yüksekliğindeki tambur kireç taşından yapılmıştır. Tambur her iki çapından kırıktır. Tamburun çapı 40 cm. olarak ölçülmüştür.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 25

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 110 cm. Üst Çap.: 45 Alt Çap.: 40 cm.

Fotoğraf: Levha XIX : Resim 25, 25A

Çizim: Çizim 25

Tanım: Tambur Rekreasyon alanında yanyatmış şekilde durmaktadır. 110 cm. yüksekliğindeki tambur mermerden yapılmıştır. Tambur alt çapından v üs çapından kırıktır ve kırık parçalar kayıptır. Tamburun alt çapı 40 cm. üst çapı 45. cm olarak ölçülmüştür.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 26

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 145 cm. Üst Çap.: 45 Alt Çap.: 45 cm.

Fotoğraf: Levha XIX: Resim 26, 26 A

Çizim: Çizim 26

Tanım: Tambur Rekreasyon alanında yan yatmış şekilde durmaktadır. 145 cm. yüksekliğindeki tambur mermerden yapılmıştır. Tamburun yüzeyi ince bir şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Tambur altından ve üstünden kırılmış ve kırılan parçaları kayıptır. Tamburun ölçülebilen çapı 45 cm.'dir.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 27

Bulunduğu Yer: Muhammed Zühdü Efendi Türbesi

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.: 198 cm. Alt Çap.: 40

Fotoğraf: Levha XX : Resim 27

Çizim: Çizim 27

Tanım: Sütun kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Sütun Yeşil Türbe olarak bilinen, bilimsel olarak Muhammed Zühdü Efendi Türbesi olarak isimlendirilen türbenin önünde dik bir şekilde durmaktadır. Sütun sağlam olmakla birlikte açıkta olduğu için aşınmalar oluşmuştur. Sütunun alt kısmı ince bir şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır. Bu alanda bir adet kaldırma deliğı bulunmaktadır. Sütunun üstü ise yivli işlenmiştir. Sütunun yivli işlenen profilinde iki adet kaldırma delikleri bulunmaktadır.

Tarihleme: Tarihleme yapılamamıştır.

Kat. No 28

Bulunduğu Yer: Sümer Rekreasyon Alanı

Malzeme: Mermer

Ölçüleri: Yük.:30Gen.: 69

Fotoğraf: Levha XXI : Resim 28

Çizim: Çizim 28

Tanım: Sütun başlığı meydanın doğusuna doğru uzanıp güneyine doğru kıvrılan patika yol ile meydanın güneyine uzanıp doğusuna kıvrılan yolun kesiştiğı yerde bir hayvan damının bahçesinde yer almaktadır. Başlığın sol ve sağ yüzü traşlanıp boş bırakılmıştır. Başlığın ön yüzünün iki tarafı muhtemelen volüt yapılacakken yarım bırakılmıştır ve bu iki taraftan olan sağ tarafta bir volüt çizgisi vardır. Bu iki alanın ortasına ise ionkymnationu işlenmiştir. Yumurtaların uçları torba şeklinden sivrilmeye başlamış ve çanaktan ayrılmaya başlamıştır.

Benzerleri: Mehmet Tekocak, *Aksaray İli Merkez, Ortaköy, Sarıyahşi, Ağaçören ve Eski İlçeleri Yüzey Araştırmaları:2010*, s.116, Res. 13.

Akın Temür ve Mustafa Sarıgül, “Milas Müzesi’nde İyon Tipi Sütun Başlıkları, Amanosların Gölesinde Hayriye Akıl Anı Kitabı, 2020, s.476.

Tarihleme: MS. 2. YY.

Kat. No 29

Bulunduğu Yer:Nazilli Çarşı Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:86 cm.Alt Çap: 65 cm. Üst Çap: 83 cm.

Fotoğraf: Levha XXI: Resim 29

Çizim: 29

Tanım:Başlığın köşelerinde olması gereken völütler kırık olduğu için, ana profil hatta tam belirlenememiştir, dolayısıyla eserin korint sütun başlığı ya da kompozit sütun başlığı olduğu tam belirlenmemiştir.Cami bahçesinde, köşede duran başlık kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Başlığın üst kısmında köşeler kırıktır, gövde ve alt kısmı ise sağlam olmakla birlikte, açıkta durduğu için aşınmalar oluşmuştur. Gövdedeki bitkisel bezeklerin, akantusların yaprak uçları kırılmıştır. Başlık silindir/yuvarlak gövde formuna sahiptir, alttan üste doğru genişlemektedir. Başlığın üst kısmındaki völütlerin çıktığı düz panel ise gövdeye oranla daha geniş bir yapıdadır. Bu panelin köşelerinde olması gereken volüt sarmallar kırıktır. Ana gövde üst üste binmiş iki sıra halinde bitkisel bezeklerle süslüdür. Bu bitkisel bezekler, akantuslar derin işlenmiştir. Alt sıra akantuslar daha derin işlenmiş, daha yüksek kabartma halindedir, üst sıra akantuslar ise daha yüzeysel işlenmiş ve derinlikleri azdır. Üst sıradaki yaprakların uçlarından çıkan uzun saplı tomurcuklar birbirlerine bakar tarzda karşılıklı durmakta, tomurcuklar spiral şeklinde içe dönük şekilde işlenmiştir.

Benzerleri: Murat Taşkiran, *Stratonikeia Korinth Başlıkları*, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s.174 Res. 32.

Akın Temür, Mustafa Sarıgül, “Milas Müzesi’ndeki Roma Dönemi Korinth Başlıkları”, , Edt: Mehmet Ali Yılmaz ve Mehmet Işıklı, *Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu’na Armağan*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2021, s.771, Figür:1.

Tarihleme:MS. 2. YY.

Kat. No 30

Bulunduğu Yer:Nazilli arşı Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:65 cm. Üst Gen.:65 cm. Alt Gen.: 60 cm.

Fotoğraf: Levha XXI: Resim 30

Çizim: 30

Tanım: Cami bahçesinde, köşede duran paye başlığı kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Başlık genel hatlarıyla günümüze kadar sağlam ulaşmıştır fakat yüzeydekir bitkisel bezekli alan çok tahrip görmüştür. Başlığın sadece bir cephesi tasnif edilebilecek ayrıntılara sahiptir. Başlık silindir/yuvarlak gövde formuna sahiptir ve alttan üste doğru genişlemektedir. Başlığın üst kısmındaki düz panel bezekli alan olan gövdeye oranla daha geniş yapıdadır. Başlığın gövdesinde karşılıklı simetrik olarak kaulis ve devamında anaktan çıkan akantus yaprakları uzanmaktadır. Kaulis sapları üzerinde yiv gibi kanalar bulunmaktadır. Bu bezemeler yüksek kabartma ile verilmiş ayrıntıları ise yüzeysel verilmiştir.. Bu iki bezemenin arasındaki akantus yaprakları ise daha alçak kabartma ile daha yüzeysel işlenmiş ve derinlikleri azdır.

Tarihleme:MÖ. 1. YY.

Kat. No 31

Bulunduğu Yer:Nazilli

Malzeme:Mermer

Ölçüleri:Yük.:48 cm.Alt Gen.:126 cm. Üst Gen.: 122 cm.

Fotoğraf: Levha XXII: Resim 31

Çizim: Çizim 31

Tanım: Mahallenin meydanında, etrafı çevrili alanda duran arşitravın köşelerinde kırıklar bulunmaktadır ve arşitrav açıkta durduğu için aşınmalar oluşmuştur. Gövdedeki bezemelerin bir kısmı kırılmıştır. Dörtgen forma sahip arşitravın ön yüzünde altta inci boncuk dizisi, ortasında ise yazıt bulunmaktadır. “ΔΑΑΝΕΘΗΚΕΚΑΙΛΙΘΟΥΣΚΑ” harflerinden oluşan yazıt “...da hem taşları?(anıtları) hem adadı” şeklinde Türkçe’ye çevrilmektedir. Yazıtın altında ve üstünde inci boncuk dizisi işlenmiştir. İnci boncuk dizileri iki inci bir boncuk olarak işlenmiştir. İnci boncuk dizisinin üzerinde Ionkymationu görülür. Yumurtalar çanaklarından tamamen ayrılmış, yanlara doğru biraz şişkin ve ucuna doğru daha sivridir. Okların uçları yuvarlatılmış şekilde işlenmiştir. Arşitravın altında defne yaprağı dizisi işlenmiştir. Arşitravın diğer yüzleri ince bir şekilde traşlanmış ve boş bırakılmıştır.

Benzerleri: Reinhard Köster, *Die Bauornamentik von Milet*, Berlin; New York, 2004, s.134.

Lutgarde Vandeput, *The Architectural Decoration in Roman Asia Minor: Sagalassos: a Case Study (Studies in Eastern Mediterranean Archaeology)*, Brepols Publishers, 1997, 101, pl. 44.1-2.

Yener 2019: s.448, Lev.58.

Burhan Varkıvaç ve Hülya Kökmen Seyirci, “Cumanın Camii’ndeki Erken Bizans Dönemi Paye Başlıkları”, *OLBA*, S.XXIX, 2021, s.390 Fig. 11.

Barış Yener, *Leodikeia Roma Dönemi Mimari Bezemeleri*, Pamukkale Üniversitesi Arkeoloji Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Denizli, 2019, s.463, Lev.73

Hüseyin Metin ve Mustafa Çidem, “Kremna’dan Bezemeli Arşitrav-Lento Friz Örneği”, *Journal of International Social Research*, C.13, S.70, Nisan 2020, s.420, F.11.

Tarihleme: Antoninler Dönemi

Kat. No 32

Bulunduğu Yer:Nazilli Yahya Paşa Cami

Malzeme:Mermer

Ölçüleri: Uz.:90 cm. Gen.:56 cm.

Fotoğraf: Levha XXIV: Resim 32

Çizim: Çizim 32

Tanım:Bloğun bir bölümünün üzerinde modern dönem sütun olduğu için ve bloğun o kısmı tam belirlenememiştir. Caminin önündeki modern dönem sütunlarının altında bir mimari parça olarak kullanılan blok kaliteli ve ince gözenekli mermerden yapılmıştır. Blok sağlam olmakla birlikte, açıkta durduğu için yazıtında aşınmalar oluşmuştur. Blok dörtgen formludur ve tespit edilen kadarı ile tüm kenarları birbirine eşittir. Bloğun üzerinde tespit edilen 4 satır yazıt bulunmaktadır.

Tarihleme: Tarihlendirme yapılamamıştır.

Kat. No 33

Bulunduğu Yer:Nazilli Yahya Paşa Cami

Malzeme:Gnays

Ölçüleri: Uz.:44 cm. Gen.:40 cm.

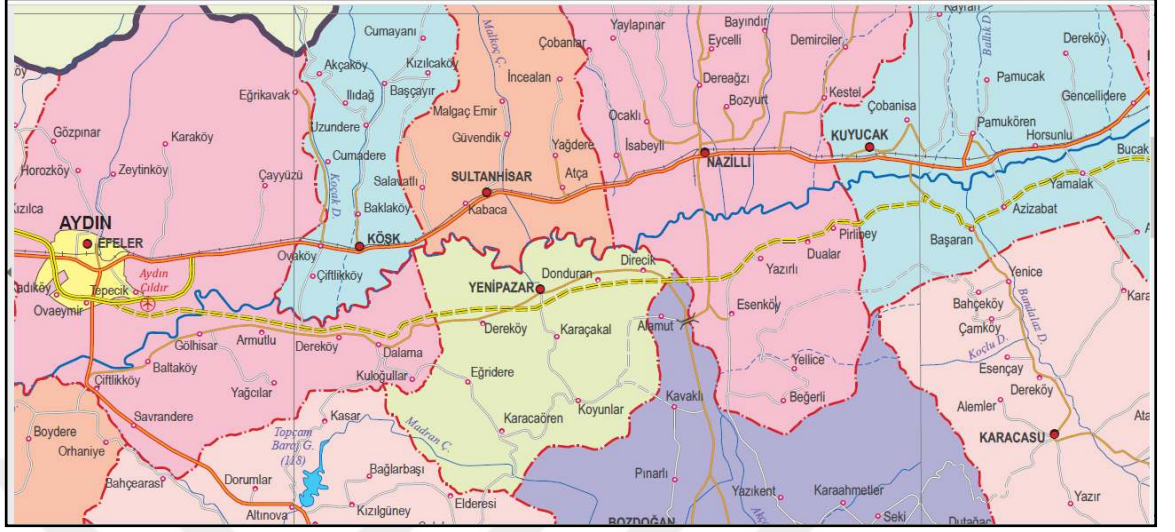
Fotoğraf: Levha XXIV: Resim 33

Çizim: Çizim33

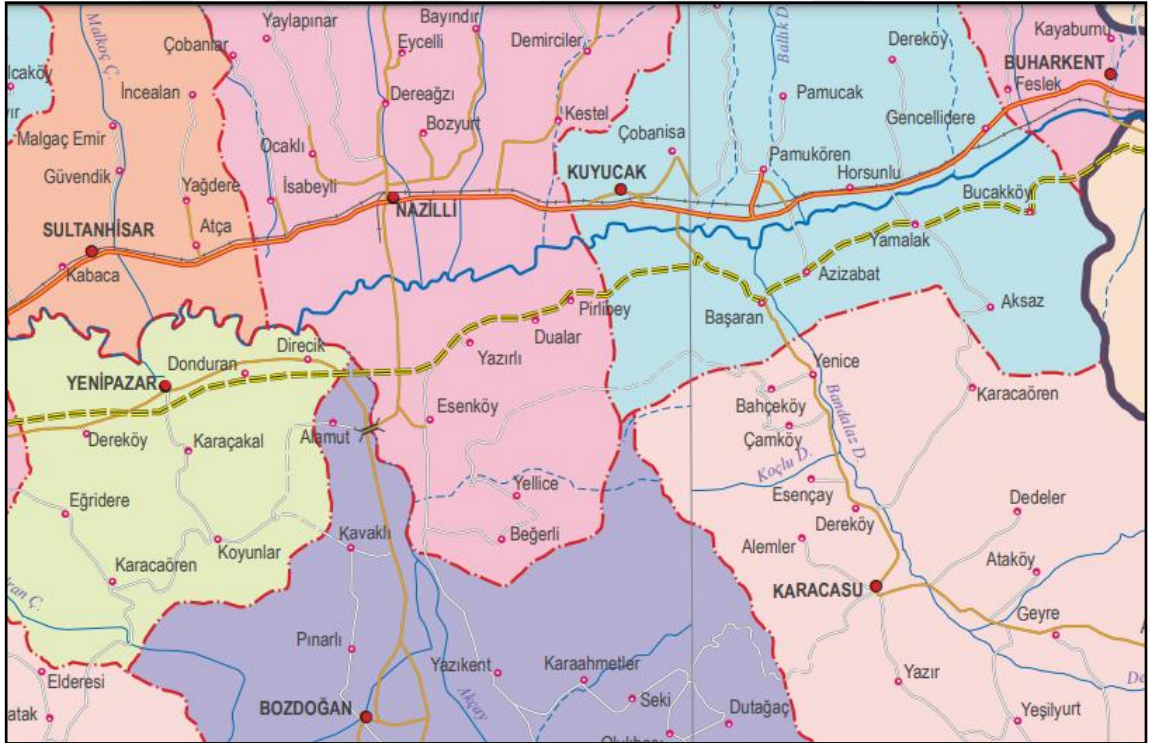
Tanım: Blok rekreasyon alanında durmaktadır. Blok gnaystan yapılmıştır. Bloğun üzerinde 5 satır yazıt bulunmaktadır. Yazıttaki harfler ve satırlar arasındaki boşluk 4 cm olarak ölçölmüştür. Yazıtın bir kısmı kırık ve kırık parçası kayıptır. Aşınma ve kırıktan dolayı yazıt tam olarak okunamamaktadır.

Tarihleme: MÖ 1. YY.

HARİTALAR

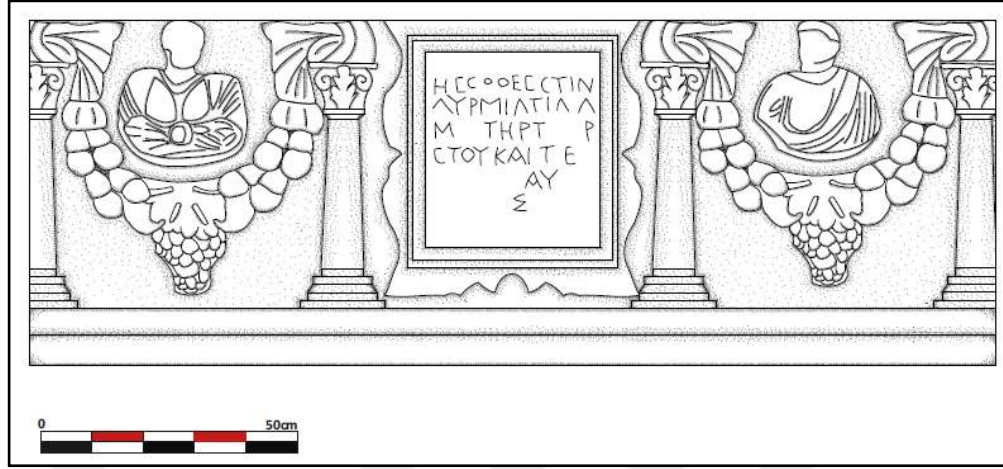

Aydın ve Nazilli Haritası (HGM <https://www.harita.gov.tr/urun/aydin-mulk-idare-il-haritasi/451> 14.04.2023)

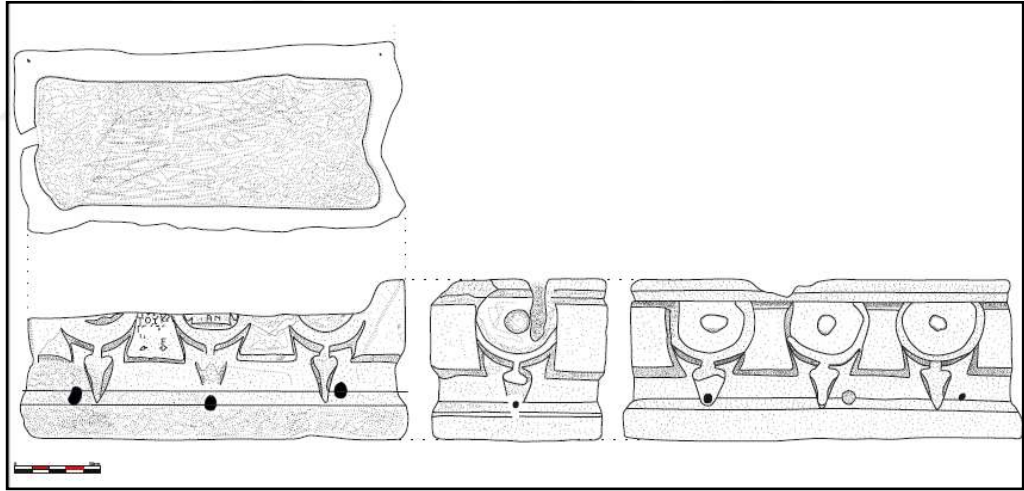

Nazilli İlçesi Komşuları Haritası (HGM <https://www.harita.gov.tr/urun/aydin-mulk-idare-il-haritasi/451> 14.04.2023)

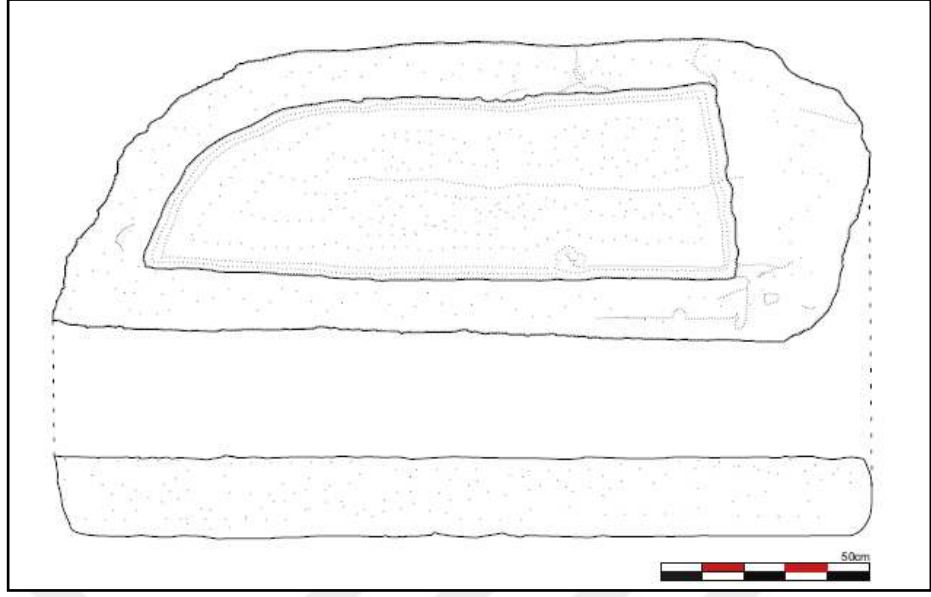
ÇİZİMLER

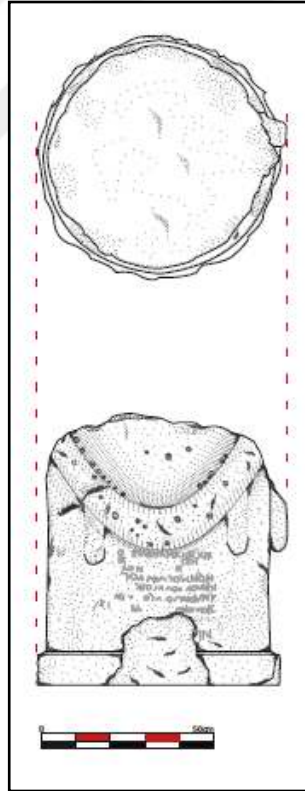
Çizim. 1 (Özver, 2022: 93)

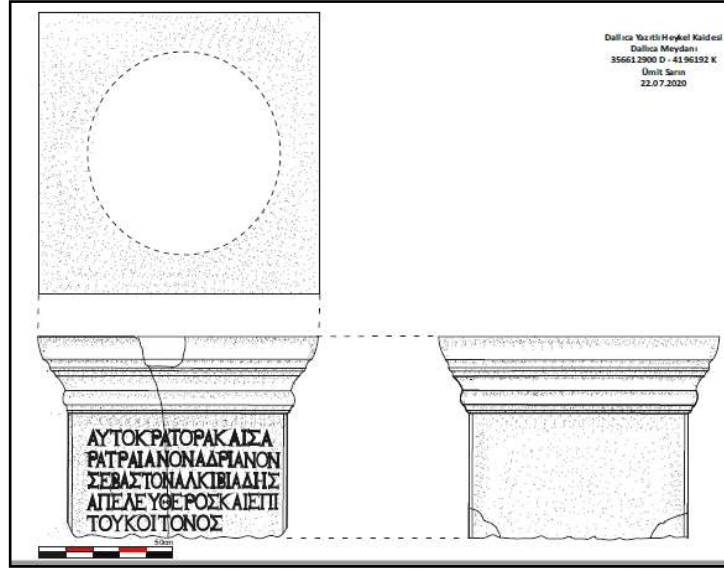
Çiz. 2

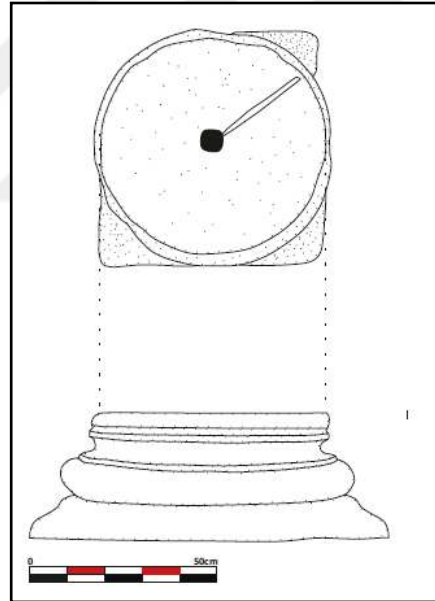
Çiz. 3 Mastaura Araştırmaları Arşivi

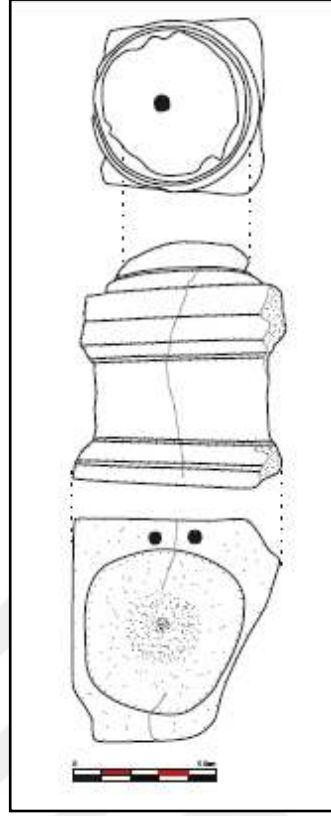
Çiz. 4 Mastaura Araştırmaları Arşivi

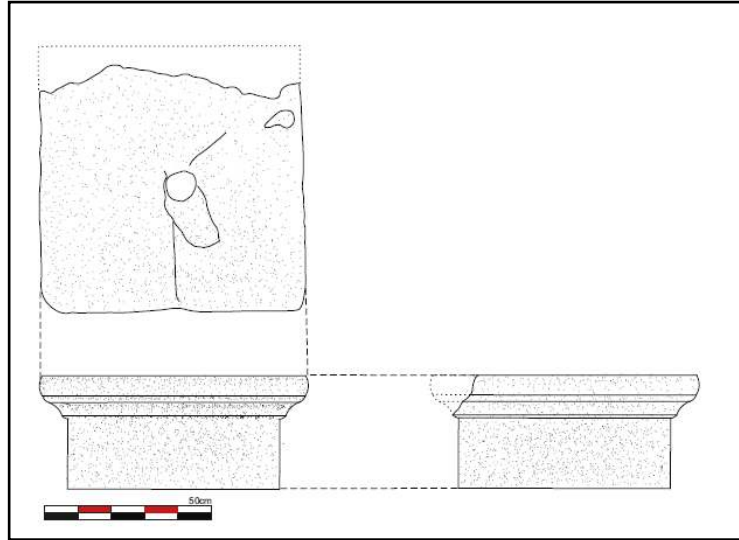
Çiz. 5 Mastaura Araştırmaları Arşivi

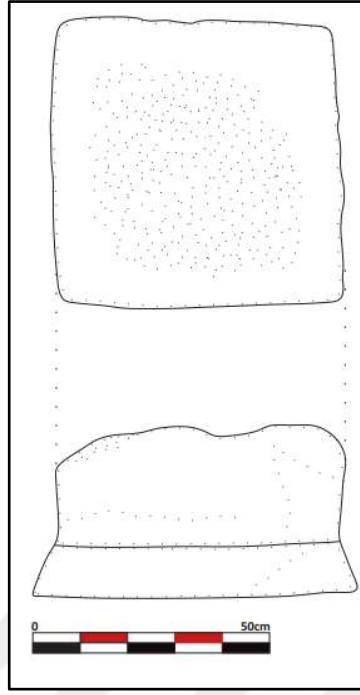
Çiz. 6

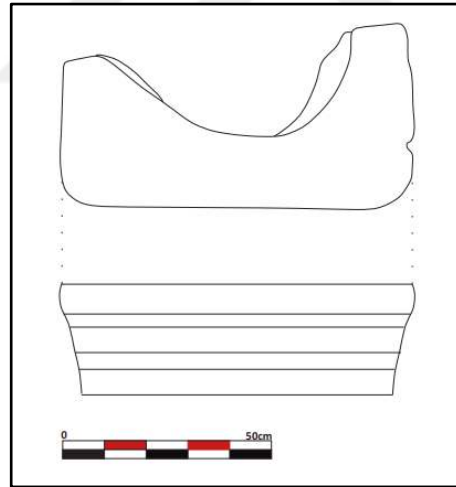
Çiz. 7

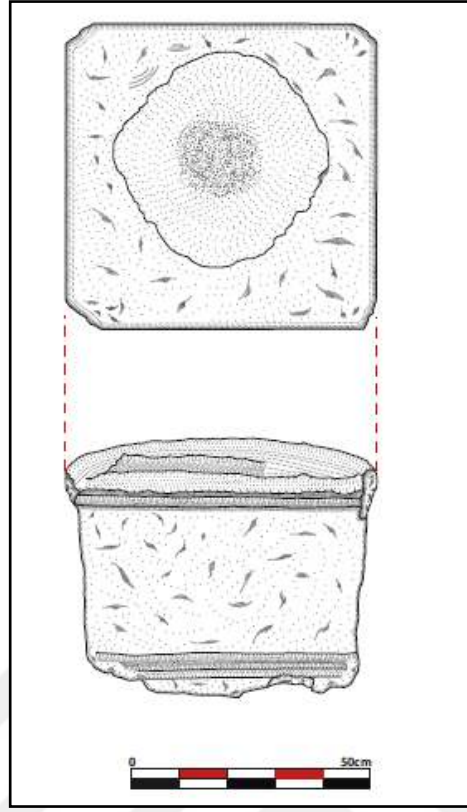
Çiz. 8 Mastaura Araştırmaları Arşivi

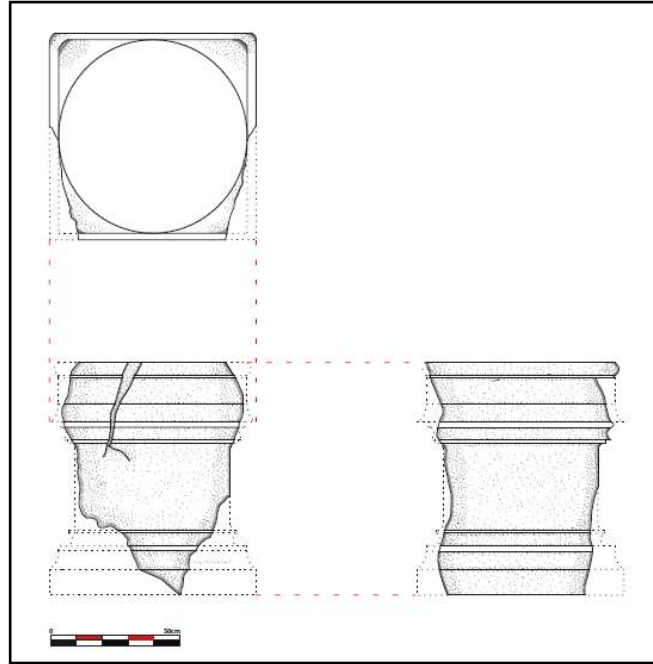
Çiz. 9

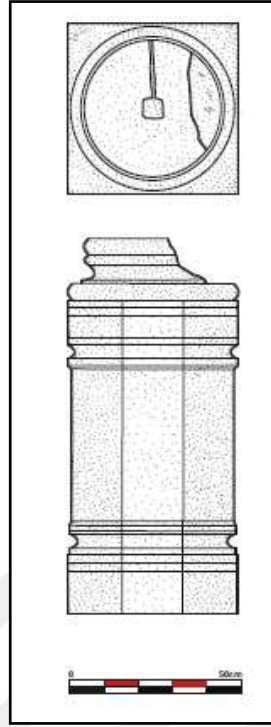
Çiz. 10

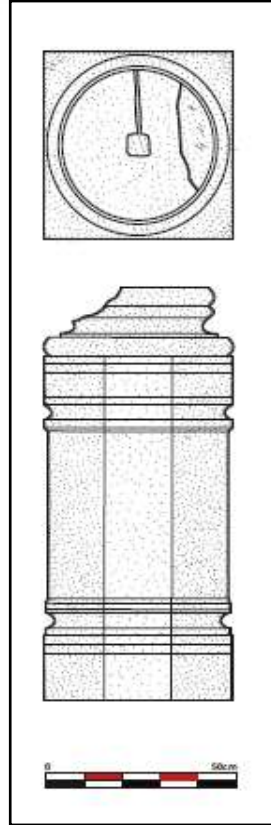
Çiz. 11

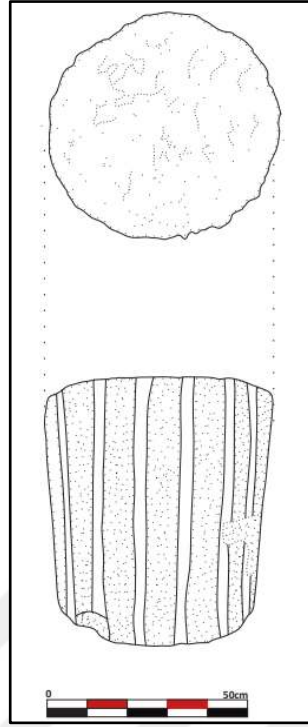
Çiz. 12 Mastaura Araştırmaları Arşivi

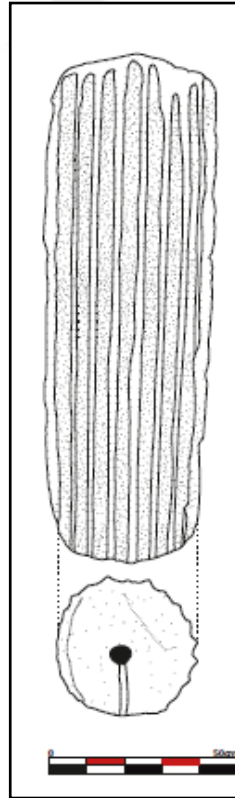
Çiz. 13 Mastaura Araştırmaları Arşivi

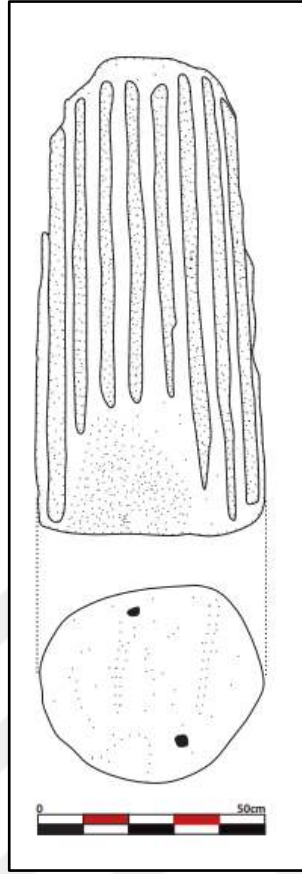
Çiz.14 Mastaura Araştırmaları Arşivi

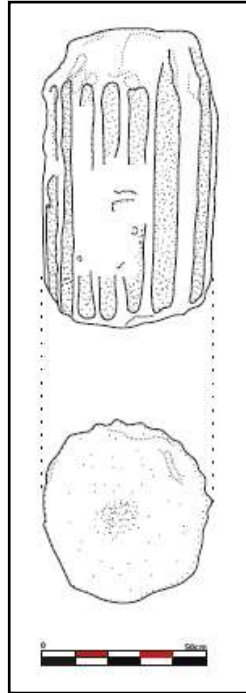
Çiz.15

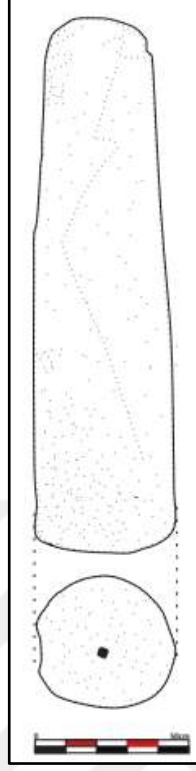
Çiz. 16

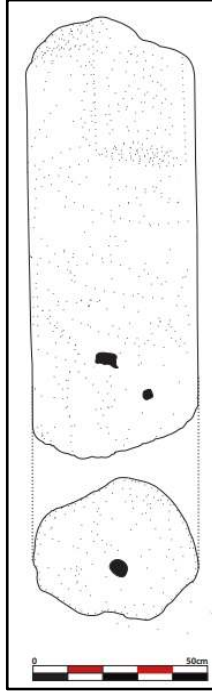
Çiz. 17

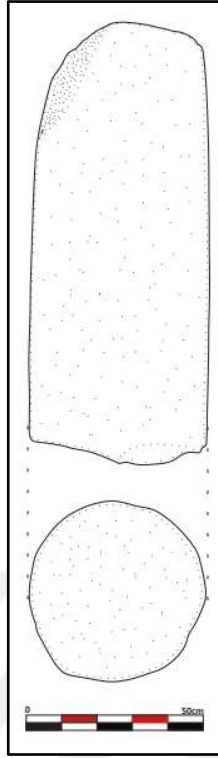
Çiz. 18

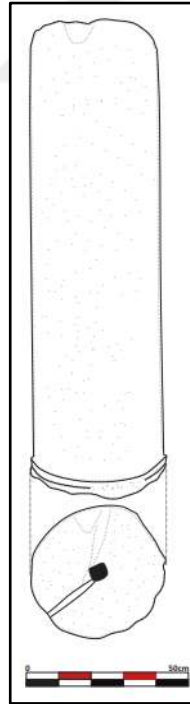
Çiz. 19

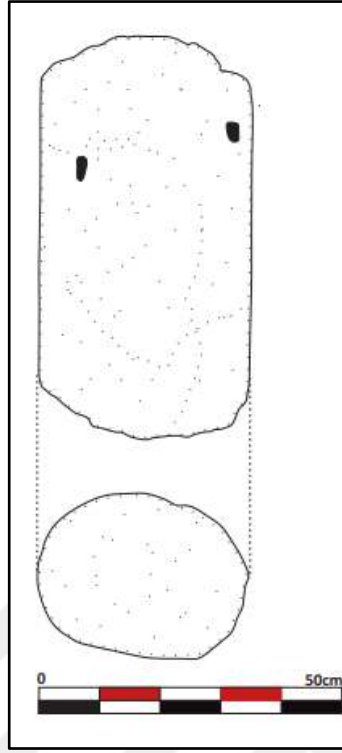
Çiz. 20

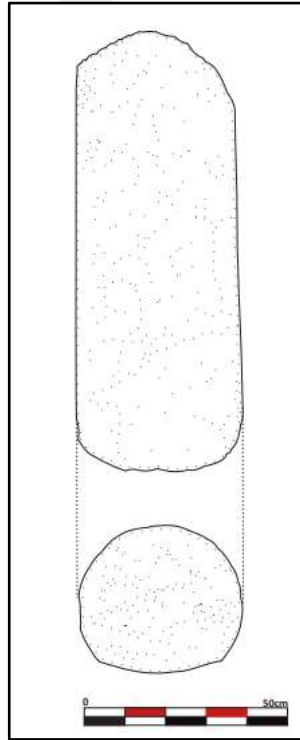
Çiz. 21

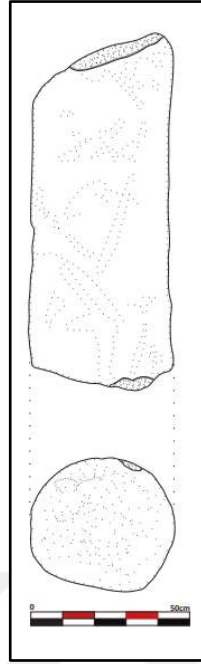
Çiz. 22

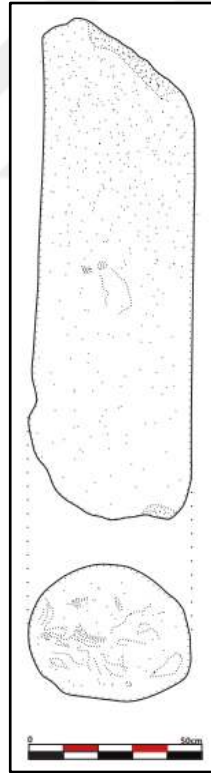
Çiz. 23

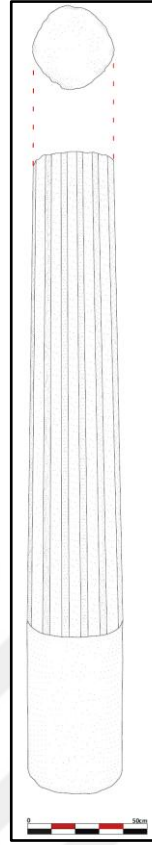
Çiz. 24

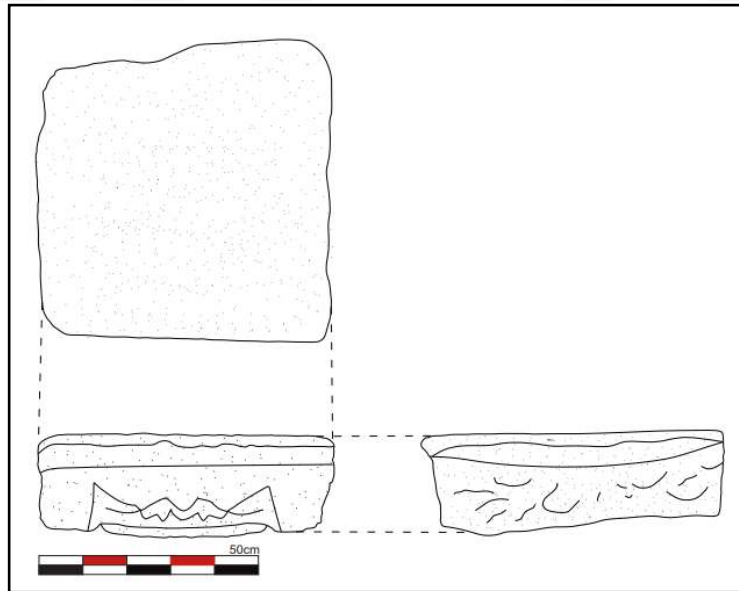
Çiz. 25

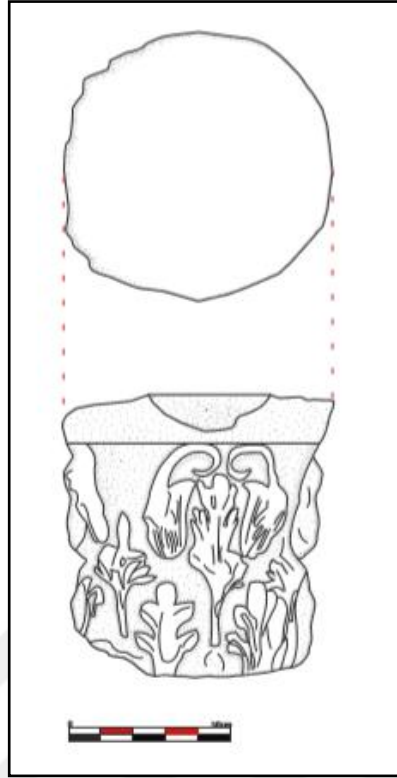
Çiz. 26

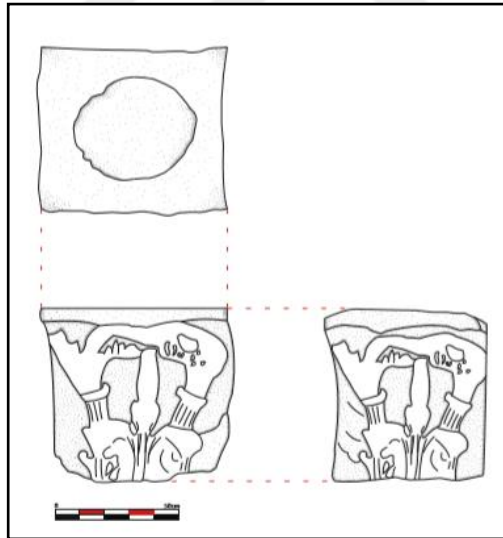
Çiz. 27

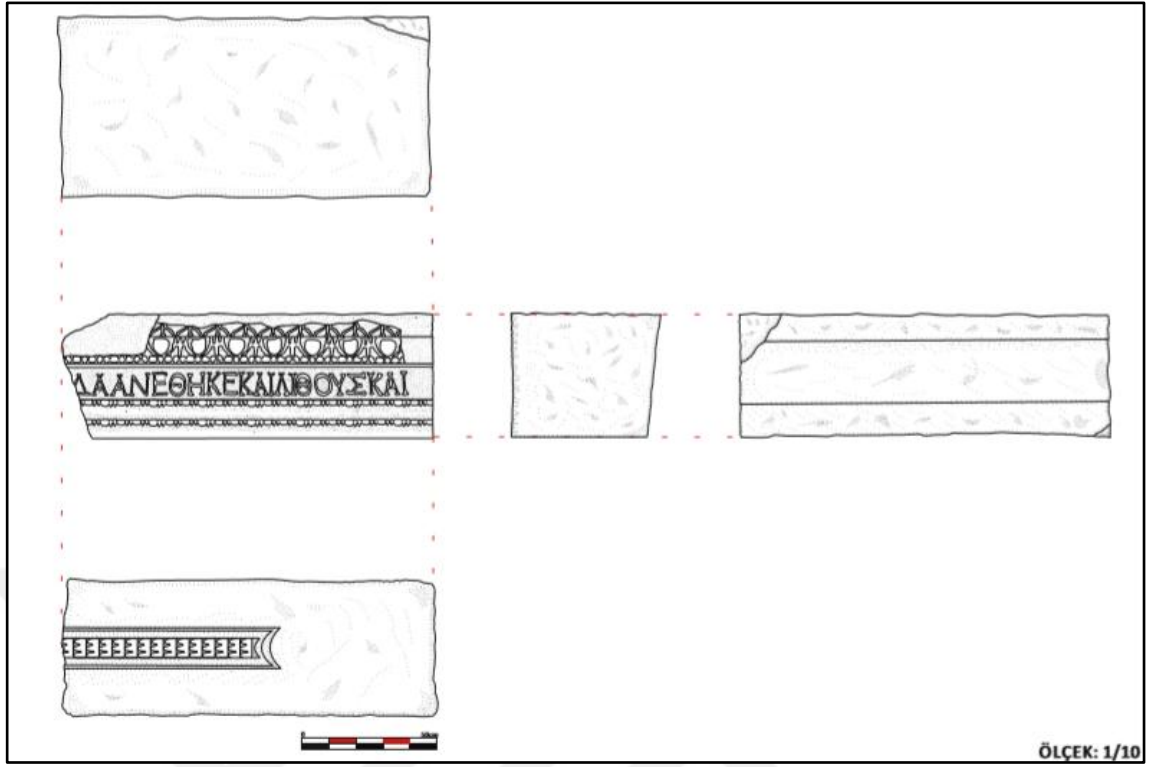
Çiz. 28 (Akkurnaz, 2021:247)

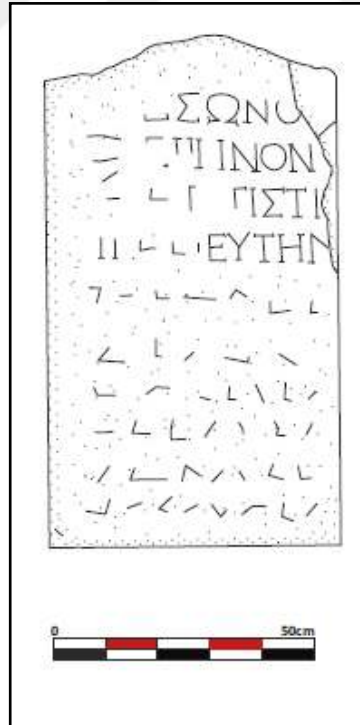
Çiz. 29

Çiz. 30

Çiz. 31

Çiz. 32

Çiz. 33

LEVHALAR

LEVHA I

Resim 1

Resim 1A

Resim 1B

Resim 1C

LEVHA II

Resim 2

Resim 2A

Resim 2B

Resim 2C

Resim 2D

Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 5A

Resim 6

Resim 6A

Resim 6B

Resim 7

Resim 7A

Resim 7B

Resim 8

Resim 8A

Resim 8B

Resim 9

Resim 9A

Resim 10

Resim 10A

LEVHA XII

Resim 11

Resim 11A

Resim 12

Resim 12A

Resim 13

Resim 14

Resim 13A

Resim 14A

Resim 15

Resim 15A

Resim 15B

Resim 16

Resim 16A

Resim 16B

Resim 17

Resim 17A

Resim 18

Resim 18A

Resim 18B

Resim 19

Resim 19A

Resim 19B

Resim 20

Resim 20A

Resim 21

Resim 21A

Resim 21B

Resim 22

Resim 22A

Resim 22B

Resim 23

Resim 23A

Resim 23B

Resim 24

Resim 24A

Resim 24B

Resim 25

Resim 25A

Resim 26

Resim 26A

Resim 27

LEVHA XXI

Resim 28

Resim 28A

Resim 29

Resim 30

Resim 31

Resim 32

Resim 33

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Emel ÇAPACI

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Yüksek Lisans: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi

Yabancı Dil ve Düzeyi :

İngilizce :Orta

Almanca : Başlangıç

İş Deneyimi :

2020 Yaz Dönemi Mastaura ve Orthosia Yüzey Araştırması

2021 Kış Dönemi Mastaura ve Orthosia Yüzey Araştırması

2022 Yaz Dönemi Mastaura ve Orthosia Yüzey Araştırması